

UMBLĂ ÎN PREZENȚA MEA

MARCHE EN MA PRESENCE

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

*Avea chipul mereu senin,
binevoitor și amabil ,
puțin bronzat din călătoriile sale,
maniere simple dar politicoase,
spiritul îndemânatic și pătrunzător. (...)
Avea inima generoasă și sinceră.*

*Era mai înalt de talie
decât majoritatea,
bine făcut și bine proporționat,
de o constituție la început foarte delicată,
dar care cu vârsta s-a călit.*

*Avea capul
puțin înclinat înainte,
fruntea înaltă,
nasul mare și bine conturat
fără să fie acvilin;
ochii vii și albaștri,
părul șaten și foarte creț
în tinerețe,
care cu vârsta se făcuse cenușiu și alb
și îl făcea venerabil.*

Avea glasul puternic și clar...

Iată portretul natural al Domnului Jean Baptiste DE LA SALLE, preot, doctor, fost canonic de Reims și Fondator al FRAȚILOR ȘCOLILOR CREȘTINE

... ÎNAINTE DE A PORNI...

cu unul care merge neobosit...

Epoca noastră - ecologică și sportivă - redescoperă mersul pe jos și călare. Găsește că este sănătos și plăcut.

Din cele mai vechi timpuri, pe pământul nostru au mers oameni: păstori mânându-și turmele din pășune în pășune... vânzători ambulănți mergând din orașe în sate oferindu-și talentele sau modesta lor marfă... cuceritori de toate culorile în slujba unor ideologii contestabile sau a unor sfidări abuzive... pelerini în căutarea unor locuri de închinare pentru suflet...

Puțini dintre pământeni vor fi mers atâta cât Domnul de la Salle! Fără a părăsi hexagonul - cu puțin mai mic decât astăzi - câte leghe parcurse de la Reims la Paris și la Rouen, de la Rouen la Boulogne, de la Paris la Mende și la Marsilia, de la Marsilia la Grenoble? ... aproape întotdeauna pe jos; uneori călare.

Pentru ce aceste marșuri pe orice vreme și în direcții atât de diferite? Ca și Abraham, Părintele credincioșilor, Domnul de la Salle primise de la Dumnezeu o misiune. Ca să o împlinească, nu avea alt mijloc decât să pornească la drum, păstor al unei turme mai mult sau mai puțin docile... purtător al "Veștii celei Bune"... cuceritor în slujba Împărăției lui Isus... pelerin pătruns de harul rugăciunii.

Încălțările sunt pentru el un instrument de muncă, la fel ca și bicicleta, motocicletă, trenul sau mașina pentru muncitorul de astăzi... Câte perechi a stricat - cu toată grosimea pingelelor și trăinicia cusăturilor - din 1680 până în 1719, în slujirea "copiilor meșteșugarilor și săracilor"?...

Și dacă, după trei secole, ne-am porni și noi la drum la rândul nostru? Nu ca să-l urmăm în toate amănunțele îndelungatelor sale călătorii, ci numai în principalele etape ale mersului său în prezența Dumnezeului său, la fel ca și Abraham, "din tabără în tabără" (Geneza 12, 9).

... pe drumurile "Marelui Secol".

În a sa "Histoire des Grandes Routes de France", D-l Héron de Villefosse scrie:

"De la celți până la Ludovic-Filip a trebuit aproape tot atâta timp pentru a merge de la Calais la Marsilia".

Ce mare deosebire astăzi!... Și cât de greu ne este să evocăm călătoriile strămoșilor noștri! Drumurile și mijloacele noastre de locomoție seamănă atât de puțin cu ale lor!...

Din fericire sunt contemporanii lui Ludovic al XIV-lea care nu lipsesc a povesti îndelungatele lor călătorii pe jos, călare, în caleașcă cu atelaj sau în vas pe apă. Ei adaugă condimentul impresiilor personale la ariditatea câtorva texte oficiale.

Aceștia, de exemplu, ne aduc la cunoștință că Jean Baptiste Colbert din Reims - ca și familia de la Salle - creează în 1669 Corpul de Poduri și Șosele și recomandă intențîndu-se la ameliorarea drumurilor repartizate în:

- drumuri regale de 10 metri lățime permițând să circule patru trăsuri o dată,
- drumuri de trecere de 5 metri lățime, care leagă două orașe sau ajung la un drum regal,
- drumuri private largi de 1 metru 50,
- poteci reduse la 50 centimetri numai pentru călăreți.

Disproporții interesante pe care insuficiența de credite le fac ineficiente mai ales după moartea lui Colbert în 1683. Așa încât drumurile de la Paris spre provincie devin impracticabile iarna începând cam de la treizeci de kilometri...

Ducându-se la Bourbon l'Archambault "la cura de ape", Doamna de Sévigné scrie din Nevers la 20 septembrie 1687:

"Cât privește drumurile, sunt extraordinar de frumoase! (...) Intențîii au făcut minuni. (...) în loc să ne ducem la Moulin, mergem direct la Bourbon: zece leghe; vedeți ce câștig!"

Vai! Cu două zile mai târziu de la Bourbon:

"Ce mai zece leghe! Ploaie neîntreruptă; drumuri afurisite; mereu pe jos, de teamă să nu nimerim pe făgașuri groaznice."

Domnul de la Salle știe bine - el care nu trebuie să părăsească o trăsură pentru a merge pe jos - "făgașurile groaznice" precum și "hârtoapele" în care Doamnele Reginei rămân înfundate în noroi cu ocazia unei călătorii de la Versailles la Bar-le-Duc... Le cunoaște atât de bine, încât cel puțin o dată, după cum spun biografii săi, era să-și piardă viața în ele...

Și pe cine întâlnește pe drum? Ce fel de oameni călătoresc ca și el pe jos cu riscul de a fi zdrobiți de o trăsură ori de un poștalion pornit cu toată viteza, încercuți de vreo turmă de oi sau de cornute, blocați de vreo caravană de căruțe care transportă, cu pasul încet al boilor vin, grâu sau paie, trântiți de vreun cal, prădați ori asasinați de vreo trupă de bandiți?...

Oameni de treabă, desigur, prea săraci ca să poată folosi vreun alt mijloc de deplasare pe care ar trebui să-l plătească... Dar și, după cum ne amintește D-l Héron de Villefosse,

"mulțimea de nomazi. O reglementare din 1625 clasa printre vagabonzi: băieții bărbieri care făceau frizura, croitorii, fetele de moravuri ușoare, cei care scoteau dinți, vânzătorii de droguri, jucătorii la ruletă, păpușarii, cântăreții, măscăricii de bâlci, ca să nu mai vorbim de foștii militari ori dezertori, nici de călugării rătăcitori, vânzători de imagini și de rozarii. Poliția îi privea cu un ochi mai puțin rău pe vânzătorii ambulanți, ale căror siluete au fost consacrate prin pitorescul imaginilor în culori."

Printre atâtea personaje diferite și colorate - uneori sinistre - D-l de la Salle are parte de întâlniri ale căror valoare depășește simplul fapt divers... În afară de cazul când, singur, transformându-și călătoria în reculegere spirituală preferă în loc de "drumuri" "potecile". Și într-un caz și în altul, în mod constant, îl conduce pe cale glasul care odinioară îi porunceă Părintelui Crediței:

"Mergi în prezența mea și fii desăvârșit !" (Geneza 17,1)

La Motte-Servolex (Savoie)
Rusalii 1979

PRIMA ETAPĂ (1651-1679)

CĂRĂRILE AUROREI

*"Te voi lăsa să mergi acolo unde trebuie să mergi.
Nu sunt decât cărare, înaintea
drumului care va fi al tău."*

Simone Conduché, "Petite musique autour d'un berceau".

CEL MAI MARE DIN UNSPREZECE COPII

Primii pași

"A mers!..." Câtă bucurie în acest strigăt al unei mame tinere către tatăl ce se întoarce de la lucru!...

Primii săi pași Jean -Baptiste de la Salle îi face la Reims, în locuința din strada Chanvrerie-casa de la Cloche- în care s-a născut la 30 aprilie 1651.

Tatăl său, Louis de la Salle- din rândurile burgheziei de elită- este Consilier la Presidial, unul din acele tribunale instituite în provincii de regele Henric II pentru a scurta lungimea proceselor. Mama lui, Nicole, aparține unei familii de nobili, Moët de Brouillet. El are 26 de ani, ea are 18.

Copilărie fericită...copilărie studiosă.

Trei fete și șapte băieți largesc puțin câte puțin "cercul de familie". Patru mor la vârstă fragedă: este specific acelei vremi, mai ales din lipsă unei igiene bine adaptate, chiar și la cei bogați... Fără să treacă neobservate, aceste decese nu răpesc nimic din bucuria familială. Credința profundă a părinților îi consolează, iar educarea celor în viață îi face să uite destul de repede pe cei morți.

Pentru că cei vii, în familia de la Salle, sunt vii!... Jean-Baptiste, Marie, Rose-Marie, Jacques-Joseph, Jean-Louis sunt plini de bucurie în casa în care locuiesc și doi veri și o verișoară, copiii unchiului Simon de la Salle. Împreună se joacă, râd, cântă, antrenați de această inimoasă Marie ale cărei aptitudini și voce frumoasă încântă pe toată lumea.

Iar această viață fără grijă, de copii fericiți, continuă pe strada Sainte Marguerite unde familia se mută în 1665 și unde se naște un Pierre, apoi un Simon care moare la un an și jumătate, și în sfârșit un Jean-Rémy.

Desigur, există școala!... Jean-Baptiste, ca și frații și surorile lui, ca toți copiii din mediul lui, primește acasă primele noțiuni ale cunoștințelor umane. Însă la nouă ani intră la Collège des Bons Enfants pentru a studia gramatica, latina, greaca, poezia filozofia...

De la orele 7 până la 10 și de la 14 până la 17: 30 vara, de la orele 7: 30 la 10: 30 și de la 13 la 16: 30 iarna, când zilele sunt scurte - problema iluminatului și a încălzirii se face simțită deja... - și timp de 11 luni ale anului, se desfășoară cursurile.

900 de metri de la locuința la Cloche, 600 de metri de la strada Sainte Marguerite de parcurs de patru ori pe zi pentru a se duce la Colegiu, iată ce face să se dezvolte niște picioare ce vor avea multe alte distanțe de învins!...

Concediile de duminică, de joi, sărbătorile fără lucru - "ne ruinează cu sărbătorile", constată cizmarul lui La Fontaine - și vacanțele mari din luna septembrie îi permit lui Jean-Baptiste să-l însoțească pe bunicul și nașul lui Jean Moët de Brouillet la Rilly-la-Montagne unde acesta are o vie cu coș și teasc. Bunic și nepot urmăresc cu atenție muncile pe care le cere viticultura, după cerințele sezonului. Iar când vine culesul, se alătură proprietarilor, cultivatorilor, muncitorilor agricoli care, la căderea serii, în jurul focului, își exprimă bucuria prin cântece și dansuri!...Șampanizarea, inventată în 1670 de un călugăr din zonă, Dom Pérignon, încă nu este prea răspândită. Este oare necesară ca să freamăte bucuria în aceste adunări simpatice?

Și mai importantă este ferma lui Brouillet unde Domnul Jean își petrece o parte din an. Senior al ținutului, îl primește cu bucurie pe acest nepot pe care îl îndrăgește îndeosebi. Parcurge cu el pământurile și iazurile, vizitează hambarul, staulele, stânele; suie potecile din împrejurimi... Iar seara, în fața casei, dacă e timp frumos, ori în jurul marelui șemineu unde arde un butuc imens, nașul cu finul recită împreună cu credință rugăciunile Bisericii, în latină, bineînțeles; și unul și altul o știu și o vorbesc în mod curent...

"Pamfil"

Cel puțin o dată Jean-Baptiste de la Salle a urcat și el pe podium!... Avea doisprezece ani.

În fiecare an, în duminica ce urmează sărbătorii Paștelui are loc la Collège des Bons Enfants, o împărțire solemnă a premiilor "în cărți" oferite de Consiliul Orașenesc și Tribunal. Cu această ocazie, elevii adresează acestor domni complimente și cuvântări în latină și în franceză. În cinstea lor, ei joacă o tragedie cel mai adesea compusă de unul din profesorii lor.

În 1633 se reprezintă "Martiriul Sfântului Timotei" apostol al regiunii de la Reims. Sub numele de Pamfil, așa cum o dovedește afișul - se spunea "placarda" - care anunță reprezentația, Jean-Baptiste și câțiva însoțitori încearcă să-l elibereze pe cel care le-a transmis credința creștină și pe care guvernatorul roman Lampadius l-a închis. Complotul eșuează. Dar în timpul chinurilor lui Timotei, Lampadius moare turbat...

Jean-Baptiste avea daruri precoce de actor? Ori prezența la ceremonie a tatălui său, Consilier la Tribunal, dictase alegerea băiatului pentru acest rol?...

După doi ani, în împrejurări asemănătoare, numele lui Jean-Baptiste de la Salle nu mai figurează pe lista actorilor de tragedie obișnuită, ci pe palmaresul clasei a treia. Este al doilea din cei 40 sau 50 de elevi cu un premiu de traducere și un al treilea accesit de exprimare orală în limba latină.

La 18 ani, Jean-Baptiste de la Salle primește diploma de "Maître-dès-Arts" care corespunde aproape cu bacalaureatul în litere francez. Imediat se înscrie la facultatea de teologie din Reims unde nu rămâne decât un an.

Prima plecare...

Oricât ni s-ar părea de curios, la 11 ani, Jean-Baptiste de la Salle primise tonsura; la 15 ani, era canonic... Tonsura permitea accesul la un beneficiu eclesiastic; funcția de canonic – canonicatul - era unul din acele beneficii care puteau aduce un câștig bunice!... Pe atunci nici una nici alta nu obligau la preoție. Însă Jean- Baptiste vrea să fie preot. De multă vreme vorbește despre aceasta. Deși este cel mai mare din familie, părinții lui consimt și doresc ca fiul lor să primească o formare serioasă ca să poată sluji lui Dumnezeu și oamenilor cu competență. Ei îl trimit la Paris, la Seminarul de la Saint Sulpice.

Tânărul își părăsește pentru prima dată familia și orașul natal, nu fără oarecare durere. Deja, cu trei luni în urmă, moartea iubitului său bunic Jean Moët de Brouillet l-a făcut mult să sufere. Din fericire nu știe ce necazuri îl așteaptă peste puțin timp! ...

Pentru moment, plin de curaj și de ardoare, parcurge cei 160 de kilometri care îl despart de capitală. Poate că pentru această ocazie a luat poștalionul. Dacă nu cumva, D-l de la Salle i-a făcut rost fiului său de un cal... De câte ori nu va relua pe jos acest parcurs când, ca fondator al unui Institut de Frați la Reims, va trebui să dea independență și temei solid inițiativei sale, să-l stabilească în capitală de unde se va răspândi în toată Franța! Asta este însă o altă istorie...

La Seminarul de la Saint Sulpice tânărul din Champagne întâlnește alți tineri veniți din toate provinciile franceze. Vârsta și mai ales orientarea dată vieții lor îi unește într-un același efort de pregătire pentru ministerul sacerdotal. Cursurile alternează cu rugăciunea și inițierea în activitățile apostolice.

Printre acestea, catehismul ocupă un loc de frunte. În fiecare joi, seminariștii adună copii și îi învață noțiunile credinței creștine, datoriile ce decurg din acestea. Îi învață să se roage rugându-se cu ei. Sarcină grea, căci cei mai mulți din acești micuți rătăcesc pe străzi tot timpul din lipsă de școli care să li se deschidă. Ori frecventează la "Maeștrii scriitori" cu metode pedagogice învechite și puțin eficiente.

Domnul de la Salle își va aminti de această experiență când va trebui să organizeze școli "pentru copiii meșteșugarilor și ai săracilor" pentru a le "da educația care li se cuvine, părinții lor fiind de obicei puțin instruiți, și ocupați în timpul zilei ca să câștige pâinea pentru ei și copiii lor", așa cum va explica el însuși în Regula Fraților Școlilor Creștine.

Pentru moment, seminaristul nostru nu vede în acest contact cu copiii săracilor decât un aspect al formării sacerdotale pe care a venit să o caute la Paris. Împreună cu profesorii și discipolii lui, el reflectează la exigențele vocației sale. În rugăciune -intimă ori împărtășită- exersează pentru a-l întâlni pe acest Dumnezeu prezent într-o creație care, întregă, îi aduce laudă, i-o revelează cursurile de teologie, de Sfânta Scriptură, de Liturgie...

...și dureroasa întoarcere.

Dar iată că, dintr-odată, viața liniștită a viitorului preot fu lovită de cele mai grele încercări!

La 21 iulie 1671, mama lui moare subit. Când primește vestea, Jean- Baptiste care a părăsit-o abia de zece luni, cunoaște cea mai mare durere a vieții lui. Cât de mult o iubea el pe această Mamă căreia îi datora ce era mai bun în el însuși! Cum îi admira credința, blândețea, disponibilitatea!... Nu are nici măcar amara mângâiere de a o însoți la cimitir cu tatăl lui, cu

frații și surorile...Plânge mult. Se roagă pentru ea. Îi cere lui Dumnezeu tăria ca să-și stăpânească suferința... Apoi, curajos, se apucă din nou de lucru.

Mai trec nouă luni și tatăl lui, după ce a zăcut 48 de ore la pat, moare la rândul său, lăsând șapte orfani dintre care cel mai mic nu are decât 20 de luni...

Vestea ajunge la fiul cel mai mare abia după nouă luni!...Îi vor trebui trei zile de mers ca să ajungă până la Reims la cele două surori și cei patru frați ai lui...Încercare dureroasă care reînnoiește rana încă necicatrizată de la decesul mamei. La aceasta se adaugă pentru acest tânăr de 21 de ani înțelegerea responsabilităților care îl așteaptă. Într-adevăr, în testamentul pe care îl redactase în ajunul morții sale - presimțea oare că avea să fie atât de curând? - Domnul Louis de La Salle îl numise pe Jean-Baptiste tutore al fraților și surorilor lui, contând pe el ca să-l înlocuiască lângă copii.

Delicat frate mai mare și tutore riguros

Așadar timp de patru ani, Jean-Baptiste va administra legal bunurile familiei, al cărei cap a devenit. În 1676, înțelegând că nu poate să împace aceste îndatoriri cu pregătirea viitorului său sacerdotal, își va depune sarcina înaintea consiliului de familie pe care îl desemnase tatăl lui pentru a-l asista. Cu această ocazie, va redacta o dare de seamă detaliată a administrației lui. Prin acest document, apare totodată ca riguros administrator și frate mai mare plin de grijă delicată.

De îndată ce s-a întors de la Paris, după ce i-a consolat cum a putut mai bine pe orfani, începe demersurile necesare pentru a li se respecta drepturile lor - și ale sale - în succesiunea tatălui lor. Le scrie datornicilor ca să le amintească de datoriile lor. Închiriază un cal ca să-i viziteze la Beaurieux, Guyencourt, Saint-Quentin, Gueux, La Neuville, pentru a discuta cu ei despre interesele sale și a-i convinge de drepturile sale...

Plasează în cele mai bune condiții banii recuperați. Constituie rente care vor permite fiecăruia din frații și surorile lui să trăiască la adăpost de lipsuri, cel puțin atâta timp cât fiecare nu va avea vârsta și mijloacele ca să-și câștige existența.

Cât timp petrecut cu această muncă! Câte zile de mers pe drumurile rele care îl duc la datornici! Câte nopți fără somn ca să susțină în același timp o contabilitate pe care o vrea exactă, precum și studiile lui dragi și rugăciunea a cărei nevoie o resimte profund!... Cu toate acestea nimic nu-l împiedică să fie cu totul disponibil față de cei șase orfani, încredințați lui de către tatăl său, înainte de a muri.

Marie, cea mai mare, va merge să locuiască cu cel mai mic, Jean Rémy în strada Marc, la bunica lor după mamă. Fermecătoare, ingenioasă, cunoscând greaca și latina, această frumoasă tânără bine făcută care cântă din lăută și farmecă prin vocea ei, a devenit o "mamă" pentru frățiorul ei. Ea este și cea mai cheluitoare din ochii lui Jean-Baptiste... Între 18 și 22 de ani, o fată de familie bună n-ar putea să trăiască asemenea unui pustnic! Fratele ei mai mare înțelege bine acest lucru. În dreptul cheltuielilor pentru Marie, el adnotează cel mai adesea în registrul lui gros: "pentru nevoile ei... pentru diferite articole..."

Rose-Marie este de puțină vreme călugăriță la mănăstirea Saint-Etienne-les-Dames. Nevoile ei sunt limitate. Jean-Baptiste are o tandrețe deosebită pentru această surioară pe care îi place să o numească "Rosette". Nu pierde nici o ocazie ca să-i facă plăcere. Într-o zi îi oferă o teacă pentru cuțit, ață, coacăze și două borcanele ca să pună dulceață și zahăr". În altă zi

"niște cărți, un crucifix, o lumânare din ceară albă". Mai târziu, o pereche de ciorapi tricotați și un fier pentru încălzit patul"...

Jacques-Joseph are treisprezece ani la moartea tatălui său. Școlar studios și inteligent, desigur, dar neastâmpărat, dacă judecăm după numeroasele perechi de încălțăminte pe care fratele lui mai mare a trebuit să le furnizeze ori să le dea la reparat pentru el!... Mai sunt și hainele care rămân repede prea mici... articolele școlare... în sfârșit, toate cheltuielile pentru a obține diploma de "Maître-dès-Arts" în iulie 1676. În această epocă punga tutorelui a gemut în chip deosebit... Dar succesul candidatului face uitate grijile contabilului! Iar proiectele de viață religioasă ale fratelui mai mic îl umplu de bucurie pe cel mai mare!

Jean-Louis are abia opt ani în 1672. Intră la Collège des Bons Enfants la nouă luni după ce Jean-Baptiste s-a întors de la Paris. Cheltuielile de tutelă vor fi mai ales pentru "nevoile" unui școlar mic. Într-adevăr, puține lucruri și banale... Dar ceea ce nu poate să exprime un registru de socoteli oricât de bine ținut, este încrederea totală pe care acest copil o are față de fratele mai mare cu treisprezece ani care este și nașul lui. Va rămâne singur cu el în strada Ste Marguerite când Pierre și Jean-Rémy vor părăsi casa părintească. Ca și frații lui Jean-Baptiste, și Jacques-Joseph, va fi un preot fervent și apostolic.

Pierre are șase ani când devine orfan. Copil mic ale cărui "nevoi" sunt la fel de ușor de satisfăcut pe cât sunt de spontan exprimate...

Cât despre Jean-Rémy, copilaș de 20 de luni, între sora lui Marie și bunica lui, nu-i face griji deloc tutorelui său care nu pierde nici o ocazie ca să-și arate tandrețea față de el.

Dincolo de acești patru ani de tutelă, Jean-Baptiste va păstra întotdeauna cu cele două surori ale sale, cu cei patru frați și cu numeroșii nepoți și nepoate, relații pline de afecțiune. Numai responsabilitățile ministerului său care îl îndepărtează de Reims începând din 1688, îl vor împiedica să se amestece în evenimentele existenței lor.

Una din scrisorile lui este caracteristică în această privință. Cu un an înainte de a muri, fiind stabilit la Rouen, este invitat la Reims de către Jeanne Remiette de La Salle, fiica fratelui său Pierre. Ea se va angaja în viața călugărească și dorește prezența unchiului ei la această ceremonie. Acesta, răspunzându-i, nu face aluzie nici la distanță, nici la infirmitățile lui, ci numai la exigențele ministerului său și la faptul că nu mai este superiorul Fraților și trebuie să asculte de Responsabilul casei:

"Draga mea nepoată,

Îți răspusesem la scrisoarea pe care mi-ai făcut cinstea să mi-o scrii, în ziua de Înălțare, dar pentru că nu ți s-a dat răspunsul îți trimit acum altul.

Îți sunt foarte îndatorat că m-ai anunțat de ziua profesiei duminice și iau parte la bucuria pe care o ai și la dorința arzătoare de a-ți consacra întreaga viață lui Dumnezeu. (...)

Negreșit îmi voi uni rugăciunile cu ale duminice cerând lui Dumnezeu ca să-ți dea harul să faci bine acest sacrificiu. Aș dori mult ca să pot să asist, dar două motive mă împiedică. Primul este că sunt aici singurul preot pentru va spovedi cincizeci de persoane și este greu să avem un altul pentru această casă este departe de oraș, ceea ce face să nu o pot părăsi acum. Al doilea este că având un Superior, nu mai sunt eu stăpân pe mine însumi.

Așa încât te rog mult să te mulțumești ca să mă unesc cu dumneata în această sfântă acțiune în vederea aceluiași lucruri pentru care Dumnezeu îți va da harul să le împlinești.

Cu toată stima și afecțiunea posibilă..."

De la unchi la nepoată, stilul ceremonios poate să ne surprindă... Așa cum este, această scrisoare dovedește fidelitatea unui sfânt față de relațiile lui familiale.

PREOT

Mai este cu putință ?...

Obligat să părăsească brusc Seminarul de la Saint Sulpice ca să-și ia în sarcină familia, Jean-Baptiste de La Salle își pune o dureroasă întrebare: "Voi putea să-mi realizez dorința de a fi preot?" Și se întreabă: "Moartea rapidă a părinților mei și mai ales a tatălui meu nu este oare semnul că nu aceasta îmi este vocația?..." Într-adevăr tutela surorilor și a fraților încă tineri este o grea sarcină. Îi ia mult timp și îi face multe griji. Cum să-și continue, în aceste condiții, pregătirea pentru preoție?

Va fi "DA"

Abia întors la Reims, Jean-Baptiste va găsi un preot, Nicolas Roland, cu nouă ani mai mare decât el, pe care îl cunoaște bine. Îi împărtășește din ezitățile lui și îi cere sfatul. Roland este un om al lui Dumnezeu, un fel de profet... El a risipit imediat scrupulele tânărului său prieten a cărui valoare umană și spirituală o apreciază.

Concluzia? La cinci săptămâni după întoarcerea sa de la Paris, Jean-Baptiste de La Salle pornește iar la drum... În absența arhiepiscopului de Reims, se duce să ceară arhiepiscopului de Cambrai să-l sfințească sub-diacon, fapt care, în acea vreme, însemna angajarea definitivă a viitorului preot în celibat.

Angajat de acum pe calea pe care a ales-o pentru că o crede voită de Dumnezeu, tânărul se organizează ca să facă față la toate obligațiile lui. Dar când se va apropia termenul sfințirii ca preot, va abandona - am văzut deja - sarcina de tutore, consacrându-și doi ani de pregătire mai directă pentru marele eveniment.

Iar în ajun de Paști 1678, visul lui devine realitate: primește sacramentul Ordinațiunii, în catedrala din Reims. Iată-l de acum preot al lui Isus Cristos. Și va rămâne 41 de ani ca și în prima zi: om al Euharistiei, al Cuvântului, al Reconcilierii, în slujba fraților săi.

Răscruce nouă

Astăzi, când un tânăr a primit sacramentul Ordinațiunii, episcopul lui îi propune un minister în dieceză. Cel mai adesea el este integrat într-o echipă sacerdotală împreună cu care își va determina activitățile apostolice. Și într-un caz și în altul, se ține cont pe cât posibil de aptitudinile noului preot.

În secolul XVII, preoții erau atât de mulți în Franța încât episcopii nu aveau întotdeauna o muncă să le propună... Așa încât îi lăsați liberi ca să dispună de timpul și de capacitățile lor...

Jean-Baptiste este în această situație. Nu este total lipsit de mijloace. I se oferă mai multe posibilități. Ca și în drumurile pe care a mers cu un scop precis unde deja l-am însoțit până acum, - ajuns la această nouă răscruce - el trebuie să aleagă drumul cel bun.

De la vârsta de cincisprezece ani este canonic al catedralei din Reims. În acea vreme canonicii se adunau zilnic ca să celebreze împreună lauda lui Dumnezeu. Mai mult, ei formau Consiliul episcopului. Își asumau astfel o dublă responsabilitate în dieceză: să asigure rugăciunea publică, să-l ajute pe episcop în administrație.

Devenit preot, Jean-Baptiste de La Salle putea deci pur și simplu să-și continue exercitarea acestei funcții și să se ducă zilnic la catedrală de mai multe ori ca să cânte oficiul... și săptămânal la arhiepiscopie ca să participe la Consiliul episcopal. Aceasta nu l-ar fi împiedicat să conducă treburile curente ale casei lui și să supravegheze studiile tinerilor săi frați.

Ar fi putut, ca și alți canonici, să meargă să predice prin ținut. A făcut-o cel puțin o dată iar credincioșii pe care i-a evanghelizat au păstrat multă vreme o minunată amintire despre el.

Ar fi putut - și i s-a făcut această propunere - să-și schimbe titlul de canonic pentru acela de paroh la Saint Pierre din Reims. Cum arhiepiscopul s-a opus, parohul de la Saint Pierre rămase în parohia lui iar canonicul în strana sa la nr. 21. Oare va retrăi acest episod al tinereții lui sacerdotale atunci când în meditația lui pentru sărbătoarea Sfântului Dominic va scrie că acest apostol "se vedea pe sine ca puțin folositor Bisericii "în sarcina lui de canonic? El însuși, peste câțiva ani îl va imita pe sfântul Dominic. Pentru moment, nu pare să se fi gândit serios la aceasta.

Ar fi putut... încă multe alte lucruri! Inteligent, plin de bun simț, vorbind și întreținând relații cu ușurință, deja teolog solid și preot evlavios, apostol dezinteresat, orice minister exercitat de el ar fi fost eficace. Drumul pe care va porni - cu convingerea că nu-l va urma decât pentru un timp - va fi drumul LUI. Drumul pe care Dumnezeu îl va însoți timp de patruzeci de ani.

Scurtătură ori cursă?

Când mergem pe jos, suntem de multe ori tentați să o luăm pe drumul ce ni se pare o scurtătură care, credem noi, va reduce distanța. Dar se întâmplă ca drumul astfel împrumutat să devină o cursă, când, de exemplu, ajunge la un impas ori se pierde în adâncurile pădurii...

Scurtătura care l-a condus - fără ca el să-și dea seama - la misiunea lui esențială pe Jean-Baptiste de La Salle, n-a ales-o el. La șaptesprezece zile după ce l-a asistat pe discipolul și prietenul său la celebrarea primei sfinte liturghii, Nicolas Roland moare la 36 de ani... Mare durere pentru tânărul preot care pierde în el pe sfătuitorul plin de afecțiune și hotărât de care încă ar mai avea nevoie!

Mare durere și pentru tînăra comunitate a Surorilor Pruncului Isus pe care Roland tocmai a fondat-o! Cine va continua demersurile pentru ca arhiepiscopul și magistrații municipali să recunoască această operă cu totul devotată educației copilelor sărace din Reims?

Nicolas Roland s-a gândit la aceasta. Înainte de a muri l-a făcut pe Jean-Baptiste să promită "că va munci din toate puterile pentru a întări opera". Cunoscând calitățile prietenului său, era sigur că putea să conteze pe el. Nu se înșelase. În zece luni, canonicul nostru - eficace și tenace- obține pentru Surorile Pruncului Isus și școlile lor, nu numai autorizațiile episcopale și comunale, dar și Scrisorile patente semnate de regele Ludovic al XIV-lea. Parlamentul din Reims le înregistrează la 18 februarie 1679.

Obținând acest succes, Domnul de La Salle s-a achitat față de Nicolas Roland în ce privește promisiunea pe care i-a făcut-o. Totuși continuă să vină zilnic să celebreze liturghia, așa cum o făcea de la sfințirea lui, în capela surorilor. Imprudență!... Acest drum - strada Barbâtre unde locuiesc ele - este pentru el o cursă. Dar Dumnezeu este acela care i-o întinde! Aici își așteaptă el servitorul despre care știe cât este de disponibil, ca să-l conducă, așa cum îi spusese Isus înviat lui Petru, "**acolo unde (el) nu ar vrea să meargă**" (Ioan, 1,18).

A DOUA ETAPĂ (1679- 1700)

DRUMUL NEPREVĂZUT

*"Dumnezeul meu, dă-mi o lumină mică
care să-mi arate următoarea etapă
și să-mi permită să fac un pas
care să mă conducă la un alt pas."*

Cardinalul NEWMAN

Citat de Cardinalul König în "L'Eglise est liberté."

"ACOLO UNDE NU AI VREA SĂ MERGI..."

"Dumnezeu care conduce toate lucrurile cu înțelepciune și blândețe, și care nu are obiceiul să forțeze înclinația oamenilor, voind să mă angajeze ca să mă îngrijesc în întregime de Școli, a făcut-o într-un mod imperceptibil și în mult timp; așa încât o angajare m-a condus la o alta, fără să fi prevăzut aceasta la început."

Aceste rânduri, Jean-Baptiste de la Salle le scrie într-un "Memoriu despre începuturi" pe care îl citează principalul său biograf, canonicul Blain. Este vorba de unul din foarte rarele texte în care fondatorul Fraților Școlilor Creștine vorbește despre sine însuși. Și care prezintă cu atât mai mult interes.

Primul pas

Totul începe într-o dimineață de martie 1679.

Ca în fiecare zi, tânărul preot a venit să celebreze liturgia la Surorile Pruncului Isus. Odată cu el se prezintă la ușa casei un bărbat de vreo cincizeci de ani și un băiat. Saluturi politicoase dar cu rezervă așa cum se obișnuiește între oameni bine crescuți dar care nu se cunosc și sunt convinși că nu se vor mai revedea...

Când ușa fu deschisă, Domnul de la Salle se îndreptă spre capelă în timp ce sora portăreasă îl introduse la vorbitor pe bărbat cu însoțitorul lui. Bărbatul se numește Adrien NYEL. Dorește să vorbească cu superioara pe care a cunoscut-o la Rouen, de unde aduce scrisori de la o doamnă MAILLEFER, de origine din Reims. Ea ar voi să vadă deschizându-se în orașul ei natal niște școli pentru băieții săraci, așa cum funcționează unele la Rouen. NYEL, care le conduce, este însărcinat să tatoneze terenul la Reims și să acționeze cât de curând posibil.

Superioara nu se miră de acest proiect format deja de Nicolas ROLAND și pe care moartea acestuia l-a întrerupt. Se gândește îndată la D-1 de la SALE, prieten al lui ROLLAND. Aceasta i se pare cu atât mai natural cu cât, printre scrisorile Doamnei MAILLEFER, este și una pentru el. Cum este chiar în casă, trimite după el.

Jean Baptiste îl ascultă pe Adrien NYEL după ce luă cunoștință de scrisoarea pe care i-a întins-o. Momentul este decisiv. Totuși el nu știe că în hotărârea pe care o va lua este în joc întreaga lui viață... Este conștient de importanța proiectului; știe și cât este de greu să se fondeze noi instituții în acest oraș. Oare n-a trebuit el să cheltuiască multă energie și abilitate ca să obțină recunoașterea operei Surorilor Pruncului Isus? ...

Cu grijă îl îndeamnă pe Adrien NYEL la prudență și îl invită să locuiască mai curând la el decât la fratele doamnei Maillefer cum îi propunea ea.

"La mine, în tihnă și necunoscut, fără ca nimeni să fie deranjat de dumneavoastră, veți putea să petreceți opt zile. Acest timp vă va da motiv să reflectați mai mult, și va fi de ajuns pentru a vă aranja planurile, precum și pentru a pregăti măsurile proprii pentru a le face să reușească. La sfârșitul acestor zile, veți putea să plecați la Notre-Dame de Liesse unde vă cheamă pietatea, iar la întoarcere să încercați deschiderea Școlilor."

Biograful adaugă această remarcă, ce merită citată la rândul ei:

"Oferta era prea îndatoritoare și prea necesară ca să fie refuzată. D-l Nyel fermecat de caritatea și prudența tânărului canonic, acceptă propunerea cu recunoștință. NICI UNUL NICI CELĂLALT NU ȘTIAU CE AVEA SĂ URMEZE. D-l de la Salle nu vedea că începea să lucreze la propria lui operă, ajutând la cea a D-lui Nyel, și că introducându-l în casa lui pe acest institutor, avea să facă din ea un Seminar pentru cei pe care DUMNEZEU ÎI DESTINA PENTRU OPERA LUI."

Un preot "cu cap"

Ne este greu să înțelegem, după 300 de ani, ce probleme punea atunci deschiderea unei școli. Astăzi, Ministerul Educației Naționale - cel puțin în Franța - patronează toate instituțiile școlare și de el depinde orice nouă creare de școli. Situația este clară, dacă nu totdeauna confortabilă.

În 1679, nu era la fel, mai ales la nivelul învățământului elementar. Alături de "Micile școli" create de capiturile catedralelor sau ale municipalităților "grijulii ca să civilizeze un tineret turbulent", existau "maghernițele" "Maeștrilor Scriitori". Acolo se învăța "scrisul frumos", dar și contabilitatea și schimburile cu străinii neștiute de programele din colegii și care "îi interesau mai mult pe negustori decât științele umane clasice."

Micile Școli și Școlile Maeștrilor Scriitori sunt cu plată și deci interzise unui mare număr de copii prea săraci pentru a le frecventa. Pentru ei, niște persoane generoase și cu dare de mână fondează cam peste tot ceea ce se numește "Școli de Caritate".

Aceste școli se lovesc foarte repede și foarte tare de responsabilii Micilor Școli și de atotputernica corporație a Maeștrilor Scriitori. Domnul de la Salle va simți pe pielea lui ce costă să te măsoare cu ei...

Pentru moment, trebuie să găsească la Reims un paroh care să accepte să-l primească în parohia lui pe Adrien Nyel și pe tânărul său însoțitor. Este singurul mijloc de a evita prea mari furtuni, fiecare paroh fiind destul de stăpân la el acasă pentru a hotărî cu privire la utilitatea unei Școli caritabile pe teritoriul său pastoral. De la Salle se sfătuiește... Se discută, se cântărește pentru și contra, se încearcă a nu se neglija nici un detaliu:

"Parohul de la Saint Symphorien ar fi omul pe care îl căutăm dacă s-ar avea bine cu superiorii; dar din nefericire nu este iubit: deci nu trebuie să ne gândim la el. Al doilea nu are destul cap, al treilea, nepot și creatură a Domnului Oficial, căruia îi datorează tot ce este el, îi este devotat, și la primul cuvânt al binefăcătorului care este și unchiul lui, i-ar alunga pe institutori: deci nu el este cel pe care trebuie să-l alegem."

Este ales Domnul Nicolas Dorigny, paroh al parohiei Saint Maurice:

"Era un bărbat cu cap, și un astfel de om trebuia, ca să parze loviturile de care se temeau din partea D-lui Cleric responsabil cu școlile care în această calitate se putea opune și care s-a opus într-adevăr, dar în zadar, la deschiderea acestei școli. "

Domnul Dorigny acceptă cu plăcere propunerea ce i se făcea, cu atât mai mult cu cât el însuși plănuia să deschidă o școală în parohia lui unde săracii erau mai numeroși ca în altă parte. Nyel și însoțitorul lui veniră să locuiască la el iar școala fu deschisă la 15 aprilie 1679.

Cât despre Domnul de La Salle, acesta, "se întoarce în cortul lui", convins că nu avea să mai iasă de acolo.

Bătrâna doamnă grăbită

Abia fu organizată această primă școală, că Adrien Nyel află că Doamna Lévêque de Croyère, văduvă fără moștenitori, foarte bogată și bolnavă, dorește să deschidă una pentru copiii săraci din parohia Saint Jacques a cărei credincioasă enoriașă este.

Adrien este pe atât de îndrăzneț pe cât este Jean-Baptiste de rezervat...El o vizitează pe doamnă, îi explică cum s-au petrecut lucrurile pentru Saint Maurice și îi propune s-o pună în legătură cu Domnul de la Salle... Acesta ezită. Însă voința de a sluji îl duce și de data aceasta "acolo unde n-ar fi vrut să meargă"... O întâlnește pe Doamna de Croyère și tratează cu ea despre condițiile materiale indispensabile pentru buna funcționare a unei școli. Nyel recrutează institutori și se deschid două clase chiar din septembrie 1679.

Bătrâna doamnă grăbită murise cu câteva săptămâni mai devreme.

Domnul "În altă parte" ...

Așa am putea să-l numim pe Adrien Nyel! ... Acest laonez n-are astâmpăr. Străbate Franța de la răsărit la apus ca să devină responsabilul școlilor populare din Rouen. Era în 1657: avea treizeci de ani.

1679: iată-l la Reims. În trei ani, va deschide trei școli în oraș și patru, pe rând, la Rethel, Château-Porcien, Guise și Laon.

1685: se întoarce la Rouen și reia sarcina abandonată cu șase ani în urmă. Moare după doi ani.

Îl putem crede nestatornic pe acest om ce nu pare fericit decât atunci când este în altă parte... Ar fi nedrept și superficial. În "Viața Domnului de la Salle", după ce a descris liturghia solemnă celebrată la Reims de D-l de la Salle pentru Adrien Nyel după moartea acestuia, canonicul Blain scrie:

"... divina Providență se îngrijea ea însăși să cinstească memoria unui virtuos laic ce ardea de zel pentru propagarea doctrinei creștine, și care își sacrificase zilele și truda lui pentru învățământ într-un dezinteres total, pentru tineretul cel mai sărac și părăsit."

Văzând în Școlile de caritate un mijloc privilegiat de educație creștină, Nyel nu încetase să deschidă cât mai multe posibil. Activ, întreprinzător, abia înfiripa o fundație că începea alta... Fără îndoială că nu era destul de atent la calitatea institutorilor pe care îi recruta, nici la formarea lor! Se lăsa în grija Domnului de la Salle pentru care - poate fără să-și dea bine seama - a fost cel care a trezit o vocație nebănuită, primul ghid pe un drum neprevăzut... Așa cum același biograf scrie, Domnul de la Salle nu ar fi fost fondatorul Fraților Școlilor Creștine

"dacă acest simplu laic nu ar fi deschis școli creștine și gratuite ; dacă nu l-ar fi pus pe evlaviosul canonic în mișcare ca să se îngrijească de ele..."

Fără îndoială că nu interesul pe care îl purta celor mai săraci acest "simplu laic" l-a făcut pe "evlaviosul canonic" să-și reconsidere starea de viață... Așa cum făcuse Adrien Nyel în 1657, Jean-Baptiste își va lua în curând "angajamentul solemn de a se consacra în întregime, până la sfârșitul zilelor sale, slujirii săracilor."

Acest angajament nu va fi luat orbește. Îi va trebui o lentă aprofundare în mai multe etape.

Patru etape progresive

"Îmi închipuisem, va scrie el mai târziu, că a mă ocupa de conducerea școlilor și de institutori ar fi numai o conducere exterioară care nu m-ar angaja față de ei decât ca să le asigur subzistența și să am grijă să se achite de serviciul lor cu pietate și sârguință."

În curând D-l de la Salle își dă seama că "această conducere exterioară" nu este suficientă. Absențele repetate ale lui Nyel, lipsa de experiență pedagogică a tinerilor institutori, lipsa lor de spirit evanghelic amenință cu eșecul școlile caritabile abia deschise... Pe de altă parte, fiecare își conduce clasa în felul său ținând cont mai mult de propriul său temperament decât de nevoile reale ale școlarilor lui...

Pentru a-i ajuta pe acești tineri să devină conștienți de responsabilitățile lor, pentru a-i uni în vederea unei acțiuni educative sincer creștine, D-l de la Salle și-i apropie mai întâi, în ciuda repugnanțelor față de oameni pe care el însuși mărturisește că "îi socotea mai prejos de valetul lui"...

Închiriază pentru ei o casă foarte aproape de a lui și îi instalează acolo la 25 decembrie 1679. Le dă o regulă de viață pe care, lăsați în voia lor, le este greu să o observe... Prima etapă.

După patru luni - de Paști în 1680 - îi invită la el la masă; mesele sunt o excelentă ocazie pentru a schimba și a pune la punct unele lucruri... A doua etapă.

După un an - de Paști în 1681 - profesorii își petrec ziua, în afara orelor de clasă, în casa lui... A treia etapă.

În sfârșit, la 24 iunie al aceluiași an, Domnul de la Salle îi cazează la el definitiv pe institutori. Astfel el poate acum să se ocupe de formarea lor spirituală de care au mare nevoie. În același timp adoptă foarte ușor “o formă de comunitate”. A patra etapă.

Familia De La Salle - cine ar putea să se mire? - reacționează puternic la aceste hotărâri succesive ale tânărului preot. Atâta timp cât Jean-Baptiste nu se ocupa de școli decât din "exterior", nu îi deranja deloc... Dar din ziua când i-a introdus în casa lui pe acești oameni de rând neciopliți, aceasta devine un lucru scandalos! Cu atât mai mult cu cât îi are lângă el pe frații lui, Jean-Louis, Pierre și Jean-Rémy. Ce intolerabilă promiscuitate!...

Jean-Baptiste se ține tare. Dar iată că în Consiliul de familie se hotărăște să i se ia cei trei frați mai mici. Jean-Louis -18 ani- refuză să-l părăsească pe nașul lui. Pierre - 15 ani - se duce să trăiască la sora lui Marie devenită de trei ani Doamna de Maillefer. Jean-Rémy -11 ani- este plasat în pensiune la Senlis, la Colegiul Canonicilor Regulari ai Sfintei Geneveva, ordin în care fratele lui Jacques-Joseph tocmai a făcut profesiunea solemnă.

Jean-Baptiste resimte dureros reproșurile familiei lui. O foarte dureroasă încercare îl pregătise totuși pentru aceasta...La 21 martie 1681 sora lui Rose-Marie -scumpa "Rosette"- se stinsese aproape subit în mănăstirea ei din Saint-Etienne-aux-Dames. Nu avea decât 26 de ani... "Era o fată de o mare blândețe care ne iubea mult", scrie cumnatul ei Jean Maillefer în "Memoriile" sale.

Pentru fratele mai mare al Rosettei, greua ascensiune încă nu s-a sfârșit. De abia începe... O nouă etapă –deosebit de grea- se deschide înaintea lui. Simte bine că este încă prea departe de tinerii lui profesori. Totul în casa lui le amintește că ei nu aparțin mediului lui social... trebuie oare să-l abandoneze pentru a intra în mediul lor precum și al școlărilor lor?
...

Un ghid pentru munții înalți

Ca să-l lumineze în momentul unei hotărâri a cărei importanță și îndrăzneală o cântărește bine, tânărul preot se adresează Părintelui Barré. Acest călugăr a întemeiat la Paris niște școli de caritate pentru fete. Îl cunoaște bine pe Adrien Nyel și poate să înțeleagă dificultățile pe care i le expune interlocutorul său.

Barré nu-i un vizitiu de trăsură... Ci mai curând un ghid pentru munții înalți! Răspunsul lui este tranșant ca intersecția unor versanți alpini, are limpezimea unei ape de cascadă:

"Vrei să-i formezi pe profesorii dumitale în pietate și să-i faci să iubească starea lor din cauza binelui pe care pot să-l facă? Trebuie să-i primești să locuiască la dumneata, și să trăiești cu ei, în societatea lor."

Drumul este lung de la Paris la Reims... Mergând pe el, Jean-Baptiste are tot timpul să reflecteze la hotărârea care i s-a propus.

"Trebuie să-i primești să locuiască la dumneata...": S-a făcut. Sau aproape. Profesorii nu se mai întorc la casa lor decât să-și petreacă noaptea.

"... și să trăiești cu ei, în societatea lor". Așadar el este cel care trebuie să părăsească societatea lui bogată și stimată ca să intre în societatea celor săraci...

La 24 iunie 1682, Domnul Canonic Jean-Baptiste de la Salle își părăsește îndrăgita casă din strada Sainte Marguerite, iubită pentru atâtea amintiri familiale!... Într-un cartier liniștit, în partea de răsărit a orașului Reims a închiriat o locuință modestă. Se instalează acolo cu cei doi sau trei tineri care au rămas credincioși școlilor de caritate...

Ruptura cu trecutul este oare consumată? Nu! Acest pas eroic nu face decât să-l introducă în lumea celor săraci pentru ca, în curând, aceasta să devină lumea lui!

"Un accident care era să-l coste viața"

Să ne întoarcem puțin în urmă pentru a semnală un eveniment despre care primii biografi ai D-lui de la Salle vorbesc în termeni aproape identici și pe care îl situează în timpul iernii din 1680-1681. Este vorba de un accident care i-a pus viața în pericol.

Întorcându-se din călătorie desigur pe jos, fu prins într-un vifor pe când se înnopta. Rătăcindu-se, căzu într-un hârtop. Eforturile pe care le-a făcut ca să iasă de acolo i-au provocat o "ruptură" - cum am spune noi o "ruptură musculară" - "pentru tot restul vieții".

În această situație dificilă, după obiceiul lui, D-l de la Salle își încredință sufletul lui Dumnezeu, rugându-l să-i vină în ajutor întrucât nu putea în mod rezonabil să conteze pe nici un ajutor uman.

"A fost ajutat de Dumnezeu într-un mod sensibil? Este lucrul care nu s-a știut și pe care umilința lui nu i-a permis niciodată să-l spună. Cel puțin divina Providență, care veghea ca să-i păstreze viața, a știut ca fără să facă o minune vizibilă, să-l scoată din acest soi de prăpastie favorizând noile eforturi pe care le-a făcut ca să iasă de acolo."

A văzut el în acest accident și în fericitul deznodământ -el atât de atent la evenimente - un semn de la Dumnezeu care îl invita să continue opera școlilor? ... În încheierea relatării lor biografii scriu:

"După aceea nu vorbea niciodată despre acestea decât cu cel mai viu sentiment de recunoștință și cu acte de mulțumire."

SĂRAC CU ȘI PENTRU SĂRACI

Trecând pragul casei unde se instalează, Domnul de la Salle va putea să se ocupe de școlile de caritate și să-i formeze pe profesorii lor rămânând totodată canonic al catedralei din Reims în posesia unui frumos venit? Împărtășește condițiile de viață ale însoțitorilor lui. Smuls din mijlocul familiei și din confortul unei locuințe comode, n-a răspuns oare la exigența Părintelui Barré: **"Trebuie să trăiești cu ei în societatea lor"**? Dar a intrat în societatea celor săraci? Așa crede el...

O răscruce de drumuri

Dar însoțitorii lui nu o cred. Îi spun acest lucru foarte deschis când îi îndeamnă să se lase în voia Providenței pentru un viitor care îi neliniștește:

"Dumneavoastră vă convine să vorbiți despre asta în vreme ce nu duceți lipsă de nimic. Înzestrat cu un bun canonicat și cu un asemenea patrimoniu, sunteți în siguranță și ferit de sărăcie. Dacă opera noastră cade, rămâneți pe picioare... Oameni fără bunuri, fără venituri și chiar fără meserie: unde vom merge, ce vom fi noi, dacă școlile cad?"

Jean-Baptiste o ia din nou pe drumul spre Paris ca să audă de la Părintele Barré sfaturile din Evanghelie:

"Vulpile au vizuini și păsările cerului au cuiburi, însă Fiul omului nu are unde-și rezema capul... (Matei.8,20). Pentru profesorii și profesoarele a căror vocație este să-i instruiască pe săraci după exemplul lui Isus Cristos, nu există altă avere pe pământ decât aceea a Fiului Omului."

Cuvinte dure care pătrund, într-adevăr, într-o inimă pregătită să le audă cu voință deliberată și să răspundă la toate exigențele unei vocații de acum acceptate. Jean-Baptiste a înțeles că dacă vrea să îndeplinească misiunea la care l-au condus evenimentele, trebuie să meargă până la capăt în renunțare. Evenimentele? Ce loc ocupă ele în viața D-lui de la Salle! Cu aceeași convingere ca și contemporanul său Pascal el putea să scrie:

"Dacă Dumnezeu ne-ar da învățători cu mâna lui, cum ar trebui să-i ascultăm din toată inima! Necesitatea și evenimentele sunt în mod infailibil acești învățători."

Rugăciune, reflecție, consultări... nimic nu cruță pentru a vedea clar și nu se grăbește. Însă, dacă este prudent cât privește modul de a acționa, hotărârea lui este definitivă. La această nouă răscruce de drumuri, a găsit cărarea anevoioasă pe care nu o va mai părăsi.

Cărarea anevoioasă a renunțării totale

Și mai întâi canonicatul!... Greu să-i facă pe superiorii eclesiastici să-i accepte demisia... Îl stimează. Sfaturile și exemplele lui sunt prețioase. Și apoi, ce idee să desemneze ca succesor, în loc de fratele său Jean-Louis, pe un preot sărac, abatele Faubert!... În sfârșit, după zece luni de perseverente demersuri, Domnul de la Salle obține satisfacerea cererii la 16 august 1683.

Pentru a se descotorosi de averea sa, este ceva mai ușor. O foamete, cum sunt adesea în acea vreme, bântuie prin ținut la sfârșitul aceluiași an. El profită de aceasta ca să-și vândă toate bunurile personale și să le transforme în hrană și îmbrăcăminte, pe care le împarte celor mai lipsiți. Nu păstrează decât o mică rentă după sfatul prietenilor săi: 200 de livre, pe care le cere ca salariu pentru fiecare institutor.

"Și s-a servit de ele în parte ca să facă lungile călătorii grele pe care le-a întreprins, și să furnizeze bibliotecii cărți în folosul lui și al comunității; și în parte pentru multe alte opere de pietate, de exemplu pentru podoabe de biserică, vase sfinte și îmbrăcăminte sacerdotală, lucruri de care se preocupa cu mare grijă."

Evident, nu împarte săracilor toate bunurile familiei lui întrucât trei dintre frații lui sunt încă minori. Gestul lui nu este gestul unui exaltat: este realist și se identifică cu o situație.

În sfârșit, în 1686, un alt gest semnificativ - chiar dacă nu avea să se vadă imediat - încoronează seria renunțărilor. Fraților lui care îl recunosc de Superior al lor, D-l de la Salle le cere să aleagă pe unul dintre ai lor ca să conducă în locul lui. Este ales Fratele Henry L'Heureux, iar Jean-Baptiste se bucură mult: el este de acum un Frate în mijlocul

Fraților...Dar această situație nu durează. Zvonul ajungând la urechile Autorităților bisericești, acestea restabilesc îndată ordinea tulburată printr-un act profetic - și ca să zicem așa revoluționar. După 31 de ani un Frate va fi ales Superior în locul D-lui de la Salle fără să se ridice obiecții.

Tovarăși de drum

"Noi suntem sărmani Frați, uitați și puțin apreciați de oamenii din lume: numai săracii vin să ne caute: ei nu au nimic să ne dea decât inimile lor dispuse să primească învățăturile noastre."

Acest "**noi**" pe care îl folosește D-l de la Salle în această meditație pentru sărbătoarea Crăciunului nu este un plural de politețe ori de maiestate. Fondatorul poate de acum să-l folosească fără scrupule: el face integral parte din acest grup de oameni care își acceptă sărăcia ca să-i slujească mai bine pe săraci și să le comunice mesajul Împărăției lui Dumnezeu.

Modul radical în care a renunțat la canonicatul și averea sa nu plăcuse la toată lumea... Câțiva dintre institutorii săi, care criticaseră bogățiile lui, ar fi dorit ca el să le folosească pentru a întemeia școli și a asigura viitorul acestora. Incapabili să-i înțeleagă gestul, ei l-au părăsit...

Din contra, radicalismul evanghelic al lui Jean-Baptiste îi entuziasmează pe cei mai generoși dintre tovarășii lui de drum. Casa din strada Neuve devine în scurtă vreme o fraternitate dinamică care răspândește căldură.

Niște studenți care se destinau cu mai multă sau mai puțină convingere stării eclesiastice sunt cuceriți de acest preot de 30 de ani a cărui sărăcie îi scandalizează pe unii din profesorii lor... Câțiva dintre ei fac parte din "lumea bună" din Reims. Domnul de la Salle este de două ori un model pentru ei. Vin ca să-i ceară să fie admiși în această nouă familie. Bucuros dar prudent Fondatorul îi primește atunci când recunoaște în ei "**talent pentru școli, bună voință, putere, zel, evlavie precum și dispoziție pentru a putea rămâne în comunitate.**"

Regulamentul casei este sever. Se scoală din zori, se roagă mult, se muncește din greu, se mănâncă puțin și prost. D-lui de la Salle îi vor trebui doi ani ca să se obișnuiască cu hrana săracilor... În "Regulile bunei cuviințe și ale politeții creștine", pentru a învăța să se mănânce de toate, va da rețeta care îi reușise lui cu 30 de ani în urmă: "**(...) a suferi de foame (...) căci foamea ne face să găsim bun orice, și de multe ori lucrurile pe care o persoană nu se poate hotărî să le mănânce când nu-i este foame, sunt pentru ea foarte delicioase când îi este foame.**"

Se întâmplă și ca foamea să-l ucidă pe om!...Mai cu seamă când se adaugă la niște condiții de igienă deplorabile și la oboseala impusă unor tineri institutori în clasele suprapopulate!... Mai cu seamă când, nemulțumindu-se numai de a-și imita șeful în posturile de bună voie ori silite, mai adaugă la acestea austerități de tot felul!... Este vremea eroismului, iar sărmanul Dubois, medicul comunității, nu mai știe cum să-i sfătuiască recomandându-le aerul curat și hrana bună de la țară. Finanțele fraternității sunt prea modeste iar responsabilul prea dur față de propriul său trup pentru ca bunul simț al doctorului să găsească un ecou în bolnavii lui...pentru acești tineri - cei care mor: șase în scurtă vreme, și cei care rămân - esențialul nu este să supraviețuiască, ci să trăiască în slujba celor mai săraci care mănâncă rareori pe săturate.

La aceste decese se adaugă renunțarea, explicabilă, a câtorva dintre ei; D-l de la Salle trebuie să meargă el însuși să facă ore la școala Saint Jacques. Școala din Laon este închisă până vor veni zile mai bune.

Pentru a doua oară niște tineri curajoși le iau locul. Destul de repede, casa din strada Neuve devine prea neîncăpătoare pentru cele șaizeci de persoane care locuiesc în ea: grupul Fraților, stagiari trimiși de parohii lor ca să țină apoi școli de țară, adolescenți de 14 - 15 ani dornici să facă parte din comunitate, în sfârșit câțiva preoți atrași și ei de sfințenia tânărului lor confrate...

"Frați"

Puțin câte puțin s-au luat obiceiuri apropiate de cele ale Religioșilor; dar ei nu formează un grup omogen. Dispersați în orașe diferite, institutorii nu au în comun decât profesia lor de a învăța și idealul lor evanghelic. Așa cum constată canonicul Blain:

"... erau niște membri ușor de adunat și de grupat împreună, dar nu formau încă ceea ce se numește Corp de Comunitate."

D-l de la Salle este conștient de necesitatea de a-i uni printr-un regulament uniform pe acești tineri lăsați prea mult să se descurce singuri. În 1686, își convoacă principalii 12 discipoli într-o adunare care începe în ajunul Înălțării printr-o reculegere spirituală prelungită până în duminica Sfintei Treimi, **"ceea ce ei acceptă din toată inima"**, remarcă biograful.

Conduita Fondatorului în această împrejurare dezvăluie o pedagogie proprie de care va da dovadă în tot cursul formării comunității sale. Pedagogie plină de respect față de persoană, plină de grijă pentru a-i face pe ucenicii lui total responsabili de viața însăși a instituției ai cărei membri sunt. Pedagogie susținută de o rugăciune plină de încredere către Duhul Sfânt, învățătorul inimilor și al inteligențelor.

Invitându-i efectiv pe cei doisprezece la rugăciune, îi lasă apoi să se exprime asupra tuturor punctelor care fac obiectul reflecției lor. Și aici, mărturia canonicului Blain este prea prețioasă ca să nu o cităm:

În această lungă ședere în rugăciune și meditație, au avut tot timpul să-l invoce pe Duhul Sfânt și să-și pregătească inimile pentru ceea ce avea El să întipărească în ei. În liniște, în reculegere, așa cum fiecare avea libertatea de a se face atent la glasul lui și de a-i asculta inspirațiile, tot așa fiecare avea dreptul să-și comunice gândurile și sentimentele. D-l de la Salle fără să-i prevină, fără să le sugereze vederile sale, fără să le inspire ideile sale, îi lăsa liberi să gândească și să spună ce voiau."

Mai departe biograful precizează:

"Nu că nu i-ar fi ajutat cu luminile sale, sau nu le-ar fi îndreptat părerile când acestea nu erau cu judecată și drepte, dar o făcea în așa fel încât amorul lui propriu să nu tragă profit, iar libertatea lor de a propune părerile lor și de a le pune în valoare, nu era mai stingherită din această cauză. Unicul drept pe care și-l rezerva era să vorbească mult despre Dumnezeu, să-l implore să vorbească el însuși acestui colegiu al principalilor doisprezece discipoli ai lui, și să declare prin gura lor sfintele sale voințe cu

atâta claritate, încât să nu-i mai rămână altă hotărâre de luat, decât aceea de a subscrie unor gânduri dictate de duhul lui Dumnezeu..."

Adunarea va propune celorlalți Frați cele câteva decizii care au fost luate în toată libertatea și care se pot rezuma în felul următor:

- Regulamentele nu vor deveni adevărate Reguli religioase decât după o experiență de mai mulți ani.

- De acum nu se vor mai numi "Înfățători", ci "Frați" acest termen subliniind dorința, nu numai de a fonda o fraternitate evanghelică, ci și de a fi priviți de către elevi ca niște frați mai mari.

- În curând o îmbrăcăminte specială îi va deosebi pe Frați de cler și de laici: robă scurtă și neagră, mantie cu mâneci largi – "pelerina" țăranilor din Champagne - pălărie cu boruri largi, pantofi cu talpă groasă.

- Alimentele vor fi aceleași pe care le folosesc familiile sărace ale căror copii frecventează școlile Fraților.

- În sfârșit, câțiva Frați, la cererea lor, vor pronunța votul de ascultare care îi va uni pentru trei ani în slujirea lui Dumnezeu și a școlilor de caritate. Ei ar fi vrut să se angajeze pe viață!... Prudent, D-1 de la Salle care nu admisesese la această profesiune decât pe cei de care credea că este sigur, îi făcuse să-și schimbe hotărârea. S-a dovedit că a făcut bine: în anul următor patru dintre ei nu-și vor mai reînnoi angajamentul.

Adunarea ducându-și până la capăt lucrările, "principalii doisprezece discipoli" încredințează aceste lucrări Sfintei Fecioare din Liesse. Ei parcurg, pe jos bineînțeles și pe nemâncate, cei 40 de km care despart venerabilul sanctuar de orașul Reims. Drum lung de rugăciune către Acea pe care Domnul de la Salle o numește mereu cu respect "Preasfânta Fecioară" și pe care îi invită pe Frații săi să o socotească **"drept principala Protectoare a Societății noastre"**.

Celebrează liturgia, îi împărtășește pe Frați și reînnoiește cu ei votul de ascultare pronunțat în ajun.

Împreună recomandă Sfintei Fecioare "a Bucuriei" viitorul Societății Fraților Școlilor Creștine. Un viitor în care au încredere întrucât nu numai că se vor deschide în curând trei noi școli în Champagne, dar, după doi ani stupul va fi considerat destul de puternic pentru a face roi la Paris.

Apoi fiecare dintre ei se întoarce și le comunică Fraților rămași în case rezultatele acestor douăzeci de zile de rugăciune, de reflecție și de schimburi "constructive", cum am spune noi astăzi.

Alte adunări vor urma în anii ce vor veni. Ele se vor desfășura în același climat de rugăciune plină de zel și de libertate evanghelică în jurul Fondatorului a cărui regulă în aceste împrejurări va rămâne totdeauna cea pe care nepotul lui, Dom Maillefer, o exprimă într-o frază lapidară: **"Nu voia să introducă nimic prin autoritate."**

O misterioasă călătorie-fulger

Două texte ale canonicului Blain la interval de treizeci de pagini și un act de deces dintr-un registru parohial din Laon ne permit să-l însoțim - până la un anumit punct - pe D-l de la Salle într-o călătorie care a urmat cu siguranță după adunarea din iunie 1686.

După biograful lui se pare că Fondatorul Fraților a încercat atunci o profundă nevoie de singurătate și de rugăciune. Nevoie care îi este familiară, dar pe care o resimte mai mult în unele perioade ale vieții lui. Pentru a răspunde la ceea ce privește ca pe un apel al lui Dumnezeu și voind să îndepărteze tot ce l-ar face să se întoarcă de la acest apel, alege un "deșert" al Carmelitelor desculte **"lângă Louvier, la câteva leghe de Rouen"**

Iar pentru a adăuga și mai mult la izolarea cauzată de distanță, îi lasă Fratelui care trebuie să-i țină locul la Reims, nu adresa lui, ci pe a Superioarei unei mănăstirii din Rouen care îi va trimite corespondența în caz de gravă necesitate.

Aceste precauții fiind luate, călătorul, prin Soisson ajunge la Paris, apoi la Rouen unde, coborând spre sud, o ia pe drumul către Pont-de-l'Arche pentru Garde-Chatel, ținta călătoriei sale. Fără îndoială că a zăbovit ca să salute în trecere, în capitala normandă, pe bravul Adrien Nyel și s-o întâlnească pe Maica Stareță de la Saint- Amand care acceptă să-i transmită scrisorile pe care le-ar putea primi.

Cât timp va putea să acorde "meditației continue" de care era înfometat?... Foarte puțin, desigur **"căci a fost nevoie să-l cheme înapoi cât mai repede, din cauza bolii, survenită atunci, a celor doi Frați care conduceau școlile din Laon."**

Fratele care îl înlocuia pe Superior la Reims se grăbește să meargă să-i ajute pe cei doi confrăți ai lui. Abia sosit îl vede murind pe unul dintre ei... Trebuie să-l informeze pe D-l de la Salle care, foarte îndurerat de decesul "unuia dintre cei mai excelenți subordonați ai lui" - fără îndoială, Fr. Nicolas Bourlette în vârstă de 25 de ani - părăsește imediat singurătatea pentru a-l întâlni pe "vicarul" lui și pe bolnav în Laon.

Desigur că a întrerupt totul foarte brusc. Blain afirmă - dar se ezită a-i da crezare - **"au fost surprinși văzându-l că sosește după trei zile de la avertizarea dată."**

Iar noi suntem și mai surprinși!... Poate că e vorba "de o altă avertizare decât cea transmisă din Laon la adresa solitarului. Dar atunci, despre ce "avertizare dată" face el caz ?" se întreabă Fratele Maurice-Auguste într-un interesant comentariu. Chiar și călare și luând-o peste câmpii și păduri în loc să meargă pe drumul normal, distanța este foarte lungă de la Garde-Chatel până în Laon!... Poate că misterul acestei rapide întoarceri va fi lămurit într-o bună zi! Concluzia biografului este mult mai importantă pentru noi; ea ne invită să admirăm realismul și curajul D-lui de la Salle:

"După ce a discutat despre ce trebuia să facă, a dat vacanță școlarilor timp de două luni. Apoi, fără să acorde nici un fel de repaus unui trup slăbit și epuizat de oboseala unei călătorii atât de grele, și-a reluat drumul spre Reims împreună cu Fratele care îl chemase..."

Încă odată - și nu pentru ultima oară!... - Fondatorul își sacrifică gusturile personale - fie și cele mai intime și mai sacre - slujirii misiunii sale.

"IEȘI DIN ȚARA TA..." (*Geneza 12,1*)

Decizia de a se răspândi la Paris nu este nouă. Invitația pe care i-o făcuse parohul de la Saint Sulpice, cu patru ani, în urmă trezise în Jean-Baptiste de la Salle o amintire dureroasă din vremea când era seminarist: cea a bandelor de copii fără ocupație care rătăceau pe străzi pentru că erau respinși din școli ori se plictiseau tare acolo.

Astăzi poate să pună în slujba lor o echipă de profesori - de "Frați" - devotați și competenți. Doi dintre ei, după trei zile de mers, ajung cu el în capitală la 24 februarie 1688.

La 37 de ani, D-l de la Salle se desparte definitiv de ținutul său natal. Desigur că va reveni pentru afacerile comunității ori ale familiei lui. Nu va mai locui acolo decât în trecere: etape ocazionale pe un drum ale cărui punct de plecare va fi de acum fixat 17 ani la Paris și 14 la Rouen, de unde va pleca pentru ultima călătorie...

Chiar în același an 1688 - de ce să nu semnalăm coincidența? – Jacques-Joseph de la Salle părăsește Senlis pentru Blois. Profesor de filosofie și teologie, acesta este însărcinat și cu parohia Saint-Martin. Ca și fratele lui mai mare, el reunește știința cu zelul apostolic.

"Școală sau manufactură?"

La Reims, Rethel, Guise, Laon, D-l de la Salle și Frații își creează școlile cu tot - sau aproape tot - necesarul. La Paris li se cere să preia o școală deja existentă. Situată în strada Princesse, ea cuprinde și o manufactură de tricotaje. Parohul bisericii Saint Sulpice ține mult ca să învețe o meserie copiii săraci din parohia lui. Directorul atelierului, D-l Rafrond, ține mai ales la beneficiile pe care i le procură mâna de lucru gratuită și ușoară... D-l de la Salle constată că munca manuală a luat-o înaintea învățării lecturii, a scrisului, a socotitului și chiar a catehismului. Acel du-te-vino neîncetat între școală și atelier creează dezordine: se flectărește, se joacă, se pierde mult timp...

Cu răbdare, el și Frații lui se străduiesc să remedieze o situație delicată. Într-o primă etapă școlarii sunt repartizați în trei clase, după vârsta și nivelul cunoștințelor. Ei sunt convinși să ajungă la școală și să plece de acolo la ore fixe. Se cere liniște în timpul lecțiilor... Sunt interesați îndeosebi de ceea ce învață. D-l de la Salle vizitează clasele:

"Trecea printre rânduri și îi instruia pe copii despre principiile vieții creștine, le vorbea cu blândețe și le inspira docilitatea, atenția și modestia prin cordialitatea sa."

Acest mod nou de a-i trata place acestor micuți săraci puțin obișnuiți ca să fie respectați. Nu numai că prind gust pentru școală, dar își aduc și tovarășii... În curând, clasele sunt arhipline iar D-l de la Salle trebuie să meargă la Reims ca să caute întăriri.

Într-o a doua etapă, reglează problema pe care o pune manufactura. Poate ea să continue să funcționeze cu noua organizare a școlii?

Nu, spune D-l Rafrond care demisionează și se trezește șomer...

Da, răspunde D-l de la Salle care dă directorului atelierului un salariu convenabil ca să-l învețe meseria pe un Frate. Și cheamă să mai vină unul de la Reims care cunoaște bine tricotajul. De acum

"lucrările au mers mai bine decât înainte și au adus mai mult profit, pentru că, mai puțin distrați și mai zeloși pentru lucru, copiii își dădură mai multă osteneală. Școlile și Exercițiile de pietate nu suferiră deloc, pentru că liniștea și regula au făcut să se găsească mult timp care înainte se pierdea cu disciplina și vorbăria ."

D-l de la Salle are acum în mână prima lui fundație pariziană. În fața candidaților-școlari, o nouă școală este deschisă în strada Bac, foarte aproape de Pont Royal.

"PE UN DRUM CARE URCĂ, NISIPOS, ANEVOIS..."

Jean-Baptiste de la Salle nu are nimic din „musca la arat” pe care o prezintă Jean de la Fontaine, compatriotul lui mai în vârstă din Champagne... Însă căruța fabulistului evocă destul de bine, în poziția sa dificilă, comunitatea Fraților care se luptă cu cele mai grele încercări în timpul primilor patru ani de la Paris.

Succesele celor două școli din strada Princesse și din strada Bac nu le conveneau nici maeștrilor scriitori, nici institutorilor din micile școli. Mulți dintre școlarii lor părăseau aceste școli pentru cele ale Fraților. Și tocmai când credea că și-a găsit pacea, D-l de la Salle a trebuit să facă față unui atac în toată legea.

Astfel se deschide înaintea lui un drum greu ale cărui hârtoape și pietre se numesc procese, boală, morți, abandonuri...

Primul proces

Fiu de magistrat, D-lui de la Salle nu-i plac procesele. Brutalităților dușmanilor lui care se poartă rău cu învățătorii și elevii din școlile de caritate, el le opune mai întâi răbdarea și rugăciunea... El este un nonviolent: cu trei secole mai târziu ar fi luat loc alături de un Gandhi, un Martin Luther King, o maică Tereza... El își conduce frații în pelerinaj la Notre Dame des Dix Vertus, la Aubertvilliers. Acolo celebrează liturghia, se roagă cu ei trei ceasuri îndelungate și se întorc - 8 kilometri pe jos ca și la dus – nemâncând decât o bucată de pâine uscată...

Totuși va trebui să pledeze! Convocat în parlament, D-l de la Salle prezintă în scris o apărare precisă, puternică, măsurată care încheie afacerea în avantajul săracilor al căror unic interes i-a ghidat pledoaria.

Un "remediu de cal"

Această încercare luând sfârșit, asupra micii comunități a Fraților se abate o alta. Și de această dată sănătatea fondatorului se află în pericol. De zece ani nu și-a menajat nici truda, nici timpul! O oboseală generală a zdruncinat puternic o constituție care, mai întâi fragilă, se întărise puțin câte puțin. Se frânge după primul proces al maeștrilor scriitori.

Totuși Reims îi cauzează mari griji. De când l-a chemat la Paris pe Fratele Henry L'Heureux, casa din strada Neuve s-a golit: nu mai sunt postulanți pentru Noviciat, nu mai sunt stagiați pentru școlile de țară... Cu toate că era foarte slăbit, D-l de la Salle pornește spre orașul lui natal, pe jos, bineînțeles...

Ajunge epuizat și trebuie să stea la pat. Îngrijit cu devotament de ucenicii lui, și cu competență de doctorul Dubois care îl cunoaște din copilărie, crede că și-a recăpătat destul puterile pentru a relua drumul spre Paris - afacerile din Reims fiind aproape restabilite -, în ciuda protestelor medicului și a Fraților...

Iată-l în capitală. Este mai bolnav ca niciodată. Stă la pat pentru șase săptămâni. O reținere de urină îi neliniștește serios pe cei din jur. Un medic olandez, Adrien Helvetius, face la Paris niște cure extraordinare; este consultat:

"A propus un remediu și a avertizat că trebuia să decidă pentru viața ori moartea bolnavului, și că atunci trebuia să-i administreze înainte de toate sfântul viatic ... Domnul paroh de la Saint Sulpice a venit el însuși să-l administreze personal împreună cu clericii lui. După ce parohul s-a retras, medicul i-a dat bolnavului remediu care a avut tot efectul dorit. Reținerea a încetat, și curând, a fost în stare să se hrănească. Peste puțin timp își va recăpăta forțele ."

O moarte... un semn!

Simțindu-se în formă, D-l de la Salle se întoarce la Reims pentru a termina de pus toate lucrurile de acolo în ordine. Abia sosit, primește o primă scrisoare de la Paris - poșta aleargă călare! prin care i se anunță că Fratele Henry L'Heureux s-a îmbolnăvit după plecarea lui. Jean Baptiste nu se neliniștește peste măsură. L-a lăsat sănătos: această boală trebuia să fie nu prea gravă... Însă alte două scrisori vin una după alta aducându-i la cunoștință că bolnavul este în pericol de moarte.

D-l de la Salle pornește iar la drum și după trei zile, către miezul nopții debarcă în strada Princesse ca să afle că fratele Henry este îngropat de 48 de ore... Grea încercare pentru Fondator!

"Se crede că niciodată în viața lui nu a primit în inimă o rană mai adâncă."

Nimic nu îngăduise ca să-și închipuie moartea rapidă a acestui om robust. Ne amintim că, ales responsabil al micii fraternități din Reims, acesta fusese destituit din funcție de către superiorii eclesiastici pentru că nu era preot. D-l de la Salle îl învățase latina și îl pusese să urmeze cursuri de teologie. Muncitor perseverent și tăcut, era poreclit de condiscipoli - aluzie la înălțimea și comportamentul lui - "boul voinic"... Ca să-l pregătească direct la preoție, Fondatorul îl chemase la Paris. Spera că devenind preot, nimic nu s-ar mai fi opus ca să-i succeadă în fruntea Institutului.

Această moarte a fost interpretată ca semnul unei trăsături distinctive cerută de vocația proprie a Fratelui Școlilor Creștine:

"Nu vor putea să fie preoți și nici să tindă la starea eclesiastică."

Regulă formală, care rămâne valabilă și astăzi ca și în 1690. Ministru al Cuvântului față de tineri, Fratele participă împreună cu ei la preoția credincioșilor, dar nu la preoția pastorală rezervată numai preoților. Cum să nu subliniem aici intuiția Sfântului Jean-Baptiste de la Salle cât privește distincția ministerelor așa cum o va preciza cu 274 de ani mai târziu Conciliul Vatican II în Constituția sa despre Biserică:

"Cel care a primit preoția ministerială se bucură de o putere sacră pentru a forma și conduce poporul sacerdotal, pentru a săvârși, în rolul lui Cristos, jertfa euharistică și a o oferi lui Dumnezeu în numele poporului întreg; credincioșii însă, prin preoția regească ce este a lor, concură la ofranda Euharistiei și exercită preoția lor prin primirea sacramentelor, rugăciune și act de mulțumire, prin mărturia unei vieți sfinte și prin renunțarea și caritatea lor efectivă."

Fidelă acestei viziuni profetice, Regula Fraților Școlilor Creștine, aprobată de Roma la 26 ianuarie 1987, definește fraternitatea lor **"un Institut de drept pontifical compus exclusiv din Religioși laici"**.
(capitolul I, 2)

Această intuiție a Fondatorului nu trebuie să ne facă să uităm trăsătura constantă a caracterului său care se manifestă după moartea Fratelui Henry L'Heureux: el știe să-și schimbe părerea.

În 1686, autoritățile eclesiastice respinseseră alegerea fratelui ca superior al comunității născându în locul Fondatorului. Un simplu laic, "neavând caracterul sacramental", nu putea să ajungă la o astfel de sarcină!... Nu contează! D-l de la Salle îl pregătește la preoție pe fratele ales de tovarășii lui ca să-i succeadă. Se vede că scopul lui rămâne neschimbat: acela de a da fraților însăși întreaga responsabilitate a "Societății" lor.

Patru ani mai târziu, moartea Fratelui L'Heureux îl face să reflecteze și să concluzioneze: Superiorul acestei Societăți nu va trebui să fie un preot ci un laic ca și toți frații lui.

El însuși se va angaja pe viață în 1691 "la instituirea Școlilor Creștine" cu doi dintre discipolii săi, după cum vom vedea mai încolo. Dar dacă acceptă în 1694 la cererea Fraților, să rămână Superiorul Congregației pe care a întemeiat-o, este cu condiția formală ca după el ei să aleagă pe unul dintre ei pentru a-i conduce.

Trebuia să insistăm asupra acestei atitudini a Fondatorului care păstrează prezent în spirit scopul urmărit și se adaptează mijloacelor de a ajunge la el. Ea explică multe cuvinte și gesturi ale D-lui de la Salle pe tot parcursul existenței sale.

Amenințare pentru viitor

La moartea Fratelui L'Heureux se mai adaugă și o altă încercare încărcată de consecințe pentru viitor. O dată ce s-au instalat bine la Paris, D-l de la Salle îi chemase de la Reims pe adolescenții care, într-o perspectivă mai apropiată sau mai îndepărtată se pregăteau să intre în Noviciat. Neîndemânarea unui preot care făcu din ei ministranți atrași de biserica Saint Sulpice, aduse ruina totală a acestui grup...

Neîncetatul du-te-vino la orice oră din zi între casă și biserică făcea să le vină foarte greu acestor tineri să se străduiască pentru formarea lor... Altă decepție pentru Fondator care, neputând să intervină, vedea astfel cum îi dispare speranța unei dezvoltări normale a comunității sale în capitală.

"... OAMENII NOȘTRI SUNT ÎN SFÂRȘIT PE CÂMPIE..."

Desigur, D-l de la Salle nu este la capătul necazurilor sale!... Totuși, după grelele zguduirii, pe care le-a suferit el și tânăra lui comunitate, iată că drumul devine mai ușor pe o cale aproape dreaptă.

Vaugirard

Bolile sale, și ale mai multor frați, l-au făcut să se gândească. N-ar fi mai bine să dispună la țară de un colț de verdeață ca să respire departe de aceste "încurcături din Paris" pe care Boileau le descrie într-un poem celebru, cu un realism lipsit de complezență?... Frații din alte orașe ar putea să vină și ei acolo periodic. Recăpătându-și forțele fizice, și-ar reface și forțele spirituale...

O casă înconjurată de un gard la intrarea în Vaugirard este liberă. Fiind închiriată, se vede cum vin în curând - suntem în septembrie, deci în vacanță - după Frații de la Paris, cei din Reims, Laon, Guise, Rethel. Mai mulți dintre ei, bolnavi, sunt epuizați de mers iar D-l de la Salle interzice de acum călătoriile lungi pe jos infirmilor și bătrânilor, aceștia fiind totuși puțin numeroși pentru moment.

După câteva săptămâni de odihnă, Superiorul propune o reculegere spirituală Fraților săi care acceptă cu plăcere. Aceasta durează de la 8 la 18 octombrie. Unii rămân la Vaugirard pentru a-i prelungi roadele. Sunt înlocuiți în școli de institutori civili formați la Reims. Dovadă evidentă că totul nu este pierdut în Champagne, așa cum s-ar fi crezut...

Requiem pentru o bunică

De la Reims ajunge la Jean-Baptiste vestea decesului la 7 octombrie a văduvei lui Jean Moët de Brouillet, bunică de pe mamă și nașa lui, Perette Lespagnol, în vârstă de 76 de ani. Câte amintiri trezește în el această tristă veste!... Exact acum 20 de ani, Perette Lespagnol a înlocuit-o pe mama lui decedată subit. De atunci, și mai ales după decesul tatălui cu câteva luni mai târziu, ea n-a încetat să-i înconjoare pe cei 7 orfani cu o atenție plină de afecțiune. Având o predilecție pentru cel mai mare, finul ei pe care îl admiră și pe care îl susține deschis în 1682 când întreaga familie blamează modul său eroic de a se dăruia lui Dumnezeu pentru slujirea copiilor săraci. Dacă, în urmă cu un an, Jean-Baptiste, grav bolnav la Reims, refuzase bunicii lui accesul în camera lui și o primise la vorbitor, ea nu a ținut supărare. Plin de discreție, Dom Elie de Maillefer, nepot al lui Jean-Baptiste, scrie despre aceasta:

"I-a făcut un reproș plin de tandrețe pentru precauțiile pe care le păstra față de ea; el a rugat-o să-i permită să procedeze astfel încât să nu încalce regulile casei."

Astăzi, reținut la Paris de obligațiile lui profesionale, nu poate nici măcar să participe la funeraliile scumpei lui nașe. Fără îndoială că în credința lui o privește de acum ca pe o protectoare la Dumnezeu pentru comunitatea lui!

"... numai cu pâine".

Această comunitate a cărei utilitate îi apare din ce în ce mai clar și căreia vrea să-i asigure existența cu orice preț.

Vicisitudinile acestor ultimi ani - boala lui gravă, moartea Fratelui Henry L'Heureux, riscurile recrutării... - îl fac pe Fondator să-și împartă responsabilitatea cu doi dintre cei mai vechi frați: Nicolas Vuyart și Gabriel Drolin.

La 21 noiembrie 1691 se consacră toți trei Sfintei Treimi pentru a procura

"Instituirea Școlilor Creștine (...) pentru totdeauna până la ultimul care va trăi (...) chiar dacă nu am rămâne decât noi trei, și am fi obligați să cerem de pomană și să trăim numai cu pâine."

Gabriel Drolin își va trăi angajamentul cu un curaj ajuns la eroism. Nicolas Vuyart îl va uita în 1705...

Îndată, D-l de la Salle hotărăște să deschidă, la Paris, un Noviciat. Pentru ca acest proiect să ia ființă îi va trebui un an de demersuri pe lângă autoritățile eclesiastice!... În sfârșit, la 1 noiembrie 1692, șase tineri îmbracă, la Vaugirard, haina de Frați ai Școlilor Creștine. D-l de la Salle va urmări îndeaproape formarea lor. Până la moarte, le va da novicilor ce are mai bun în el.

Jean-Louis de la Salle este sfințit preot

Chiar în același an 1692, sâmbătă 31 mai, Jean-Louis de la Salle este sfințit preot în capela din Reims a Surorilor Pruncului Isus. Mare bucurie pentru Jean-Baptiste, fratele mai mare care este și nașul lui! Noul preot va desfășura în slujba Bisericii o activitate neîncetată. Ce păcat că a crezut că trebuie să adere la jansenism! Acesta va fi singurul nor ce va întuneca relațiile dintre cei doi frați; va trebui să revenim asupra acestui fapt. Jean-Louis nu va fi mai puțin fidel din această cauză acestui frate pe care îl urmase odinioară afară din casa părintească pentru a-l însoți în această dăruire eroică a vieții sale în slujba copiilor săraci și a Instituturilor lor. Frații din Reims vor avea în el un prieten devotat, un adevărat binefăcător.

"Împreună și prin asociere"

Timp de cinci ani încă D-l de la Salle nu se va clinti de loc din Casa de la Vaugirard, dăruind cu totul pentru întărirea comunității sale. Numai foametea din toamna lui 1693 îl va sili să se întoarcă cu Noviciatul său în strada Princesse. Terminând resursele, nu va avea de multe ori de oferit decât pâine neagră și rea discipolilor săi care nu vor vrea niciodată să o ia fără ca și el să-și ia partea lui. În sfârșit, mizeria făcându-se mai puțin presantă, se vor întoarce la Vaugirard, în primăvara următoare.

De la 30 mai la 6 iunie 1694 - de la Rusalii la Sfânta Treime - D-l de la Salle organizează o reculegere marcată de trei evenimente de primă importanță.

Mai întâi, Fondatorul supune discuției Fraților un proiect de Regulă de viață, ecou a ceea ce se practică în Societate de la începuturi, ținând cont de evoluțiile necesare. Se propun niște amendamente și se aprobă ansamblul; Frații cer Părintelui lor să completeze redactarea.

La 6 iunie, reluând în treisprezece angajamentul făcut în trei la 21 noiembrie 1691, doisprezece se consacră definitiv cu Jean-Baptiste prin voturile de ascultare, de asociere și de stabilitate.

"pentru a ține împreună și prin asociere școli gratuite..." (cf. p. 153)

A doua zi, aceiași, în unanimitate, îl alege pe D-l de la Salle superior al Societății lor. Totodată, înțelegându-se bine că după el

"în viitor și pentru totdeauna să nu fie, nici primit printre noi, nici ales ca superior, nici unul care să fie preot sau care să fi primit ordinele sacre."

După grelele încercări care îl duseseră pe marginea ruinei, fragilul grup al discipolilor D-lui de la Salle a devenit "Societatea Școlilor Creștine". Votul de asociere este coloana vertebrală a unui corp dedicat educației creștine a săracilor. Textele Regulei și ale Conduitei Școlilor Creștine, legi-cadru ale spiritualității și ale pedagogiei lasalliene contribuie de acum la fixarea identității Fratelui Școlilor Creștine.

"Chiar de la începutul Institutului, Frații își realizează misiunea lor "împreună și prin asociație": fiecare își exercită apostolatul ca membru al unei comunități prin care se știe recunoscut, susținut și trimis"

constată, cu trei secole după adunarea din 1694, Regula din 1987.

Inconfortabil reumatism

Chiar în acea epocă, D-l de la Salle este atins de o criză gravă de reumatism. Remediul folosit este mai dureros decât boala:

"Era culcat pe un fel de grătar de lemn sub care erau puse ca să ardă niște ierburi tari care răspândeau un fum foarte infect. Suferea de această incomoditate fără să se plângă, și având dureri mari, repeta adesea aceste cuvinte care îi deveniseră familiare: Dumnezeu să fie binecuvântat!"

Vindecăt - provizoriu!... - D-l de la Salle vizitează școlile. Profită mai ales de calmul de la Vaugirard ca să compună opere destinate Fraților și școlarilor acestora: Regulile comune, Îndatoririle unui creștin, Regulile buneii cuviințe și ale politeței creștine, Exercițiile de pietate în folosul Școlilor Creștine, Instrucțiunile și rugăciunile pentru Sfânta Liturghie, Conduita Școlilor Creștine. Aceste cărți, acum schițate, vor fi mai târziu reluate și apoi editate. Această muncă îl însoțește pe Fondator chiar și în perioadele cele mai agitate ale existenței sale...

Primește preoți, laici care vin ca să-l consulte și să petreacă împreună cu el și cu frații câteva zile. Unii își prelungesc șederea cu câteva săptămâni pentru a reflecta și a se ruga. Lumina pe care o iradiază atât el cât și fraternitatea pe care o însuflețește trece dincolo de cercul prietenilor și binefăcătorilor școlilor.

Casa a devenit prea mică. Mai mult de șaiszeci de persoane trebuie să trăiască într-un local strâmt și vechi. Trebuie să caute altceva...

Căsătoria lui Pierre de la Salle

Să-l lăsăm pe Fondator și pe Fratele Thomas, economul lui, ca să caute o casă mai mare în care să locuiască familia lui religioasă. Să plecăm la Reims unde, cu permisiunea parohului din parohia Saint Hilaire, canonicul Jean-Louis de la Salle primește "promisiunea și consimțământul de căsătorie" a fratelui său Pierre și a tinerei Françoise-Henriette Bachelier, la 13 februarie 1696. Păcat că responsabilitățile pariziene ale lui Jean-Baptiste l-au împiedicat să participe la sărbătoarea de familie care pare să fi reunit în jurul lui Pierre și pe ceilalți membri ai Familiei De La Salle!

Simpatice acest Pierre de la Salle! Născut în 1666, actul său de botez este primul text oficial pe care apare semnătura lui Jean-Baptiste, fratele mai mare cu 15 ani și nașul lui.

15 ani! este și vârsta lui, a lui Pierre, când fratele lui îi pune la masa familiei De La Salle pe primii institutori recrutați de Adrien Nyel. Se pare că adolescentul nu vede cu ochi buni acest lucru... Cumnatului său Jean Maillefer nu-i este greu să-l atragă la el, unde o regăsește pe sora lui Marie și pe bunica după mamă. Își continuă studiile la Collège des Bons Enfants, apoi pleacă la Orleans, unde studiază dreptul.

Reîntors la Reims după trei ani, obține foarte repede dubla sarcină de Avocat în Parlament și, la fel ca tatăl său, Louis de la Salle, pe aceea de consilier la Tribunal.

Între timp, sub influența Doamnei Perette Lespagnol și a surorii ei Marie, Pierre a înțeles idealul lui Jean-Baptiste. Generozitatea naturală, simțul pentru ceilalți, spiritul creștin al tânărului adult au transformat în admirație ferventă atitudinile de uimire scandalizată ale adolescentului.

Opt copii vor vedea lumina în căminul lui Pierre și Francoise-Henriette. Trei vor muri de mici. Din ceilalți cinci singurul băiat va deveni benedictin la abația Saint Rémy, două fete vor intra la călugărițele de la Notre Dame, alte două fete se vor căsători.

Tot ca și tatăl lui, nemulțumit de a-și îndeplini numai cu competență și devotament sarcinile de magistrat, bunul Domn Pierre de la Salle o va accepta și pe aceea de Administrator al Spitalului General. Raporturile sale cu săracii, bolnavii, călugărițele ce slujeau la spital, funcționarii, vor fi obiectul admirației oamenilor din Reims prin delicata lor simplitate.

În 1722 va lua parte activă, în fruntea Tribunalului, al cărui decan era, la ceremoniile consacării lui Ludovic al XV-lea. La fel de mulțumit, - s-a remarcat acest lucru -, în mijlocul oamenilor de curte cât și a oamenilor simpli a căror cauză o apără și pe care îi ajută adesea cu banii lui.

Atunci când în 1700 D-l de la Salle formase o societate civilă pentru a administra bunurile din Reims ale comunității sale, canonicul Jean-Louis devenise principalul responsabil al acesteia. După moartea lui, în 1724, Pierre îi va urma până în ziua de 26 iunie 1741.

În acea zi, asistat de fiica lui Marie-Rose, maestrul Pierre de la Salle se va duce în Casa lui Dumnezeu lângă soția, cei zece frați și surori și șapte din cei opt copii ai săi.

"Grande Maison"

După această incursiune în viitor, să ne întoarcem la prezent și să-l regăsim la Paris pe Fondatorul Fraților în admirație în fața obiectului visurilor sale...

Pe atunci foarte aproape de oraș se afla o proprietate care corespundea dorințelor sale: clădiri vaste și solide, curți și grădini mari... Un singur lucru nu-i convenea: prețul care se cerea!... Însărcinat cu o comunitate mare și trăind de azi pe mâine, unde va găsi cele 1600 de livre cerute?

"locuință al cărei cost depășea valoarea tuturor bunurilor unui Institut care nu avea nici un fond, și nici o rentă."

După ce s-a gândit bine și s-a rugat, Fondatorul vorbește despre aceasta preotului de la Saint Sulpice care mai întâi se miră și îndată înțelege. Le mărește salariul fraților care lucrează în parohia lui. Orientează generozitatea unei doamne foarte bogate care completează suma necesară și înzestreză cu mobilă această veche mănăstire. Se mărește capela pe care episcopul de Chartres, Monseniorul Godet des Marets, fost coleg al lui Jean-Baptiste la Seminar, o consacră sfântului Casian, acest institutor martirizat cu lovituri de pumnal de către școlarii lui păgâni. Un model pentru Superiorul Fraților care va cunoaște în curând din partea mai multor discipoli ai lui o serie dureroasă de trădări... Un model pentru Frații înșiși cărora D-l de la Salle le amintește martiriul lui Casian și pe care îi întreabă:

"Acest martiriu era cu atât mai crud cu cât acești copii aveau mai puțină forță ca să lovească (...) Îl luați pe acest sfânt de patron, și sunteți succesorii lui în slujba lui; dar sunteți imitatorii lui în răbdarea pe care a avut-o?"

Calmul relativ, de care se bucură Fondatorul, îi permite să organizeze mai rațional administrația Institutului său. După ce a întărit autoritatea fratelui director al novicilor, numește un secretar al Superiorului General, un econom-procuror, un infirmier, un formator al tinerilor institutori. Astfel păstrează el însuși mai multă libertate de acțiune în slujba școlilor, care se înmulțesc, și a oamenilor de tot felul care se pun sub conducerea lui ca odinioară la Vaugirard... și altă dată la Reims. Mai cu seamă -și această idee nu l-a părăsit niciodată - îi pregătește pe frați ca să ia într-o zi ce se apropie responsabilitatea completă a comunității lor.

Creații noi

Ca și casa din Vaugirard, "Grand' Maison", (Casa Mare) este foarte curând plină. Novicii de aici sunt mulți. Preoți și laici continuă să împărtășească aici fervoarea Fraților și a Superiorului lor. Și iată că un grup neobișnuit cere azil.

Este vorba de 50 de tineri irlandezi exilați împreună cu regele lor Iacob al II-lea alungat din Anglia de revoluția supușilor lui din cauza credinței sale catolice și refugiat la Ludovic al XIV-lea. Acesta a cerut arhiepiscopului din Paris să găsească pentru acești tineri o casă unde să fie primiți. Monseniorul de Noailles îl cunoaște bine pe D-l de la Salle. Îi cere să-i ia în sarcină pe acești străini care îi fuseseră încredințați de regele Franței. Mai întâi surprins, D-l de la Salle acceptă și desemnează un Frate ca să-l ajute în această sarcină.

Cât timp au petrecut acești tineri la "Grand' Maison", este greu de spus. Știm doar că regele Iacob al II-lea a venit ca să-și dea seama el însuși de situație și a plecat de la ei foarte mulțumit de ceea ce a văzut...

Altă fundație originală: Școala duminicală sau Academia creștină. În fiecare duminică după amiază, 200 de învățăcei între 15 și 20 de ani se adună la "Grand' Maison". Repartizați în mai multe clase ei primesc o instrucție religioasă și o învățătură destinată să perfecționeze cunoștințele lor umane. Își pregătesc astfel promovarea socială.

În același timp, "Seminarul pentru Institutorii de țară" închis la Reims, își redeschide porțile, la Paris de această dată, sub conducerea inteligentă a Fratelui Nicolas Vuyart.

"... doi Frați la Roma..."

De la "Grand' Maison" pleacă la Roma Frații Gabriel și Gérard Drolin. Au în buzunar 100 franci și vor trebui să parcurgă între 1700 sau 1800 km, ceea ce reprezintă 50 sau 60 de

zile de mers!... Scopul acestei expediții, îl va rezuma D-l de la Salle în testamentul său. Aici îi îndeamnă pe discipolii săi la o supunere deplină față de Biserica Romei,

"amintindu-și totdeauna că am trimis doi Frați la Roma pentru a cere lui Dumnezeu harul ca Societatea lor să-i fie totdeauna supusă în totalitate."

Gérard se întoarce la Paris după câteva săptămâni. Fratele lui va rămâne singur la Roma într-o "Școală a Papei" până în 1728. Acolo va afla în 1719 de moartea "preaiubitului său Părinte" pe care nu l-a mai revăzut niciodată, dar cu care nu încetase să corespundeze, fidel votului său eroic din 21 noiembrie 1691!... Reîntors în Franța la 65 de ani, își va reînnoi voturile perpetue și de data aceasta după Bula de aprobare recent acordată Școlilor Creștine de papa Benedict al XIII-lea.

Mai bine decât Sfântul Martin...

Cine nu cunoaște actul generos al Sfântului Martin care a dat o jumătate din haina lui unui sărac? Câte opere de artă - sculpturi și picturi - au fixat în piatră și în lemn sau pe pânză acest gest al marelui apostol al galilor!

Primii biografi ai Sfântului Jean-Baptiste de la Salle raportează un fapt care ar merita un asemenea omagiu. Deși s-a petrecut după plecarea de la "Grand' Maison", trebuie citat aici înainte de a intra în perioada cea mai dureroasă a istoriei Fondatorului Fraților. El dovedește eroica lui caritate.

Stabilit în cartierul mărginaș Saint Antoine, a fost rugat de guvernatorul Bastiliei - neliniștitoare vecină - să meargă acolo să spovedească un preot închis de mai mulți ani. Într-una din celulele de la subsol, murdare și umede, adesea inundate, D-l de la Salle descoperă un eclesiastic cu sutana în zdrențe, cu cămașa jegoasă, mâncat de pureci, de păduchi și de alți paraziți... După ce l-a îmbrățișat frățeste îi ascultă mărturisirea, îl consolează cum poate mai bine și îi propune... un schimb de haine! El să i le lase pe ale sale - sărăcăcioase dar curate - și să îmbrace zdrențele prizonierului... Zis și făcut! părăsind Bastilia, D-l de la Salle ascunde cum poate noile haine pe care le poartă:

"S-a întors în comunitate împodobit cu rămășițele victoriei sale asupra lui însuși, pe care paraziții de care era plin și de care desigur nu a putut să scape nici așa de repede nici așa de ușor, nu i-au permis să o uite multă vreme."

Cât despre penitentul lui ocazional, acesta muri în pace după câteva zile de la această întâlnire.

Acest gest neobișnuit ilustrează două trăsături importante ale fizionomiei Fondatorului Fraților Școlilor Creștine: devotamentul lui fără limită față de toți săracii - sufletești ori trupești - cu care intră în contact și un dar deosebit pentru a readuce pacea în inimile care au pierdut-o.

Fie că îi întâlnește pe drum, unde îi place să se împrietenească cu alți mergători solitari ca și el, fie că aceștia îi sunt trimiși, toți cei care trec prin greutăți ale sufletului sau ale inimii găesc în el o prietenie plină de înțelegere. Exigent, dar cu o răbdare fără limite Domnul de la Salle nu a fost numai educatorul sfânt a numeroși tineri. Preoți infideli angajamentelor lor sau rătăciți în ale preoției... adevărați criminali de toate vârstele... când au acceptat să i se încredințeze lui și să-i urmeze sfaturile au descoperit, o dată cu bunătatea părintească a lui Dumnezeu, libertatea copiilor săi.

Ca și Învățătorul său și fără să neglijeze pe nimeni, el îi preferă pe "bolnavi celor sănătoși".

"Convertirea unor mari păcătoși a avut pentru el mai mult gust decât însoțirea spirituală a femeilor evlavioase, care de obicei face să se piardă mult timp fără a aduce mare câștig."

Domnul canonic Blain știe ce spune. Este Superior de călugărițe și e timpul când e la modă "însoțirea spirituală", la doamne mai ales...

Trebuie să adăugăm că această descoperire a lui Dumnezeu și schimbările de atitudine adesea spectaculoase, care îi urmau, se petreceau în contact cu comunitatea Fraților? Viața de sărăcie, devotament, rugăciune, prietenie, a fraternității lasalliene crea în jurul celui care trecea atmosfera favorabilă. De mai multe ori, mișcați de aceasta, niște "convertiți" au cerut haina Fraților.

A TREIA ETAPĂ (1700-1712)

ÎN FURTUNĂ

*"Ne este uneori tare frică de rafalele furtunii.
Și dacă acestea ar fi provocate de Duhul
așa cum au fost cele de la Rusalii?"*

A. BALLESTRERO "Drumuri pentru o viață nouă"

Când la 1 ianuarie 1700 secolul XVII dispăre în fața secolului XVIII, Ludovic al XVI-lea guvernează Franța de 39 de ani; el are 62 de ani.

Jean-Baptiste de la Salle are 49 de ani. De 20 de ani -"o angajare conducându-l la o alta"- guvernează o foarte modestă împărăție, iar cartierul său general nu seamănă de loc cu curtea de la Versailles unde regele Franței se instalase definitiv din 1682!...

În timp ce puternicul monarh, care a făcut să tremure Europa, va îmbătrâni în 15 ani din ce în ce mai dureroși, Fondatorul Fraților Școlilor Creștine va cunoaște în schimb, din 1700 până în 1712, totodată, o dezvoltare continuă a operei sale și niște atacuri violente care ar fi trebuit să-l distrugă. De acum Parisul poate să țeasă în jurul d-lui de la Salle cele mai întunecate intrigi, 18 orașe - de la Calais la Marsilia - îi cheamă pe discipolii lui și îi primesc cu căldură!...

În furtună mersul este greu. Timp de 12 ani credința profundă și vigoarea liniștită a Sfântului ne impresionează... Până în acea zi de februarie 1712 când - cât e de omenesc acest lucru, iar aceasta ne liniștește!... - își pierde sprijinul și fuge... Îi vor trebui doi ani de rătăcire ca să-și regăsească drumul. **"Dumnezeu nu-i mai spunea nimic și îl lăsa în întuneric"**, scrie biograful lui.

Toți oamenii lui Dumnezeu cunosc "noaptea sufletului", acest mormânt întunecat care amintește într-atât încât ne putem înșela, de acea noapte a unui anume Isus Cristos. El a rămas în noapte trei zile... Ei însă, de obicei, mai mult... Au ieșit din ea totdeauna, asemenea lui!... Și aduc prietenilor, discipolilor lor, o pace cu totul nouă, încet, dar sigur fecundă.

"TREBUIE CA ȘCOALA SĂ REUȘEASCĂ..."

Acest imperativ se citește de mai multe ori în scrisorile d-lui de la Salle către discipolii lui. Și, într-adevăr, pentru că reușește, școala se înmulțește, dar în același timp provoacă reacțiile violente ale maeștrilor scriitori și ale maeștrilor școlilor mici care dețineau până acum un monopol nediscutat.

Înainte de a aborda istoria sumbră a acestor reacții, să încercăm să definim această școală contestată. Fratele José Pablo, Superiorul General al Fraților Școlilor Creștine din 1976 până în 1986, o caracterizează astfel:

"Sfântul Jean-Baptiste de la Salle nu a voit să adauge o școală în plus la cele care existau deja, ci mai curând să creeze și să facă să se re-creeze constant de către fiii săi, un tip special de școală: "școala creștină", așa cum o concepea el. Un instrument de promovare umană pentru cei care sunt lipsiți de mijloacele de trai și de a-și afirma demnitatea lor umană; un "seminar de creștini", în care cei care îl frecventează învață în mod concret să simtă și să trăiască "adevăratul spirit al creștinismului" și să-și orienteze viața lor în credință".

Mai întâi la Reims, apoi la Paris și, din 1700 până în 1711 la Calais, Troyes, Avignon, Darnétal, Rouen, Dijon, Marsilia, Valréas, Mende, Alès, Grenoble, Saint-Denis, Mâcon, Versailles, Boulogne-sur-Mer, Les Vans, Moulins, Saint-Omer, școala lassaliană este în slujba "copiilor meseriașilor și săracilor". "Promovarea umană" a acestor copii cere un învățământ și o pedagogie adaptate la puținul timp pe care aceștia îl petrec la școală și la ceea ce, mâine, va fi viața lor.

O școală utilă.

Nici vorbă să-i învețe mai întâi să citească latina sub pretext că această limbă este la originea limbii franceze:

"La ce poate fi de folos citirea limbii latine unor oameni care după aceea nu o vor folosi de loc? Sau la ce poate să folosească limba latină tineretul care vine la Școlile Creștine? (...) Experiența ne învață că cei care vin la Școlile Creștine, nu perseverează multă vreme ca să vină și nu vin un timp suficient ca să învețe să citească bine latina și franceza. De îndată ce sunt la vârsta de a lucra, sunt retrași; sau nu mai pot veni din cauza necesității de a-și câștiga pâinea", îi explică Fondatorul episcopului de Chartres.

Nici vorbă să silească același tineret la regulile complicate ale scrisului, lecturii, sau ortografiei, ale aritmeticii așa cum le-au codificat maestrii scriitori și aritmeticieni care vor să fie ei singuri garanții acestora, excluzându-i pe toți ceilalți, inclusiv pe maestrii școlilor mici... "Conduita Școlilor Creștine", rod al experienței cu totul noi - dar cu totul atente la copii - a discipolilor D-lui de la Salle, le va simplifica la maximum.

O școală realistă

Un tablou pictat în 1660 de Adrien Von Ostade și care poate fi văzut la Muzeul Luvru, reprezintă pe "Maestrul de școală". Într-o sală prost luminată cu pământ bătătorit pe jos, vreo douăzeci de copii de toate vârstele lucrează cum pot... Învățătorul, așezat în fața unei mese mici, cu linia în mână, îl ascultă pe un băiețel care se smiorcăie; alți doi își așteaptă rândul fără entuziasm... Ilustrare în culori a unei metode de învățământ încă foarte răspândită, dar care tinde să dispară. O altă metodă s-a născut în colegii și invadează școlile mici. Elevii sunt repartizați în clase după vârsta și nivelul intelectual. Jean-Baptiste de la Salle a cunoscut această metodă - pe care noi o numim "simultană"- la Collège des Bons Enfants, la Reims unde a fost el crescut de la 10 la 18 ani.

"Școala parohială sau modul de a-i instrui bine pe copiii din Școlile mici" a unui preot parizian din 1654, directivele pedagogice ale abatelui Charles Démiat la Lyon în aceeași epocă, preconizează această nouă metodă pedagogică.

Domnul de la Salle cunoaște "Școala parohială". El întreține cu Demia relații cel puțin epistolare. Experiența lui de tânăr colegian și propriul lui geniu, experiența și reflecția primilor lui discipoli vor generaliza, codificând, niște moduri de a "face școală" la care oamenii sunt din ce în ce mai sensibili într-o lume care evoluează spre instruire pentru toate clasele sociale.

Clasa lasaliană reunește 50 - 60 de școlari repartizați în "lecții" de 6 până la cel mult 10 camarazi, aceste grupe nu se mai împart unele pe altele. Sunt "lecții" de lectură, de scris, de aritmetică... În timpul celor doi sau trei ani pe care școlarul îi va petrece în aceeași clasă, el va merge de la o lecție la alta în ciuda eșecurilor trecătoare sau a absențelor sale. Progresele lui, dificultățile, sunt controlate de examene lunare, minuțios notate în Catalogul ordinilor de lecții".

Acest mod de a proceda, cere institutorului multă activitate și un mare simț organizatoric. Fiecare din școlari găsește acolo ce îi trebuie întrucât nu i se cer decât niște exerciții pe măsura puterilor lui din moment ce atenția institutorului nu trebuie să piardă pe nici unul din vedere:

"Să-i instruiască cu toată silința posibilă pe toți școlarii pe care îi au în sarcină, să nu neglijeze pe nici unul, și silința pe care și-o dau să fie egală pentru toți, și chiar mai mare față de cei mai neștiutori și mai neglijenți", prescrie "Conduita Școlilor Creștine".

La nevoie, niște elevi mai avansați îi vor ajuta pe cei mai slabi și vor juca rolul de repetitori:

"Dacă cineva greșește în operațiunile pe care le face la tablă, institutorul îi va arăta printr-un altul mai avansat".

O școală unde persoana este respectată

Metoda "simultană" așa cum o concep D-I de la Salle și discipolii lui nu jenează cu nimic împlinirea personală a copilului. Institutorii vor trebui să aibă o cunoaștere pe cât de precis posibilă a elevilor lor,

"căci trebuie mai multă blândețe față de unii, și mai multă fermitate față de alții; sunt unii care au nevoie de mai multă răbdare, alții care să fie animați..." (Meditația 33-I)

Atunci când înscrie un nou elev, Fratele Director notează tot ce poate să ajute pentru a-l cunoaște mai bine spre a-l educa mai bine:

"Copilul va fi prezentat de tatăl sau de mama sa. (...) Fratele Director se va informa despre locuința lui, strada, firma, parohia(...), dacă a părăsit deja școala (...) ce vor părinții să facă din el, calitățile bune sau rele ale copilului (...), infirmitățile lui, (...), dacă doarme singur sau cu mai mulți (...)"

Fiecare frate ține un catalog în care notează, pentru fiecare școlar din clasa lui, toate informațiile utile: calități bune sau rele, progrese, absențe, etc. Transmis institutorului care înlocuiește în cursul anului un frate care lipsește, ori celui care îl va primi pe școlar în clasa superioară, acest catalog va facilita raporturile profesor-elev. Cu condiția, desigur, să fie folosit cu discreția ce se impune.

Toți școlarii, după aptitudinile, și chiar după gusturile lor, participă activ la viața clasei. În "lecții" fiecare poate totdeauna să intervină și să fie chemat pentru a-l ajuta pe cutare sau cutare dintre camarazii lui.

În detaliile organizării intervin un număr impresionant de copii avînd în "sarcina" lor diferite responsabilități concrete. Unii pentru a informa: "inspector" însărcinat să mențină ordinea în absența institutorului și fiind el însuși "inspectat" de camarazi pentru a se evita orice abuz, "recitator de rugăciuni", "distrubuitor" de hârtie de scris și de cărți, responsabili numiți pentru curățenia școlii, pentru deschiderea și închiderea ușilor, "vizitatori ai celor absenți", responsabil cu "pomana", însărcinat să strângă pâinea rămasă la dejun și să o dea celor mai săraci, etc...

O școală a "bunelor maniere"...

Pedagogia lassaliană depășește strictele limite ale pregătirii școlare. Ea se extinde și la inițierea în "bunele maniere". "Pentru "copiii meseriașilor și ai săracilor" a scris D-I de la Salle "Regulile buneii cuviințe și ale politeței creștine" care abundă în detalii concrete despre modul de a trăi în societate într-o epocă în care asprimea moravurilor mergea în paralel cu prețiozitatea. ("Prețioasele Ridicole" de Molière datează din 1659).

Atât pentru ca toți să poată mânca pe saturete cel puțin o dată pe zi, cât și pentru a-i învăța să mănânce politicos și creștinește, dimineața la școală începe cu micul dejun luat în fiecare clasă în compania fratelui care răspunde de aceasta. Fiecare aduce pâine atât cât poate - nu se mănâncă nimic altceva în familii la acea oră! - iar cine are prea mult pune surplusul într-un coș destinat pentru acest scop: ea va fi împărțită celor mai lipșiți.

...care deschide spre un seminar de creștini.

Pentru D-I de la Salle "politețea", cum spunem noi astăzi, participă la exercitarea curentă a spiritului creștin. El se explică referitor la aceasta chiar din primele rânduri ale prefeței la "Regulile buneii cuviințe și ale politeței creștine".

"Este un lucru surprinzător că cei mai mulți creștini nu privesc buna cuviință și politețea decât ca o calitate pur umană și mondenă, și că negândindu-se să-și înalțe spiritul mai sus, nu o consideră ca o virtute care are legătură cu Dumnezeu, cu aproapele și cu noi înșine. Aceasta ne face să cunoaștem cât de puțin creștinism este în lume, și cât de puține sunt persoanele care trăiesc și se conduc după spiritul lui Isus Cristos."

Acest text aruncă o lumină asupra definiției scopului școlii lasalliene așa cum este enunțat în Regula Fraților Școlilor Creștine, încă din 1705 ("Despre scopul și necesitatea acestui Institut"):

"Scopul acestui Institut este de a da o educație creștină copiilor și cu această destinație se țin Școlile pentru ca în ele, copiii fiind sub conducerea institutorilor de dimineață până seara, acești institutori să poată să-i învețe să trăiască corect instruindu-i asupra misterelor religiei noastre, inspirându-le maximele creștine și dându-le astfel educația care li se potrivește".

Acest text subliniază un aspect esențial al "religiei" Domnului de la Salle. Pentru el existența umană în totalitatea ei trebuie trăită "DUPĂ SPIRITUL LUI ISUS

CRISTOS". Așadar, nimic de mirare dacă întreaga viață școlară este impregnată de acest spirit. Și nimic de mirare nici dacă învățământul religios ocupă primul loc în școală așa cum o concepe el:

"Frații vor face în fiecare zi catehism o jumătate de oră, în ajun de zile complet libere o oră, iar în duminici și sărbători o oră și jumătate."

Ca să-i ajute pe discipolii săi în această învățare, D-I de la Salle scrie mai multe opere destinate școlărilor și institutorilor lor: "Catehismul Fraților Școlilor Creștine prin întrebări și răspunsuri", "Îndatoririle unui creștin față de Dumnezeu prin Discursuri logice", și chiar niște "Cântări spirituale"... Doctorul în teologie își pune știința în slujba celor umili cu exactitate, precizie, simplitate. Se știe în bună companie și face ca această convingere să fie împărtășită discipolilor săi:

"Deci voi care ați urmat Apostolilor în slujba lor de a-i catehiza și a-i instrui pe săraci, dacă vreți să faceți ministerul vostru de folos Bisericii, atât cât poate să fie, trebuie să faceți cu ei catehism în fiecare zi, învățându-i adevărurile fundamentale ale Religiei noastre, urmând în aceasta exemplul apostolilor care este exemplul lui Isus Cristos însuși, care se străduia în fiecare zi pentru îndeplinirea acestei funcții" (Meditația 200-I).

Este esențial a catehiza pentru a face să se întemeieze pe baze solide credința acestor micuți. Dar "credința fără fapte este moartă", scrie Sfântul Apostol Iacob. La fel și pentru D-I de la Salle, a învăța religia nu este de ajuns. Revenind la exemplul apostolilor, el își completează ideea:

"Grija principală pe care o aveau Apostolii, după ce îi instruiau pe primii credincioși, era să-i facă să primească sacramentele, să-i adune ca să se roage împreună, și să-i facă să trăiască după spiritul creștinismului. În munca voastră acesta este lucrul la care sunteți obligați mai presus de toate." (Meditația 201-II)

Și compune "Instrucțiuni și rugăciuni pentru sfânta Liturghie", "Instrucțiuni și rugăciuni pentru spovadă și împărtășanie", "Oficiul Sfintei Fecioare cu Psaltirea lui David în folosul Școlilor Creștine", "Viața creștină sau mijloacele de a trăi creștinește."

Ziua de școală este punctată cu numeroase practici de cult: liturghie, rozariu, rugăciuni de dimineață și de seară, rugăciuni înainte și după fiecare lecție, amintire a prezenței lui Dumnezeu când bate ceasul la o oră și la jumătate... această enumerare ne face să ne pierdem suflul? Să ne întoarcem la meditația citată mai sus: concluzia ne lărgeste orizontul:

"Inspirați-le și evlavie și modestie în biserică, precum și în exercițiile pe care îi puneți să le facă în școli. Mai insinuați-le și simplitatea și umilința pe care Domnul Nostru o recomandă cu atâta tărie în Evanghelie: nu uitați să-i faceți să dobândească blândețea, răbdarea, iubirea și respectul pentru părinții lor și, în sfârșit, tot ceea ce se cuvine unor copii creștini, și tot ceea ce religia noastră cere de la ei." (Meditația 200-III).

Iar în altă parte, citându-l pe Sfântul Pavel către Efeseni:

"Trebuie să-i aduceți (...) să renunțe la minciună, și să spună totdeauna adevărul când vorbesc cu aproapele lor. Să fie blânzi și să aibă afecțiune unii față de alții, iertându-se mutual, așa cum Dumnezeu i-a iertat pe ei prin Isus Cristos (...) și să se iubească unii pe alții, la fel cum Isus Cristos i-a iubit pe ei." (Meditația 199-III)

"Instrument de promovare umană"... "seminar de creștini"... astfel se înfățișează școala voită de Fondatorul Fraților Școlilor Creștine. Totuși această voință nu ar fi reușit, dacă nu ar fi adunat în jurul lui niște oameni hotărâți și făcuți capabili să o realizeze, printr-o formare adaptată în acest scop.

Pedagogi-religioși.

De câțiva ani, în ciuda nestatorniciei unora, grosolăniei ori ingraturii altora, atașamentului dovedit de unii și puținei credințe dovedite de alții, în jurul D-lui de la Salle se organizează o "fraternitate" care va deveni într-o zi o adevărată familie religioasă... Originală prin caracterul ei exclusiv laic și prin scopul ei net definit în însăși titlul pe care îl adoptă membrii ei: FRAȚII ȘCOLILOR CREȘTINE.

Numărul lor va fi mult variabil între 1680 și 1719...În unele epoci vor fi numărați pe degetele de la mână...Sunt totdeauna destui - și destul de devotați și competenți - ca să-l însoțească pe Fondatorul lor în cercetările și realizările sale în slujba copiilor săraci.

Va veni o zi când, acestor frați, învățătorul lor spiritual le va oferi un tratat despre rugăciune modest intitulat "Explicații ale metodei de meditație" și niște "Meditații pentru timpul de reculegere" în care se exprimă o autentică spiritualitate pentru profesori și educatori. Dacă "Conduita Școlilor Creștine" este ghidul mereu în evoluție a pedagogului lasallian, dacă "regulile comune" conțin legi-cadru ale acestei noi comunități religioase, "Meditațiile" îl fac pe **pedagog** și pe **religios** să meargă în același timp spre unitatea vieții lui.

"Ați privit până în prezent mântuirea elevilor voștri ca pe propria voastră sarcină de întreținut, în tot timpul cât sunt sub conducerea voastră? Aveți exerciții care sunt stabilite spre sfințirea voastră; deși dacă aveți un zel înflăcărat pentru mântuirea acelor pe care sunteți însărcinați să-i instruiți, negreșit le veți face și le veți oferi cu această intenție. Și făcându-le veți atrage asupra lor harurile necesare pentru a contribui la mântuirea lor, asigurându-vă că dacă le folosiți astfel, Dumnezeu se va însărcina el însuși de mântuirea voastră." (Meditația 205-II)

Dincolo de "Școlile de Caritate".

Această unitate de viață va fi tăria ucenicilor D-lui de la Salle. Ea le va permite să-și extindă câmpul de acțiune în afara școlilor de caritate la activități foarte diverse: "Seminar pentru Institutorii de la țară", tip de școală ce va fi mai apoi Școala normală; Școală - tranzitorie, adevărat - pentru tinerii irlandezi exilați cu regele lor; "Academie creștină" mai cunoscută sub numele de "Școală duminicală" pentru ucenici, inspirată de "Academiile" cu instruire semișcolară, semipractică, înfloritoare în secolul XVII; Școală specializată pentru tinerii marinari din Calais.

În 1705, la Rouen, se va deschide un pensionat al cărui program excluzând studiile clasice în folosul aritmeticii, geometriei, desenului, arhitecturii, va conveni fiilor burgheziei în plin avânt.

Tot la Rouen, solicitat de familiile magistraților neliniștiți de ceea ce numim noi astăzi "delicvența juvenilă" D-l de la Salle ia în sarcina lui niște adolescenți și tineri "libertini și nesupuși", cum se spunea în secolul XVIII, prea tineri pentru a fi închiși la Bastilia... Pentru

ei, Fondatorul și Frații lui pun pe picioare o pedagogie fermă, răbdătoare, fraternă, profund inspirată din Evanghelie: ea trebuie să-i aducă la o folosire normală a libertății lor. Vine ziua când, ușa celulei lor fiind deschisă, ei se amestecă, într-o primă întoarcere la oamenii liberi, cu cei din "Pensiune" și din comunitățile Fraților. Până când, bine pregătiți pentru viață prin studiul teoretic și cel al unei profesii, intră din nou în familia lor, dacă nu cumva - și asta nu e rar! - cer ca să intre în Noviciatul Fraților sau într-o mănăstire...

Cât devotament și câtă competență presupun astfel de rezultate din partea educatorilor! Ce unitate de vederi! Ce viață religioasă profundă întrucât exemplul fraților -după înseși spusele acestor tineri- a fost determinant în "convertirea lor"! Acești frați, ca și cei din școlile de caritate, sunt pătrunși de învățătura părintelui lor:

"Voi trebuie ca, imitându-l pe sfântul Pavel, să-i rugați stăruitor pe elevii voștri să trăiască într-un mod "vrednic de Dumnezeu", întrucât el i-a chemat la "Împărăția sa de glorie". Zelul vostru în aceasta trebuie să meargă atât de departe, încât, pentru a contribui la acest mod nou de a trăi al lor, să fiți dispuși să vă dați propria voastră viață, atât de scumpi trebuie să vă fie copiii pe care îi aveți în sarcină."

Însă Frații Școlilor Creștine, uniți printr-o aceeași grijă în slujba tinerilor și în deosebi a celor săraci, nu constituie nici un Ordin religios, nici o Corporație... Într-o societate atât de puternic ierarhizată ca aceea a vechiului regim, ei sunt prada ușoară a imobilismului și a geloziei, atât în Biserică, cât și în societatea civilă.

În 1699, intervenția Doamnei de Maintenon apăruse școala din strada St-Placide... de reaua voință a unor concurenți de temut. De atunci, norii s-au adunat și amenințarea de furtună s-a precizat. Ea se referă totodată la organizarea internă a comunității Fraților, precum și la reformele pe care ei le-au introdus în școală.

"DOMNULE, NU MAI SUNTEȚI SUPERIOR..."

Domnul de la Salle este la Paris din 1688. A părăsit orașul Reims ca să răspundă la un apel stăruitor din partea parohului de la Saint Sulpice. Tânărul Fondator scăpa astfel de autoritatea morală a arhiepiscopului său, prea înclinat să închidă grupul Fraților în limitele diezei lui. D-l de la Salle rămânea "preot al diezei de Reims". Cu toate acestea, arhiepiscopul de Paris îi acordase puterile necesare exercitării preoției în jurisdicția sa "fără limită de timp". Nu se ivise nici un conflict serios în raporturile comunității Fraților cu clerul capitalei.

Dar în 1695, Monseniorul Louis-Antoine de Noailles îi succede Monseniorului François de Harlay decedat subit... În anul următor, parohul Baudrand, bolnav, cedează preotului Joachim Trotty de la Chétardye conducerea parohiei Saint-Sulpice.

Un paroh autoritar

D-l de la Chétardye vine de la Bourges unde era superior al Seminarului Mare și paroh la Notre-Dame de Moutier-Moyen. În cartea sa Histoire Générale des Frères des Écoles Chrétiennes, Georges Rigault îl descrie în acești termeni:

"Când acest gentilom din Limousin după o viață severă, calmă, relativ solitară și cu totul provincială, urmează la succesiunea Părintelui Baudrand, își păstrează

trăsăturile vii ale caracterului său, opiniile abrupte și definitive ale doctrinarului la adăpost de lume, unele îngustimi de orizont, un spirit dominator și o violență care se năpustește și se înverșunează împotriva obstacolului." (Vol I, p. 210)

D-l de la Chétardye este prea inteligent și prea apostolic ca să nu-și dea seama de bogăția pe care o reprezintă discipolii D-lui de la Salle pentru parohia lui de la Saint-Sulpice: el i-ar vrea numai în slujba lui, ca și Monseniorul Le Tellier odinioară la Reims...

"El taie și scurtează, ca într-o grădină în stil francez, un copac ce nu mai este "în rând" și se ridică mult mai sus pe deasupra zidului". (Rigault, id).

Toate ocaziile sunt bune pentru el ca să se amestece în viața zilnică a fraților. Fie că unii dintre ei se plâng de austeritatea Regulei... fie că niște novici îl acuză pe directorul lor de brutalitate față de ei... D-l de la Chétardye le ia apărarea. Într-un moment de deosebită proastă dispoziție, va merge până acolo încât să-l trateze pe D-l de la Salle de mincinos. El îi sugerează arhiepiscopului să ordone o anchetă. Timp de câteva zile, abatele Pirot, Vicar General, interoghează pe fiecare frate și nu aude decât elogiile despre D-l de la Salle. Dar înșelat, fără îndoială, de anturajul parohului de la Saint-Sulpice și de câțiva membri ai Consiliului Arhiepiscopului, el redactează un raport defavorabil... Acest bun telog se arată aici, ca în procesul "quietismului" "influențabil și temător" (Mallet-Joris, "Jeanne Guyon").

Un arhiepiscop versatil

Suntem în 1702. Cardinalul de Noailles este învățat și caritabil, dar slab și versatil. Parizienii care îl stimează, vor cânta cu plăcere:

"Iar Noailles până la capăt
Va fi la fel ca un pendul
Care vine, și revine cu recul..."

Îl apreciază pe Fondatorul Fraților Școlilor Creștine; i-a dat nu numai o dovadă a acestei aprecieri. Totuși, se lasă și el înșelat și când, întorcându-se din călătorie, D-l de la Salle îi face o vizită de politețe, arhiepiscopul îi spune simplu:

"Domnule, nu mai sunteți Superior al comunității dumneavoastră; am încredințat-o altuia."

Reîntors la Grand' Maison D-l de la Salle nu împărtășește nimănui această decizie. Prea fericit că este desărcinat de putere, îi anunță numai pe Frați că Vicarul General va veni la ei în vizită la 3 decembrie, în prima duminică din Advent, după Vespere. Deci nimeni nu se miră văzându-l pe Părintele Pirot că sosește, la ora și în ziua anunțate, chiar dacă este însoțit de un tânăr abate necunoscut...

Dar când, după un elogiu călduros făcut D-lui de la Salle, trimisul arhiepiscopului anunță Fraților că superiorul lor este de acum abatele Bricot, însoțitorul lui, unul dintre ei, politicos, se ridică și declară, în numele tuturor, că angajându-se în opera școlilor cu D-l de la Salle, ei nu recunosc nici unui altul dreptul de a-i comanda...

Părintele Pirot răspunde invocând autoritatea cardinalului arhiepiscop de Paris și calitățile noului superior. Toți Frații protestează în același timp și nici însuși D-l de la Salle nu reușește să-i calmeze.

Dând cont de eșecul său Monseniorului de Noailles, Vicarul General îi va spune:

"Dacă toți Religioșii ar fi la fel de atașați de superiorii lor cum sunt Frații de D-l de la Salle, comunitățile ar fi un paradis."

Vor trebui câteva zile și toată diplomația abatelui Madot, preot la Saint-Sulpice, ca să-i facă pe frați să accepte un compromis care să dea satisfacție: Pr. Bricot va fi superior eclesiastic iar D-l de la Salle va conduce comunitatea așa cum a făcut-o până acum...

De fapt, discretul abate Bricot nu va reveni decât o dată la Grand' Maison, după trei luni încheiate.

"Sarcina sa lăsând-o lui mai tot timpul, Eminența Sa avu grijă să-i dea cu ce să se ocupe în altă parte, precizează canonicul Blain.

Însă a fost deschisă ușa pentru amestecul abuziv al autorității eclesiastice în conducerea Fraților. O vom vedea câțiva ani mai târziu.

Răzbunare eclesiastică?

La rândul său D-l de la Salle, ca să evite noi dezordini, acceptă, urmând sfatul unor prieteni înțelepți, să îndulcească pocăințele fizice ale căror folosință era de Regulă în toate comunitățile religioase în acea epocă:

"Întrucât munca este o parte din pocăința lor, frații nu trebuie să se pună în afara stării de a-și îndeplini îndatoririle lor. Potrivii deci atât de bine sănătatea lor cu pocăința, încât frații voștri să reunească o viață lungă cu o viață laborioasă, și să le încoroneze pe amândouă printr-o viață fervoroasă."

Această satisfacție fiind dată principalei plângeri care i se opusese, nu l-a împiedicat pe D-l de la Salle să simtă atacurile perfide ale dușmanilor săi. Hotărâți ca să-i ruineze opera, acești "buni eclesiastici", uimiți că au eșuat în tentativele lor pentru a-i separa pe Frați de superiorul lor, nu s-au descurajat. Ei au putut să separe de el pe șase dintre ei care, în cursul anului 1705, părăsind comunitatea, au putut să-l pună pe Fondator în încurcătură. Mai cu seamă doi care aveau responsabilitatea școlii duminicale, și maestrul de novici a cărui brutalitate era la originea anchetei episcopale.

Răzbunare perfidă care va găsi din ce să fie iarăși alimentată cu procesele intentate de maestrul scriitorilor, cu cele ale școlilor mici și ale cantorului din Paris, acestui preot străin de dieceză și care jenează prea multe confortabile somnuri la adăpostul tradițiilor sacro-sancte...

"... AȘA-ZIS SUPERIOR AL PREȚINȘILOR FRAȚI AI ȘCOLILOR CREȘTINE..."

La 5 februarie 1706, încheind doi ani de procese neîntrerupte, Parlamentul din Paris se pronunța **"contra Domniei Sale Jean-Baptiste de la Salle, așa-zis superior al preținșilor Frați ai Școlilor Creștine, precum și împotriva numiților Jean, Ponce, Joseph și alții, care țin școală sub auspiciile numitului Domn de la Salle (...) fără nici un drept, nici calitate..."** și interzicând în consecință **"numitului De La Salle și tuturor celorlalți să țină orice fel de școală mică pentru instruirea tineretului (...) fără a fi obținut autorizația cantorului Bisericii din Paris..."**

Concurenți de temut

În 1690, deschiderea de către Frați a unei școli la Pont Royal la cererea parohului Baudrand de la Saint-Sulpice stârnise indignarea Maeștrilor Școlilor Mici. În mod brutal ei sechestraseră mobilierul celor două clase iar cantorul din Paris Claude Joly ordonase închiderea claselor. Mare neliniște pentru părinți: copiii lor erau astfel aruncați în stradă! Pledoarie inteligentă a D-lui de la Salle, în urma căreia cantorul recunoaște școlile lasalliene ca adevărate "Școli de Caritate" ale căror instituire depinde numai de paroh, așa cum hotărâse cu privire la aceasta Monseniorul de Harlay, arhiepiscop de Paris, în 1684.

Periculoasă concluzie totuși, căci ea delimitează două sectoare în activitățile Fraților. Pe de o parte comunitatea lor, al cărei superior, în acea epocă, în ochii autorității eclesiastice, este D-l de la Salle. Pe de altă parte școlile ale căror responsabili sunt numai parohii...

De unde vin acești copii? Direct din stradă? Fără îndoială! Dar și din micile școli vecine... Iar scenariul din 1690 reîncepe, dictat de legislația cu privire la școlile zise "buissonnières" (care nu sunt în ordine), adică neautorizate: inventar și sechestrare a mobilierului, împrăștiere a școlilor... D-l de la Salle, prevenit, ajunge în momentul în care mese, bănci, caiete, cărți ies pe uși și pe ferestre... Canonical Blain va aduna mărturiile câtorva dintre frați neputincioși în a opri furtuna... Liniștit, superiorul lor le spune celor care îi sileau să se mute:

- Pofțiți, luați-mă și pe mine!

- Nu cu dumnevoastră avem ce avem, ci cu Frații, i s-a răspuns.

Acești oameni știu bine că poziția Fraților este delicată întrucât ei au fost numiți nu de Parohul de la Saint-Sulpice de care depinde școala, ci de D-l de la Salle... Acesta îi însoțește în fața Locotenentului General de Poliție și pledează privind caracterul absolut gratuit al școlii încriminate. Îi pune pe adversarii săi să dovedească contrariul. O scrisoare a doamnei de Maintenon către Președintele Parlamentului sprijină această pledoarie. Se dă ordin ca "lucrurile să fie puse înapoi în starea în care ele fuseseră mai înainte (!)".

Vandalismul Maeștrilor Școlilor Mici are două consecințe:

- Popularitatea Fraților Școlilor Creștine sporește și le atrage noi binefăcători.

- Se deschide o a patra școală în strada Fossés Monsieur le Prince și o școală duminicală pentru ucenicii între 15 și 20 de ani la Grand ' Maison.

Cele cinci clase din strada Saint-Placide sunt redeschise iar furtuna pare că s-a îndepărtat...

Noi atacuri

1703. Grand' Maison este scoasă în vânzare. Domnul de la Salle neputând aduna fondurile necesare pentru a o cumpăra trebuie să o părăsească... La începutul lui iulie își transferă comunitatea, cu novicii ei, în strada Charonne, în parohia Saint-Paul. Școala duminicală este provizoriu închisă.

Maeștrii scriitori nu ignoră că relațiile D-lui de la Salle cu parohul de la Saint-Sulpice s-au răcit simțitor și că, Fraților, cardinalul de Noailles le-a dat un alt superior. Sindicul lor Louis Lambert și Procurorul lor François Santus nu întâmpină nici o greutate ca să-i facă pe colegii lor să adopte un plan ale cărui obiective sunt clare:

- 1.- Să distrugă opera abia începută în strada Charonne.
- 2.- Să nimicească seminarul învățătorilor de țară care funcționează în strada Saint-Hippolyte.
- 3.- Să aprindă din nou animositatea Maeștrilor Școlilor Mici și a celor care le susțin în anturajul arhiepiscopului de Paris pentru a-i alunga pe Frați din școlile unde lucrează și a-i reduce la starea de "învățători de caritate" depinzând numai de paroh, fără legături între ei, deci fără metodă unică de predare...

Cu abilitate, către sfârșitul anului, ei se adresează mai întâi D-lui de la Chétardye, îi împărtășesc plângerea și dorința lor. Numărul elevilor lor - și al școlilor mici - a scăzut simțitor pentru că unii copii ale căror familii au mijloacele de a plăti institutorii merg la școlile Fraților în întregime gratuite. Maeștri Scriitori și Maeștri ai Școlilor Mici nu doresc altceva decât să fie controlată strict situația socială și mijloacele financiare ale familiilor care își trimit copiii la școlile Fraților.

D-l de la Chétardye, indiferent față de lucrurile care îl privesc pe D-l de la Salle și comunitatea din strada Charonne - nu este parohia "lui"! - crede desigur că dacă Fondatorul Fraților ar fi condamnat de vreun tribunal, el, parohul de la Saint-Sulpice, ar deveni singurul Stăpân, după Dumnezeu, al școlilor "lui"... Se hotărăște să lase justiția să acționeze.

Noi procese

Întăriți cu această hotărâre, maeștrii scriitori acuză, în fața Locotenentului de Poliție din Argenson pe Abatele de la Salle că spune că este "Superior al Fraților Școlilor Creștine".

Pe mai mulți particulari

- că țin "sub ordinele lui" niște școli "sub pretext de caritate" fără să aibă "nici un titlu și nici o calitate" pentru aceasta.
- că admit în școlile lor bogați la fel ca și săraci.

Ei cer în folosul corporației lor sechestrarea mobilelor și a materialului școlar al acestei comunități fără existență legală.

În acest timp Școala duminicală și-a redeschis porțile în strada Charonne...

Domnul de la Salle și Frații, informați oficial de plângerea depusă împotriva lor, nu fac nici o mișcare. Fondatorul **"nu privește cauza școlilor gratuite ca și cauza lui, ci a publicului și a săracilor."**

Locotenentul General de Poliție ordonă sechestrarea mobilierului și îl somează pe D-l de la Salle să se prezinte în fața autorităților. Nici parohul de la Saint-Paul, nici cel de la Saint-Sulpice nu intervin așa cum aveau dreptul să o facă. La 22 februarie 1704, D-l de la Salle este condamnat în lipsă ca să plătească 50 de livre amendă pentru că a contravenit ordonanțelor "ținând mai multe clase și arătând arta de a scrie."

La rândul său, la 14 februarie, cantorul din Paris interzisese Abatelui de la Salle să "predea, să facă pe alții ca să predea și să țină școală" în Paris și în cartierele mărginașe fără autorizația lui. El îl condamna la plata a 50 de livre amendă și la confiscarea întregului mobilier școlar...

Neputând nici să facă apel la cardinalul de Noailles care nu-i mai este favorabil, nici să accepte o condamnare care îi ruinează comunitatea, D-l de la Salle asistat de maestrul Guillaume Quellier, avocat, introduce apel contra Maeștrilor Scriitori la 19 martie. Fiu de jurist el crede că a găsit o ieșire din situație. Îi pune față în față pe cantorul din Paris și pe Locotenentul General de Poliție care au dat împotriva lui, la opt zile interval, o condamnare identică. Strădanie zadarnică! Nu numai că apelul său este respins, dar va trebui să plătească cheltuielile procesului...Prevăzător, el a pus în siguranță mobilierul comunității sale. Și așteaptă urmarea...

Aceasta nu se face așteptată. Susținuți de preoții din anturajul cardinalului și de canonicii catedralei, maeștrii scriitori se hotărăsc să lărgească dezbateră. La 7 iunie, ei îi cer D-lui d' Argenson să-i oblige pe D-l de la Salle și pe cei 18 frați care predau fără autorizația cantorului să -și înceteze imediat activitățile.

La 11 iulie, neprezentându-se la audiență, sunt condamnați în lipsă, D-l de la Salle la 100 de livre și fiecare din Frați la 50 de livre amendă. Accesul la "Școlile Creștine" va trebui să fie rezervat numai celor săraci.

Școala din strada Charonne este supusă jafului. Școala duminicală închisă încă o dată!...

Din iulie 1705 până în martie 1706 evenimentele își urmează cursul, la fel... sau aproape la fel cu cele precedente!

Victorie a gratuității

Frații Școlilor de la Saint-Sulpice expuși în chip deosebit la ofensele adversarilor lor, părăsesc locul. Ei vor întări toate noile fundații de la Darnétal, Rouen, Dijon, Marsilia... Când D-l de la Chétardye, neliniștit de familiile din parohia sa, va cere întoarcerea lor, D-l de la Salle va cere - prin act notarial - serioase garanții.

Condamnarea din 5 februarie 1706, prezentată mai sus, va avea consecințe importante pentru viitorul Institutului Fraților Școlilor Creștine. Fără îndoială ea proclamă victoria aparentă a sistemului corporativ interzicând D-lui de la Salle să formeze institutori care trăiesc în comunitate. Dar acesta s-a luptat pentru ca școlile lui să fie "publice" adică deschise celor bogați ca și celor mai săraci pe baza gratuității totale. Regula tinerei Congregații este formală:

"Nu ați acceptat ceva de la școlarii voștri? Știți că acest lucru nu vă este de loc permis; căci dacă ați cădea în aceste greșeli, școala voastră n-ar mai fi gratuită (...) ceea ce nici nu trebuie făcut nici suportat, pentru că (...) trebuie să țineți școală gratuit: aceasta este esențial pentru Institutul vostru" (Meditația 92-III).

Luând literal ceea ce Isus le porunca apostolilor săi trimițându-i în misiune - "Iar dacă nu veți fi primiți în vreun loc și nu vă vor asculta, plecând de acolo scuturați praful de pe picioarele voastre ca mărturie împotriva lor." (*Marcu 6,11*) -, Fondatorul Fraților Școlilor Creștine, părăsind Parisul care îl condamnă, va putea să aplice sistemul școlar stabilit cu discipolii săi la alte orașe pentru ca peste tot "săracii" - toți "săracii" - să fie "evangelizați" (*Matei 11,5*).

Iuda sau fiul risipitor? ...

Printre ucenicii D-lui de la Salle victime ca și el ale relei voințe a Corporațiilor Maeștrilor și a Cantorului din Paris, Nicolas Vuyart ocupă un loc aparte. Acest coleg din primele etape era un pedagog înnăscut. Director de șase ani la școala din Rethel, este chemat la Paris în 1699 de D-l de la Salle pentru a organiza Seminarul institutorilor de țară la Grand' Maison mai întâi, apoi în strada Ourcine, din parohia Saint-Hippolyte.

"Abil caligraf", el predă, odată cu aritmetica și cântarea bisericească toate noțiunile indispensabile unui viitor institutor. Reputația lui este atât de bine stabilită încât vede încredințându-i-se un tânăr canadian, Antoine Forget, care, întors la Montreal, va introduce în clasa lui, în ciuda unor foarte puternice opoziții, metodele lasalliene. Periodic, Fratele Nicolas Vuyart îi va trimite materialul pedagogic necesar.

Este posibil ca, în Institutul Fraților Școlilor Creștine pe atunci în primăvara lui, Fratele Nicolas să fi exercitat o reală influență. Desigur, redactarea "Conduitei Școlilor Creștine" și a "Conduitei Formatorului Tinerilor Institutori" precum și a primei schițe a "Regulilor Societății" îi datorează mult. Alegerea lui de către D-l de la Salle pentru votul eroic din 21 noiembrie 1691 dovedește îndeajuns cât de mult îl stima.

Altă dovadă a acestei stime și încrederi totale a Fondatorului față de Fratele Nicolas Vuyart: el este cel numit de către parohul de la Saint-Hyppolite, abatele Lebreton, ca legatarul său universal cu consimțământul D-lui de la Salle.

Dar iată niște ceasuri tulburi!... pentru a salva Seminarul Institutorilor de la Țară și școala care îi este alăturată, după sentința din 1704, Fratele Nicolas și ajutorul său, Fratele Gervais, încurajați de parohul lor, se prefac că se desolidarizează de D-l de la Salle și de confrății lor împreună cu care sunt condamnați. Inutilă precauție!... Maeștrii scriitori de joacă tactica iar cei doi Frați sunt asimilați cu ceilalți ucenici ai D-lui de la Salle în aceeași condamnare finală. În vacanță, Fratele Gervais părăsește discret strada Ourcine pentru a reveni printre Frați. Fratele Nicolas rămâne pe loc...

Este deci acest "Iuda (...) care a făcut schisma în Societate și a părăsit-o", un "hoț sacrileg", așa cum afirmă canonicul Blain?

Fratelui Gabriel Drolin, D-l de la Salle îi scrie între alte lucruri la 27 aprilie:

"Știi bine că sunteți foarte departe de a face ceea ce face Fratele Nicolas, și aceasta m-a făcut să mă încred mult în dumnevoastră."

Nici un cuvânt în plus. Nici o judecată asupra atitudinii nici asupra omului pe care continuă să-l numească cu titlul de "Frate"... Totuși, la această dată, Nicolas Vuyart a renunțat la haina Fraților Școlilor Creștine. A revendicat moștenirea D-lui Lebreton care tocmai a murit, însușindu-și o donație pe care o primise datorită încrederii superiorului său și numai pentru interesul unei opere precise... Cu toate acestea, intențiile lui erau oare atât de perfide cum vor povesti după douăzeci de ani colegii lui principalului biograf al conducătorului lor?...

Fără îndoială, a crezut că poate să apere astfel Seminarul și școala, întrucât D-l de la Salle era condamnat... Dar rămas singur la conducerea seminarului și a școlii nu a putut să-și asume multă vreme amândouă direcțiile. Despărțirea sa de Institutul Fraților i-a indispus pe

binefăcători și pe parohii de țară care îi trimiteau elevi-institutori; unii i-au retras banii, toți i-au retras încrederea. Seminarul, încă o dată, și-a închis porțile.

Astfel eșua din nou una din operele cele mai dragi D-lui de la Salle. Și de data aceasta prin trădarea unuia din cei mai vechi discipoli și prieteni. Totuși când, fiind încă director al școlii Saint-Hippolyte, Nicolas Vuyart va cere readmiterea lui în familia lasalliană, Fondatorul o va aproba fără opoziția formală a Fraților rămași fideli. În această dureroasă istorie fiul cel mai mare se înfățișează ca fiu risipitor.

Împrejurare tulburătoare, și la urma urmei consolantă, Nicolas Vuyart se va îmbolnăvi chiar în ziua funeraliilor D-lui de la Salle. După cinci luni de mari suferințe va muri în septembrie 1719... De ce să nu credem că părintele milostiv a venit el însuși - pocăința fiind împlinită - în căutarea fiului rătăcit pentru un moment, și în final căit?...

"OMUL CARE NU-ȘI MAI VEDE CALEA"... (1)

După judecarea de la Châtelet din martie 1706, D-l de la Salle a trăit la Rouen o scurtă perioadă relativ calmă.

Frații vin periodic la Saint-Yon, ca odinioară la Grand' Maison, pentru a-și reface puterile sufletului, inimii și trupului. Noviciatul, sub păstoriarea Fratelui Barthélemy, cunoaște zile de pace.

Școlile se înmulțesc în provincie iar Fondatorul, fără a neglija compunerea unor opere spirituale și pedagogice, trebuie să asigure o bogată corespondență. O reculegere la Călugării Carmeliți, din strada Vaugirard, l-a confirmat în abandonul său la voința lui Dumnezeu. Ce va fi această voință în viitor? Ar putea să-i vină încercări mai grele decât cele prin care a trecut?

Noi furtuni...

Dacă îi dăm crezare canonicului Blain, cei din Rouen sunt mai socotiți și mai puțin generoși decât parisienii. Îi putem acorda încredere, întrucât el însuși trăiește la Rouen fără ca totuși să fie din Rouen... De aceea, când lipsurile din 1709 au fost gata să distrugă noviciatul, capitala

"i-a părut sfântului preot un adăpost mai sigur contra mizeriilor timpului, decât un oraș de provincie, opulent într-adevăr, dar în care pomenile nu ies din mâna bogaților decât cântărite și măsurate, după îndelungate cercetări și mature deliberări."

Iată-i deci pe novici reînstați provizoriu la Paris. D-l de la Salle îi însoțește, sigur de a găsi printre foști binefăcători, ajutoarele de care are nevoie contând că se va face uitat de dușmanii săi de ieri. În intenția lui se pare că această nouă ședere în capitală n-ar trebui să depășească durata foametei... În realitate, Noviciatul va rămâne la Paris până în octombrie 1715!

Șase ani grei pentru cei care i-au trăit și pentru cei care au încercat să clarifice misterele acestor ani... Un lucru este sigur: întors la Paris, un preot contestat de o categorie influentă a clerului local, condamnat de cele mai înalte instanțe judiciare, nu ar avea nimic de așteptat, nici de la Biserică, nici de la Stat, dacă ar fi din nou în dificultate!

Mai mult, cea mai mică scânteie ar reaprinde un foc potolit numai în aparență! Sunt cu ochii pe acest "preot din Reims", "așa-zis Superior al preinșilor Frați ai Școlilor Creștine"...

Un tânăr abate încăpățânat

Într-o dimineață de iarnă, mergând la biserica din Saint-Roch, D-l de la Salle cade, lângă Tuileries, pe o tijă de fier înfiptă în pământ pentru a fixa o poartă. Cădere nu prea gravă, dacă n-ar fi afectat rău un genunchi deja foarte bolnav din cauza unui chist sebaceu sâcâitor. Durerea este atât de mare încât își pierde cunoștința. Doi hamali care l-au luat mai întâi drept un bețiv, îl ajută să se ridice și, cu greu, ajunge la comunitatea din strada Princesse. Operat, va rămâne șase săptămâni imobilizat.

Atunci primește vizita unui abate de 23 de ani, Jean Charles Clément, dornic să-și pună averea în slujba copiilor celor mai săraci. Timp de doi ani îl va sâcăi pe D-l de la Salle cu vizitele și scrisorile sale. Citind "Memoriul despre scopul Institutului" se hotărăște să deschidă un Seminar pentru Institutorii de Țară. Fericit de această propunere, dar neliniștit de insistența abatelui, Fondatorul ezită multă vreme înainte de a-i da acordul său și de a avansa banii necesari pentru cumpărarea unei case. În sfârșit consimte în fața asigurărilor date de D-l Louis Rogier, prietenul său, care îi servește drept reprezentant lui Jean Charles Clément. Acesta nu a ajuns la "majoratul perfect" și trebuie să mai aștepte câțiva ani averea care îi este promisă.

În 1709, de Paști, Seminarul își deschide porțile la Saint-Denis. Arhiepiscopul din Paris și-a dat aprobarea și a obținut de la rege pentru această casă scutirea de a găzdui soldați. Trei Frați asigură direcția de studii. Totul merge bine timp de doi ani și, în februarie 1711, D-l de la Salle pornește la drum ca să viziteze case în Sud.

"Sora dumnevoastră Marie a decedat!"

Unde află despre decesul surorii sale Marie? Această tristă veste l-a surprins oare pe fratele mai mare care o știa sensibilă cu stomacul?

Remarcabila soră mai mică a lui Jean-Baptiste se căsătorise la 25 de ani cu Jean Maillefer care avea 28. Din zece copii născuți în acest cămin perfect creștin, cinci aveau să moară în vârstă fragedă. Singura din supraviețuitori, Marie-Charlotte, va întemeia o familie după o scurtă încercare de viață religioasă. Sora ei Marie-Petronille va muri celibatară la 81 de ani. Cei trei fii mai mari vor intra în viața consacrată, Jean-François, preot și doctor în teologie, va rămâne o figură marcantă a jansenismului din Reims. Simon-Louis și François-Hélye vor fi călugări benedictini; acesta din urmă va scrie în 1723 o "Viață a Domnului de la Salle", unchiul său.

Mama lor, muziciană de talent, nu avea nimic în comun cu "Femeile Savante" ale lui Molière... Totuși ea îl învățase limba greacă pe Jean-François...

În Cartea sa de reflecții, Jean Maillefer notează:

"Astăzi, 23 martie 1711, buna mea soție Marie de la Salle a decedat, nu a fost bolnavă decât două ore, de o apoplexie. Nu știu să spun nimic mai mult despre aceasta. Am pierdut totul întrucât am pierdut o soție desăvârșită în tot felul de calități."

Fără îndoială că Jean-Baptiste trebuie să fi fost foarte afectat și el de decesul la 57 de ani al acestei surori cu totul diferită de el în unele privințe, dar atât de apropiată ca vârstă - numai trei ani îi despart - precum și de greaua încercare suferită împreună la moartea părinților lor!

Atât de apropiată mai cu seamă prin credința profundă din care trăiesc și unul și altul! Dacă vizitele Fondatorului Fraților la sora lui, mamă de familie, sunt rare și dacă nu avem nici una din scrisorile trimise cu siguranță unul altuia, unele trăsături pe care Jean Maillefer le ilustrează, trasând pentru copiii săi portretul mamei lor, ne permit să bănuim influența fratelui mai mare.

De exemplu, faptul că această femeie din lume a practicat împărtășania deasă, iată o realitate care coincide cu practica stabilită de Regulile Fraților Școlilor Creștine în aceeași epocă. Reguli pe care noi le găsim foarte rigide astăzi dar care, în secolul XVII, păreau liberale.

"Împărtășaniile comune și obișnuite se vor face de două ori pe săptămână duminica și joia sau în ziua de sărbătoare care ar putea să cadă în timpul săptămânii (...). Novicii și Frații slujitori nu se vor împărtăși joia, iar când vor fi două sărbători solemne într-o săptămână, nu se vor împărtăși decât la una din cele două."

Și ce să gândim despre similitudinile de comportament cât privește umilința, devotamentul, simplitatea Mariei despre care dă mărturie soțul ei și despre calitățile identice recunoscute în Jean-Baptiste de către biografia lui? Mai cu seamă un detaliu este izbitor. În timp ce materia, culoarea, forma îmbrăcămintei, în secolul XVII marchează obligatoriu clasele sociale, această burgheză se îmbracă - ca și fostul canonic, fratele ei - "mai prejos de condiția ei". Aici, vânzătorul de stofe Jean Maillefer, nuanțează admirația pe care o are față de soția lui:

"Foarte umilă și foarte modestă în întreaga ei comportare și mai cu seamă în modul de a se îmbrăca, purtând numai haine de lână, în ciuda insistențelor foarte mari pe care i le adresam ca să se îmbrace după condiția ei."

Erau așadar domenii în care exemplul fratelui mai mare avea mai multă greutate decât "marile insistențe" ale unui soț cu toate acestea foarte iubit și de acum încolo de neconsolat pentru că a pierdut "o soție (care îi era dragă) mai presus de tot ce se poate închipui."

"Mă întorc în Franța."

Într-o scrisoare către Fratele Gabriel Drolin datată "din Marsilia azi 24 august 1711", D-1 de la Salle anunță în post-scriptum: Mă întorc în Franța." Ceea ce înseamnă: "Mă întorc la Paris." Expresia este curentă în acea vreme, atunci când - chiar dacă unitatea este realizată sau aproape - provinciile franceze își păstrează o independență pe care, în ochii călătorului care trece prin ele, o subliniază drepturile de vamă cerute pentru trecerea dintr-una în alta a unor mărfuri.

"Întoarcerea lui în Franța" o face D-1 de la Salle prin Avignon de unde pleacă la 2 septembrie către Alès, les Vans, Mende și Grenoble unde registrul cheltuielilor școlii Saint-Laurent menționează pentru 1711 o "**cheltuială de 50 de livre făcută la sosirea D-lui de la Salle și trimiterea a doi Frați**". (Arhivele departamentale din Isère, D 58).

Pretutindeni, discipolii săi, binefăcătorii lor, prietenii lor, îl primesc cu afecțiune și respect.

"La culesul viei din 1711" el este la Epernay. Două motive au putut să-l decidă pe un om care nu călătorește decât din necesitate să facă acest ocol.

În primul rând căsătoria - chiar la Epernay - la 5 mai luna trecută a celui mai mic frate Jean-Rémy cu Madeleine Bertin du Rocheret. Cei doi soți aparțin aceluiași mediu social: magistratura. Totuși această unire pune niște probleme. Nu numai că Jean-Rémy are 40 de ani iar Madeleine 20, dar sănătatea mintală sau cel puțin nervoasă a soțului aduce serioase neliniști. Ce poate fi mai normal pentru fratele mai mare a lui Jean-Rémy decât o vizită la noul cămin, ținând cont mai ales de această circumstanță deosebită?

În al doilea rând, Epernay se află la 24 de km de Reims unde Marie, iubita soră mai mică, este de puțin timp îngropată. O vizită de rugăciune la mormântul ei, o vizită de consolare la Jean Maillefer soțul ei, sunt înțelese de la sine, chiar și atunci când, ca Fondator al unei familii religioase, nu prea ai timp de consacrat rudelor apropiate.

Anul 1711, se va încheia fără vreo întâmplare neplăcută pentru D-l de la Salle reîntors la Paris. La 16 noiembrie îl însărcinează pe Fratele Joseph să viziteze cele mai multe din casele Societății de la nord de Loara. În decembrie primește permisiunea să-și reediteze toate lucrările. În sfârșit, în ajun de Crăciun, îi dă Fratelui Tomas, care era econom, procura pentru a închiria la Rouen două corpuri de locuințe cu grădină mare. Fără îndoială, sfârșindu-se foametea, se gândește să se întoarcă în Normandia cu Novicii și cu Serviciile generale ale Institutului...

Tot ajutorul n-a fugit oare departe de mine?"

(Iob, 6.13)

Între timp abatele Charles Clément a primit importante beneficii pe care conta pentru a rambursa datoria sa față de D-l de la Salle. Devenit major poate dispune de ele cum voiește. Tatăl său, Julien Clément, medic al regelui, a primit pentru familia sa titluri de noblețe. El pare că simte o nevoie imperioasă de a exercita puterea pe care i-o dă favoarea regală pentru a-l zdrobi pe acest "preot din Reims", în care năstangul său fiu și-a pus încrederea. Jean Charles și-a deschis Seminarul Instituturilor de Țară împotriva voinței tatălui său. Este deci ușor să facă să se anuleze toate angajamentele luate de abatele încă minor, față de D-l de la Salle...

La 23 ianuarie 1712, acesta este citat să se înfățișeze înaintea tribunalului din Châtelet, același tribunal care l-a condamnat cu șase ani în urmă... Sigur de dreptul lui - nu a rezistat el timp de trei ani la insistențele lui Jean-Charles Clément iar reprezentantul acestuia nu este prietenul lui? -, D-l de la Salle încredințează **"în mâinile câtorva persoane de încredere și cu autoritate, mai multe hârtii, un memoriu și treisprezece scrisori ale abatelui care îl justificau, rugându-i, ca din caritate să acționeze pentru a i se face dreptate"** și la 18 februarie pornește iar la drum către Sud...

Comportare uimitoare! Știe bine ce animozitate îl înconjoară la Paris! Dacă el crede în buna credință a lui Charles Clément, poate oare să se încreadă în parvenitul tată al acestuia?

Acesta îl presează pe fiul său ca să se dezică și să-l acuze pe D-l de la Salle că l-a constrâns la ceea ce a făcut. Louis Rogier, intimidat fără îndoială, i se alătură...Cât despre "persoanele de încredere și cu autoritate", acestea se sustrag cu o edificatoare discreție...

În absența acuzatului tribunalul anulează toate actele semnate de abatele Clément, îl obligă pe D-l de la Salle să ramburseze reclamantului recunoașterea a 5200 de livre și să restituie 3200 de livre vărsate de abate. El atribuie proprietatea casei Saint-Denis Domnului Louis Rogier, ordonând Domnului de la Salle și Fraților să o părăsească, să plătească chiria pentru ea și să achite Domnilor Clément tot ce aceștia îi cer.

Cu cât mai infamantă decât această sentință a cărei nedreptate este notorie nu este dezonoranta concluzie:

"Să-i interzicem numitului Domn de la Salle să ceară de la copiii minori asemenea acte și bani, și să folosească asemenea căi, și să-l condamnăm la cheltuieli de judecată,"
(Citat de Rigault, I, pp. 252-253)

Ce palmă pe obrazul unui om care, de 32 de ani, consacră slujirii "copiilor minori" întreaga lui viață într-o totală gratuitate! ...

"Frații mei s-au arătat înșelători ca un puhoi."
(Iob, 6.15)

Dacă cel puțin Frații din Paris purtând în continuare corespondența cu părintele lor ar fi adăugat câteva cuvinte de afectuoasă simpatie! Dar nu. Inconștiență, timiditate, teamă de a nu ști să spună ce trebuia? Îl lasă pe D-l de la Salle singur cu suferința lui... Nici măcar un cât de mic protest împotriva restricțiilor ce se subînțeleg din titlurile date Fondatorului lor în documentele procesului:

"Preot care își zice superior general al Fraților Școlilor Creștine din orașul Reims" sau și mai scurt: **"Preot din dieceza de Reims"**

Reaua voință a magistraților de care își dă seama este puțin lucru pentru D-l de la Salle față de indiferența discipolilor săi pe care și-o închipuie. Închipuire care nu este fără temeii... Știe că mai mulți îi critică metodele de a conduce și pleacă urechea plini de complezență la proiectele de reformă ale Institutului lor elaborate de D-l de la Chétardye și de alți ecleziaști... Răfuielele din 1702, cu arhiepiscopul din Paris nu au încetat niciodată complet. Afacerea Clément pare că le dă o nouă vigoare.

În aceste condiții, era oare momentul să plece? Cine va putea vreodată să știe de ce, D-l de la Salle a părăsit Parisul în acel 18 februarie 1712 ca să nu se mai întoarcă decât după doi ani? Contrar celor insinuate de canonicul Blain, nu pare să nu fi făcut cunoscut nimănui locurile în care ar putea fi găsit. Fără îndoială că scopul călătoriei sale era să reia un contact mai aprofundat cu fundațiile din sud vizitate rapid în anul precedent. Afacerea Clément și atitudinea Fraților din Paris se pare că au schimbat orientarea plecării.

Crezându-se părăsit de către discipolii săi cei mai reprezentativi, obosit de a lupta împotriva dușmanilor adesea invizibili, care reușeau totdeauna, a ajuns să se întrebe dacă nu cumva el însuși este un obstacol la lucrarea lui Dumnezeu...

Și apoi, nu ar fi oare momentul de a-i pune pe Frați în fața responsabilităților lor și de a-i obliga prin absența lui, să-și dea un superior general ales dintre ei? Această decizie pe care de mai multe ori le-o propusese, discipolii săi, el fiind prezent, o respinseseră mereu...

Oricum am reflecta noi acum, și chiar dacă va fi să revenim, să-l urmărim pe drumurile care îl poartă, ca și în anul precedent la Marsilia de unde are de gând să se îmbarce spre Roma.

A PATRA ETAPĂ (1712-1714)

DRUMURILE DIN NOAPTE

"Noaptea, mergi pe dibuite pentru a găsi drumul tău la lumina stelelor. Deschizi ochii bine ca și magii pentru a băga de seamă că Dumnezeu este mereu mai departe. Dumnezeu rămâne promisiune. Promisiune făcută lui Abraham. Noaptea, percepi mai bine ce înseamnă să fii din rasa nomazilor credinței."
Pierre TALEC "Dieu la nuit"

SPRE NOI ORIZONTURI

Timp de doi ani și jumătate Domnul de la Salle va locui într-un ținut foarte diferit de cele pe care le udă Sena cea liniștită și afluenții săi domoli... De la Marsilia, unde va rămâne unsprezece luni, la Grenoble, unde va trăi zece, trecând prin Mende, unde va sta de două ori, nimic nu evocă aici, pentru acest intim al ținuturilor din Champagne și din Île de France, peisaje prin care trece în obișnuitele sale plimbări...

Exuberanța și accentul melodios al noilor săi tovarăși de drum nu sunt decât expresia unor temperamente cu care, un om venit din Nord, se obișnuiește destul de greu. Prea scurtă fusese prima lui călătorie din anul trecut pentru a-i permite să-și dea seama într-adevăr. De data aceasta, devine conștient de realități care îl duc la o concluzie practică. Se deschide în această privință Fratelui Gabriel Drolin într-o scrisoare scrisă din Marsilia în Iulie 1712:

"Îmi va fi greu să-ți trimit un Frate până n-am început un noviciat în aceste locuri pe care îl voi începe neîncetat pentru că aici vor oameni din partea locului din cauza diferenței de limbă care există față de cea din Franța."

Vizitele Fondatorului în comunitățile stabilite în aceste "îndepărtate provincii" contribuie - chiar dacă este urmărit de îndoieli - la organizarea Institutului său într-o regiune din Franța pe care nu o cunoștea până acum decât din auzite.

"Drumul bourbonezului"

Atunci când "coboară" spre Sud, parizianului i se oferă două drumuri. "Drumul bourbonezului" - clasic -trece prin Nemours, Montargis, Nevers, Moulins, Roanne. Din ce în ce mai frecventat, "Drumul Bourgundiei" -"cumplit" după spusele Doamnei de Sévigné! - trece prin Montereau, Sens, Joigny, Auxerre, Montbard, Dijon, Châlon, Mâcon. Amândouă ajung la Lyon. Începând cu acest din urmă oraș, mergi de-a lungul Rhonului sau te lași dus cu poștalionul de apă...

Fără îndoială că D-l de la Salle a ales primul itinerar pentru a ajunge în Provența. "Drumul bourbonezului" îi permitea o oprire la Moulins unde Frații erau instalați abia de un an.

De la Lyon, călătorul se îndreaptă pe distanțe de o zi către Avignon. Din 1703, discipolii lui țin o școală sub ochii Legatului Papei în acest oraș care face parte, ca și teritoriul ce îl înconjoară - Comitatul Venaissin - din statele Pontificale.

În ținutul camisarzilor

Frații din Avignon îl primesc pe superiorul lor cu atât mai plini de bucurie cu cât nu așteptau vizita lui... Dar D-I de la Salle nu se oprește la ei decât ca să se odihnească, după prima parte a călătoriei, a cărei continuare lasă să se întrevadă multe dificultăți...

Mai întâi, dacă distanțele dintre Avignon, Alès, les Vens și Mende nu sunt exagerate, se află în Cévennes iar altitudinile sunt cu mult mai mari decât cele ale dealurilor din Champagne sau ale colinei Montmartre...

Drumurile nu există în acești munți iar potecile care șerpuiesc printre stânci și mărăcini înmulțesc obstacolele în calea celui care merge pe jos...

Mai mult decât atât, la sfârșitul lui martie sau începutul lui aprilie primăvara nu prea a înaintat în sudul Masivului Central și pe ici pe colo mai este încă zăpadă...

Mai cu seamă acești munți sunt bârlogul unor periculoși luptători rebeli ce se ascund în hățișuri. De la revocarea edictului din Nantes, protestanții din această regiune, care nu au putut ori nu au vrut să fugă din Franța, îi hărțuiesc pe soldații regelui. După cum se spune, sunt porniți împotriva preoților catolici însărcinați să recupereze - de bună voie ori cu forța - pe membrii R.P.R. (Religie Pretins Reformată). Noaptea, pentru a se recunoaște, poartă o cămașă albă peste celelalte veșminte, de unde numele care li se dă de camisarzi.

La sud de Alès, la Ribaute les Tavernes, s-a născut în 1681 principalul lor șef, Jean Cavallier. Foarte aproape de Mas Soubeyran este un loc de adunare pentru hughenoții din acel colț... La Alès au fost chiar martirizați doi predicatori protestanți în 1702; un altul va fi spânzurat în 1718... Răzbunarea camisarzilor nu este lipsită de motive...

Curajos, D-I de la Salle pornește la drum. Nu ignoră pericolele la care se expune; dar ține să-și dea seama prin el însuși de situația cu totul deosebită a celor trei școli din Alès, din Vans și din Mende, deschise între 1707 și 1711, în condiții pe care le definește destul de bine André Latreille în cartea sa "Histoire du catholicisme en France". Referitor la Institutul fondat de D-I de la Salle el scrie:

"În ultimii ani ai domniei lui Ludovic al XIV-lea, mica lui companie a primit încurajările puterii care a ajuns să se intereseze de școlile mici ca de un instrument de formare pentru copiii "noilor convertiți" și care a încurajat stabilirea Fraților în ținuturile hughenote."

La jumătatea drumului dintre Avignon și Alès, Fondatorul se oprește la Uzès. Ține să-l salute pe episcopul de care depinde parohia din Vans. Mons. Poncet de la Rivière îl primește cu plăcere. Îl felicită pentru valoarea celor doi Frați care, de un an, au luat din nou în mâini școala în această localitate. Dorește să-i păstreze definitiv. Domnul de la Salle, respectuos, se opune. Frații trebuie să rămână disponibili și destul de mobili pentru a asigura totodată perfecționarea lor profesională și perenitatea operelor încredințate Institutului lor. Episcopul se lasă convins iar Fondatorul pornește din nou la drum în haine civile, ca să nu atragă atenția camisarzilor pe care i-ar putea întâlni.

Rămâne câteva zile la Alès unde episcopul și municipalitatea îl sărbătoresc. Frații îi povestesc dificultățile lor cu unii elevi care asistă în silă la catehism... Căci școala este

subvenționată de guvern ca să-i primească pe copiii foștilor protestanți. Aceștia fiind convertiți, de cele mai multe ori fără voia lor ar prefera să aibă școlile lor proprii ca în vremea edictului din Nantes... D-l de la Salle recomandă răbdarea și respectul persoanelor...

Jenat de atențiile cu care este înconjurat, își scurtează șederea și abordează cei 43 de km care îl separă de Vans.

La 5 km de această localitate, parohul de Gravières vrea numaidecât să-l rețină. Pierre Meynier, superior la Saint-Victor, este însărcinat de Mons. Poncet de la Rivière să-i ajute spiritual pe Frații din Vans. El dovedește atâta venerație față de superiorul lor încât îl face să fugă, explică plin de umor canonicul Blain:

"Era o sărbătoare pentru acest superior când îl vedea în casa lui pe acest om sfânt și făcea tot posibilul ca să-l atragă. Dacă ar fi ascuns în adâncul inimii lui această pasiune, ar fi avut bucuria să o satisfacă multă vreme și de mai multe ori; dar aducând prea multă cinstire unui om care fugea de ea, îl obliga să fugă de casa lui."

În sfârșit, iată, Vans! După urcușul penibil, întortocheat și plin de pietriș, ce bucurie să petreacă câteva zile cu doi discipoli generoși și plini de râvnă ca aceștia pe care i-a elogiât episcopul din Uzès!... Și lor le este greu de multe ori să se facă ascultați de "noii convertiți". Susținerea Consiliului Orășenesc este uneori necesară în această școală unde fii de catolici și fii de protestanți sunt totuși primiți cu o egală bunăvoință.

Gévaudan: capitală, Mende

Domnul de la Salle se opriese oare la Mende în timpul rapidei sale călătorii în Sud din 1711? Nu este nici o dovadă. Și nici nimic care să ne permită să o negăm formal.

Oricum, ajunge în capitala din Gévaudan cu siguranță în luna mai 1712. A parcurs - de la Avignon de unde a plecat la sfârșitul lui februarie sau începutul lui martie - 190 km. S-a urcat de la 23 m mai sus de Rhône la 731 m pe malul apei numită Lot. A trecut povârnișurile abrupte ale munților Cévennes, apoi despuiatele Causses...

Iată-l la Mende. Micul oraș dominat de cele două fleșe ale noii sale catedrale îl primește cu entuziasm. Episcopul și conducătorul orașului care îi chemase pe Frați a murit de 5 ani. Succesorul acestuia, Mons. Pierre Baglion de la Salle din Saillan îl invită la masa lui pe Fondator care refuză sprijinindu-se pe o regulă care interzice discipolilor săi să mănânce în afara comunității.

Fratele Timotei, pe care îl vom regăsi în curând la Marsilia, conduce fraternitatea lasalliană. El ar voi să-l păstreze pe superiorul său câtva timp. Dar, după cum subliniază încă o dată canonicul Blain, **"amabilitatea pe care au avut-o cei din oraș, ca să-l cunoască pe Institutatorul Fraților, îi atrase multe vizite care îi răpeau tot timpul; (...) luă hotărârea să plece cât mai repede, fără zgomot și fără să-și ia rămas bun decât de la foarte puține persoane, de teamă să nu fie reținut."**

Renunțând la canonicat cu 29 de ani în urmă, D-l de la Salle a părăsit, desigur, fără gând ascuns, odată cu strana sa de la catedrala din Reims și gustul onorurilor de oriunde ar veni acestea... Mende îl va revedea totuși în iunie-iulie 1713. Pentru moment pornește din nou la drum spre Marsilia.

O scrisoare a Fratelui Ponce, director al școlii din Avignon, către Fratele Mathias, din Mende, oferă detalii interesante despre etapele unei călătorii care, deși efectuată în 1708, seamănă cu aceea pe care D-l de la Salle o va face peste patru ani. Ea aruncă o lumină și asupra modului de a călători în acea vreme. Să nu uităm că Fratele Ponce - primul director din Mende - este delegatul Superiorului Fraților Școlilor Creștine în regiunea din Sud. Păcat! ca și alți discipoli cărora Fondatorul le încredințase responsabilități, la rândul lui va părăsi și el Institutul... Pentru moment, el transmite Fratelui Mathias ordinul primit de la D-l de la Salle să părăsească Mende pentru a merge la Avignon:

"Prezenta scrisoare este pentru a vă da avizul ca să plecați sâmbătă, pe 9 iunie, dis de dimineață, ca să vă duceți la Villefort, în aceeași zi. Mergeți la "Cheval Blanc". Este aproape în afara orașului Villefort și veți găsi acolo un Frate care vi se va alătura. Trebuie să plecați de îndată ce se deschide poarta din Mende. Sunt 7 leghe până acolo. O veți face foarte bine, căci zilele sunt lungi."

După o serie de saluturi pentru vechi cunoștințe și o listă de obiecte pe care să i le aducă, Fratele Ponce continuă:

"Veți merge de la Mende la L'housteau Crematte, de acolo la Cubières, de la Cubières la Laprade, de acolo nu mai este decât o leghe până la Villefort, este puțin cam lungă. Fratele Antoine trebuie să vă dea bani destui pentru călătorie. Închei asigurându-vă de... etc."

Iar în post-scriptum adaugă aceste detalii:

"L-aș ruga pe Fratele Antoine dacă vrea să vă dea zece sau douăsprezece livre de slănină, ne-ar face plăcere. Aici face 5 franci livra. O veți aduce bine până la Villefort, pentru că Fratele care vă așteaptă are un cal."

Dacă din întâmplare Fratele nu va fi la Villefort, sâmbătă seara, încercați să ascultați liturghia duminică și apoi luați-o pe drumul către Vans iar de la Vans la Barjac, de la Barjac la Bagnols, de la Bagnols la Avignon. Poate că îl veți întâlni pe drum."

Fratele Mathias era invitat să urmeze drumul cel mai direct de la Mende la Avignon. Când intră în Marsilia, a parcurs 70 de leghe, cam 280 km. Dacă totuși această leghe este, așa cum o calculăm noi, de 4 km și nu ca cea de la Laprade la Villefort "puțin cam lungă"...

MARSILIA: PRIMIT ȘI RESPINS...

La Marsilia, între iunie 1712 și aprilie sau mai 1713, D-l de la Salle experimentează după euforia unei primiri călduroase încetarea glacială a afecțiunii. Astfel se adâncește ceva mai mult rana pe care o poartă în inimă... Astfel noaptea îl învăluie și mai mult...

De la primirea călduroasă...

La 16 aprilie 1706, D-l de la Salle îi scria Fratelui Gabriel Drolin la Roma:

"Avem Frați la Marsilia care încep de puțin timp. Au aproape 200 de elevi doar într-o școală. Există școli de cartier, le vor avea pe toate în curând."

Trebuie să sperăm că Frații noștri fiind tot mai mult în contact cu dumneavoastră, Dumnezeu va binecuvânta și va face ca până la urmă școala dumneavoastră să crească.”

Această scrisoare semnalează dublul interes al noii fundații:

- Frații sunt asigurați că vor avea în curând în sarcină toate școlile din Marsilia.
- Din acest port va fi mai ușor - este o cale normală spre Italia - ca să păstreze cu Roma niște relații și să trimită acolo niște Frați.

Prima parte din acest program pare că trebuie să se realizeze de îndată ce D-l de la Salle a pus piciorul în oraș. Din toate părțile se grăbesc în jurul lui. Care mai de care - preoți, magistrați, laici evlavioși - își vor pune devotamentul în slujba Fraților și a Fondatorului lor. Un părinte iezuit cu renume predică în favoarea lor. Se insistă pe lângă D-l de la Salle ca să deschidă un noviciat. I se aduc tineri; el îi încredințează Fratelui Timothée pe care l-am întâlnit la Mende. Împreună cu ei urcă la Notre Dame de la Garde, "Buna Mamă" fără de care nimic valabil nu se face la Marsilia...

Îi invită pe cei doi Frați de la școala Saint Laurent să participe la viața Noviciatului - exerciții spirituale, mese, destinderi - atât în interesul lor cât și pentru a-i face pe novici să pătrundă puțin câte puțin în activitățile lor.

Aici, ca pretutindeni, D-l de la Salle și-a făcut foarte repede o reputație de solid bun simț, de credință profundă luminată. Echilibrul lui sufletească totdeauna egal și disponibilitatea lui i-au atras numeroase simpatii din partea celor mai de rând ca și din partea celor mai influenți.

...la încetarea glacială a afecțiunii.

Totuși lună de lună entuziasmul se temperează. În iulie, D-l de la Salle îi scrie deja Fratelui Gabriel Drollin:

“Aș fi dorit, iubitul meu Frate, să vin să vă văd și eram gata să merg cu un anume Domn Ricordeau (...) care s-a dus la Roma, acum o lună, dar s-a ivit aici o afacere care a întârziat această călătorie pentru că era urgentă; totuși nu a reușit.”

Aluzia este destul de clară. Mai întâi dornic să încredințeze școala Saint Martin Fraților, parohul și-a schimbat părerea: îi preferă pe eclesiastici. Acest prim eșec nu-l tulbură peste măsură pe D-l de la Salle. La 16 decembrie îi scrie aceluiași corespondent:

"... trebuie să așteptăm ca noviciatul pe care l-am început aici de patru luni să fie bine format, fie pentru a merge să vă văd, fie pentru a trimite pe cineva care să fie luat din acest ținut."

Să nu se supere canonicul Blain, dar janseniștii nu sunt singurii inspiratori ai complotului marsiliez împotriva D-lui de la Salle.

Este adevărat că luările sale de poziție în favoarea Sfântului Scaun, riguroasa lui ortodoxie cu privire la problemele teologice discutate fără noimă, displac inovatorilor, executori fără nuanță a oricui care nu gândește ca ei!...

Pentru ce D-l de la Salle se încapățânează să vrea ca institutorii lui să rămână simpli laici dacă până acum munca aceasta o făceau eclesiastici?...

Ce pretenție în proiectul său ca să folosească pentru alte orașe decât Marsilia - nu se gândește oare la Roma? - novicii recrutați în Provența și întreținuți datorită Biroului Școlilor din Marsilia? ...

Despre toate acestea se vorbește pe ascuns în cercurile credincioșilor conformiști... Ar fi de ajuns o scânteie ca să se aprindă un rug gata să mistuie acest soi de eretic!..

Ca și la Paris în 1702, discipolii sunt aceia care îl vând pe maestru... Singurii lasallieni la Marsilia de șase ani, cei doi Frați - de altfel excelenți pedagogi - care țin clasele de la Saint Laurent, trăiesc într-o relativă independență. Ei suportă greu exigențele D-lui de la Salle și se plâng de aceasta membrilor Biroului Școlilor. Acești domni intervin pe lângă Fondator care le opune chestiunea de fond: destinul Fraților Școlilor Creștine nu este să trăiască în doi în strânsă dependență de parohii și de fondatorii de școli. Dacă le cere Fraților de la Saint Laurent să participe la exercițiile din Noviciat, este pentru că Regula Institutului nu are sens decât dacă este trăită în comunitate de către cel puțin 4 sau 5 frați. Situația actuală din Marsilia nu poate fi decât provizorie.

O declarație atât de categorică li se pare dură interlocutorilor D-lui de la Salle. Unii îl înțeleg și îl aprobă. Alții, pare-se mai mulți la număr și mai influenți, îl fac să fie luat drept **"un om dur, inflexibil și din al cărui spirit nu era nimic de câștigat. (...) S-au străduit chiar să-l discrediteze în spirite și să-l facă odios celor care au voit să-l asculte, scrie Dom Maillefer.**

Proiectele pentru deschiderea unor școli sunt întrerupte. Sunt descurajați novicii care, unul după altul, părăsesc casa. Ce mai rămâne din speranța îndrăgită odinioară a patru școli marsilize în mâinile Fraților? O speranță plină de așteptare fragilă căreia nimic, sau aproape nimic, nu-i garantează viitorul...

"Iată-mă întors de la Roma!..."

În cele două scrisori de la Marsilia către Fratele Gabriel Drolin, D-l de la Salle vorbește de plecarea la Roma. Pare că ține mult la această călătorie.

Ar dori să-l reîntâlnească pe credinciosul discipol care, în 1691, într-o perioadă deosebit de grea, și-a angajat împreună cu el și cu Fratele Nicolas Vuyart întreaga lui existență în slujirea tinerei Societăți a Școlilor Creștine. Fratele Nicolas i-a părăsit pe Frații săi în împrejurări dureroase.

Fratele Gabriel, departe de toți, rămâne martorul supraviețuirii miraculoase a acestei fragile instituții pe care nu o recunosc încă nici autoritatea regelui Franței, nici autoritatea Suveranului Pontif. Ce bucurie pentru Fondator să-și îmbrățișeze prietenul! Nu l-a mai văzut de 10 ani iar poșta este nesigură. Multe întrebări puse prin corespondență ar primi în sfârșit răspunsuri fără echivoc.

Ar dori să se roage pe mormântul primilor martiri creștini, la mormintele apostolilor Petru și Pavel, la catacombe...

Ar dori să-și mărturisească fidelitatea Papei căruia atâția preoți și episcopi, precum și laici îi contestă autoritatea!...

Marsilia este un punct de plecare pentru Roma pe mare. În ce moment din timpul șederii lui în Provența a hotărât D-l de la Salle să plece? La urma urmelor, puțin contează! Faptul raportat de biografi surprinde și totodată impresionează. Fondatorul și-a reținut locuri pentru el și pentru un Frate pe un vapor care avea să plece. Cei doi călători așteaptă pe chei semnalul pentru a urca la bord. Trece episcopul de Marsilia uimit de această întâlnire. După o clipă de conversație, D-l de la Salle și tovarășul lui părăsesc portul și se întorc acasă. Fraților năuciți de această bruscă întoarcere superiorul se mulțumește să le spună:

"Domnul fie binecuvântat, iată-mă întors de la Roma. Nu este voința lui ca să merg acolo. El vrea să mă ocup cu altceva."

"Altceva?" Dar ce? Poate deschiderea acestei școli Saint Martin care avea să-i scape, dacă îmbarcarea era prevăzută pentru iunie 1712... Dacă nu o fi vorba de școala Notre Dame des Accoules la care ținea Mons. de Belsunce și care va rămâne și ea închisă Fraților. Episcopul de Marsilia îl iubea mult pe D-l de la Salle, dar un episcop nu este totdeauna, așa cum am putea crede, "singurul stăpân la cârmă" în dieceza lui!...

NOAPTEA SUFLETULUI

Ispitirea deșertului

Evenimentele pe care tocmai le-a trăit la Marsilia după "fuga" sa din Paris, cu 13 luni în urmă, confirmă la D-l de la Salle o îndoială pe care canonicul Blain o descrie după cum urmează. - Să fi primit el oare confidența prietenului său? -

"A început atunci să se îndoiască dacă întreprinderea lui venea de la Dumnezeu și dacă o operă pe care toată lumea o contrazicea, nu era lucrarea propriului său spirit."

Obişnuit om al rugăciunii, se adresează lui Dumnezeu ca să vadă clar:

"... când se afla în îndoieli și strâmtorare, venea aici ca să ceară lumină și să consulte oracolul divin."

Dar acum la abandonul oamenilor se adaugă abandonul lui Dumnezeu:

"Sufletul său nu mai gusta mângâierea divină. (...) Dumnezeu nu-i mai spunea nimic, și îl lăsa în întuneric."

Ce face D-l de la Salle în această dureroasă conjunctură? Ceea ce va recomanda într-una din meditațiile sale:

"Să ne susținem prin fermitatea credinței noastre, deși nu avem nici o simțire a lui Dumnezeu și suntem fără elan pentru Dumnezeu..." (M 79-III)

Și întrucât unii din discipolii săi îl resping...și întrucât prezența sa - cel puțin așa crede - atrage nefericirea asupra Institutului din Marsilia ca și la Paris, cedează ispitei deșertului. Nu acolo oare dă Dumnezeu întâlnire slujitorilor săi? Sainte Baume, mănăstirea capucinilor din Mende, fraternitatea din Grenoble, Grande Chartreuse, Parménie, cinci etape pe un drum cu surprinzătoare întoarceri în căutarea LUMINII...

Sainte Baume

La est de Marsilia masivul Sainte Baume păstrează amintirea Mariei Magdalena. Ea ar fi trăit într-o grotă la 900 m altitudine ani de rugăciune și de pocăință. Prin drumul îngust și întortocheat care suie de la Gemenos la grotă, D-l de la Salle merge la sfânta pe care el o propune ca model de fidelitate față de Isus Cristos:

"Sunteți credincioși în a-l urma pe Isus Cristos și atunci când vă face să suferiți ca și atunci când vă copleșește cu binecuvântările sale?"

Îi întreabă el pe discipolii săi în meditația pentru sărbătoarea Sfintei Magdalena.

Timp de patruzeci de zile împărtășește viața dominicanilor din mănăstirea Saint Maximin:

"Acolo, ocupându-se numai de Dumnezeu, uita de toate celelalte; dacă gândurile sale îl chemau din nou în mijlocul Fraților sau a persecutorilor săi, era pentru a se ruga lui Dumnezeu (...) să-i susțină pe unii și să-i convertească pe ceilalți."

D-l de la Salle a avut de gând oare, așa cum insinuează biografia lui, să-și sfârșească zilele la Saint-Maximin? Poate! Dar chemarea datoriei este mai tare decât aceea a plăcerii pe care o gustă în singurătate... Pornește iar la drum și, evitând Marsilia, se întoarce la Mende prin Avignon, Alès și Villefort.

Întoarcere la gabali

D-l de la Salle regăsește la Mende o comunitate perturbată. Directorul - Fratele Bernardin venit recent din Marsilia - este un excelent religios; dar nu are încă asupra Fraților tot ascendentul necesar. Mai mult, casa este prea neîncăpătoare iar aceasta nu favorizează o viață fraternală destul de aerisită...

Fondatorul locuiește la mănăstirea capucinilor. Deși la dispoziția Fraților și a elevilor în timpul zilei, el profită de aceasta ca să-și reia ritmul de reflecție și de rugăciune adoptat la Saint Maximin.

Fratele Timothée vine să-l anunțe de închiderea Noviciatului din Marsilia, din lipsă de persoane cu vocație. Îl întreabă pe superiorul său unde trebuie să se ducă. I se răspunde prin întrebări:

"Domnul fie binecuvântat, dragul meu Frate. Ei! la ce te gândești când mi te adresezi mie? Nu cunoști insuficiența mea în a comanda altora? Nu știi că mai mulți Frați par că nu mă mai vor?"

Deci îndoiala persistă în sufletul D-lui de la Salle, dar se întoarce mereu, ca fără voia lui, la opera pe care a fondat-o așa cum o dovedește faptul următor.

Domnișoara Anne de Lescure de Saint Denis a fondat la Mende o școală pentru fetițele sărace și pentru cele care au trecut de la protestantism la catolicism. Ea a adunat în jurul ei femei generoase pe care cei din Mende le numesc familiar "unitele". La sugestia episcopului ei, domnișoara Lescure îl roagă pe D-l de la Salle să o sfătuiască în organizarea acestei mici companii. El consimte și unitele apreciază atât de mult sfaturile lui încât Fondatoarea lor îi propune să rămână la Mende pentru a se ocupa de ele:

"În acest scop, ea se oferă să-i plătească pensiune întreaga viață și, după moartea lui, unui al treilea Frate alăturat celorlalți doi din Mende, dacă el consimțea să rămână. Lucru pe care acest om sfânt nici nu a vrut să-l audă."

Dar acceptă calul pe care, fără a-i purta pică, i-l oferă domnișoara Lescure; iar spre sfârșitul lunii iulie pleacă iar la drum cu noul său însoțitor... Vreo 70 de leghe de parcurs, dacă a trecut prin Le Puy unde de șapte ani sunt amorsate niște proiecte de implantație... Ceva mai puțin, dacă de la Mende a ajuns direct la Valence, a urcat din nou Rhônul și apoi Isère până la Grenoble. Dacă nu cumva a preferat drumurile "numai pentru călăreți"...

"Un Cer nou și un pământ nou..."

Vârfurile alpine care îl înconjoară fac din capitala ținutului Dauphiné unul din cele mai frumoase orașe din Franța. Oare acesta este sentimentul călătorului care, în acest sfârșit de august 1713 își deshamă calul în strada Saint-Laurent? Avem să o știm vreodată?

D-l de la Salle începe la Grenoble o haltă de zece luni întreruptă doar de un pelerinaj la Grande Chartreuse și două sejururi la Parménie. Aici găsește niște fii care îl primesc cu tandrețe pe părintele lor grav încercat. Aceștia fac tot ce pot ca el să uite persecuțiile pariziene și marsilieze... Canonicul Blain poate să scrie fără exagerare:

"De la Mende s-a dus la Grenoble unde a crezut că găsește un Cer nou și un pământ nou, gășind aici un calm profund. Frații care erau acolo au știut să cunoască și să se bucure de comoara lor."

Deja Sfânta Ioana de Chantal care a stat doi ani la Grenoble pentru a întemeia acolo mănăstirea ei de visitandine, numea capitala din Dauphiné "orașul harurilor divine"...

Între Isère și primele pante de la Mont Rachais, cartierul Saint Laurent deșiră o stradă lungă îngustă mărginită de case răsfirate. Una din ele - nu prea deosebită de cele învecinate - adăpostește școala Fraților. O camăruță la capătul unei scări în spirală, un oratoriu minuscul, acolo se instalează D-l de la Salle ca să lucreze și să se roage.

Un document scris de mâna lui ne face cunoscut că la 9 august 1713 i-a înmânat lui Mathieu Petit, tipograf la Grenoble, hârtiile necesare pentru retipărirea cărții lui "Les devoirs d'un chrétien envers Dieu et les moyens de pouvoir s'en acquitter" (Îndatoririle unui creștin față de Dumnezeu și mijloacele pentru a le putea îndeplini), cuprinzând patru părți și tipărită pentru prima dată la Paris în 1703.

Odihnit în urma ultimului său periplu, înseninat din nou de râvna și de afecțiunea micii fraternități din Grenoble, D-l de la Salle hotărăște un pelerinaj la Chartreuse.

"... un îngrozitor deșert..."

În meditația sa pentru sărbătoarea Sf. Bruno, D-l de la Salle amintește că Fondatorul mănăstirii Grande Chartreuse fusese canonic al orașului Reims și se deposedase de toate bunurile sale ca să-l găsească pe Dumnezeu în singurătatea unui "îngrozitor deșert". Călcând pe urmele pașilor confratelui său cu 600 de ani mai târziu, Fondatorul Fraților Școlilor Creștine face un pelerinaj pe care îl are la inimă.

Pe urmele lui Bruno și a primilor șase însoțitori ai acestuia călăuziți de Hugues, episcop de Grenoble, el urcă pe drumul care se ridică la Sapey la 1015 m altitudine pentru a

ajunge la 1326 m în defileul Porte. Apoi merge pe lângă Guiers Mort pe care îl trece pe un pod îngust și intră în domeniul monastic unde întâlnește, după Fratele portar, la 3 km de mănăstire, pensiunea și apoi mănăstirea...

D-l de la Salle și Fratele care îl însoțește vor petrece trei zile la Grande Chartreuse. Mănăstirea -reconstruită după mai multe incendii - abia este terminată. Superiorul ei este de 9 ani Dom Antoine de Mongeffond, un originar din Juras, **"cel mai blând și mai afectuos dintre oameni (...). De o înțelepciune, de o prudență religioasă și de o cunoaștere a inimii umane de nezdruccinat..."** citim în necrologia lui. El apăruse Ordinul călugărilor de Chartreux împotriva infiltrației jansenismului "cu blândețe și fermitate".

Poate că D-l de la Salle i-a încredințat stările lui sufletești: îi plăcea să ceară sfaturi de la cei din jur... Dacă se gândise să se îngroape în Chartreuse, fără îndoială că "prudența religioasă" a superiorului "ferm și blând" l-a făcut să-și schimbe hotărârea...

Rugăciuni îndelungate și pline de râvnă în Ermitajul din Saint Bruno fac să rodească această sămânță aducătoare de pace...

Reîntors la Grenoble, își reia ritmul de lucru și de contemplație. Totuși nu pentru multă vreme! Diferite evenimente îl vor sili să-și părăsească refugiul...

Institutor de școală interimară

Primul din aceste evenimente îl provoacă el însuși. Îl trimite pe directorul școlii St-Laurent să pună în ordine din partea lui unele afaceri cu privire la Institut. Nouă dovadă că ține să păstreze contactul cu discipolii săi, deși crede că trebuie să se țină departe de ei.

Cine îl va înlocui în clasa lui pe Fratele Jacques în timpul acestei călătorii? Însuși D-l de la Salle. După o distanță de 28 de ani își reînnoiește gestul de la Reims. De data aceasta fără a provoca huiduielile de odinioară, ci dimpotrivă!

Să-l ascultăm pe canonicul Blain evocând episodul:

"D-l de la Salle se strădui să-i instruiască pe copii cu o blândețe, o răbdare, o atenție și o liniște pe care toți Frații trebuie să o ia drept model în această funcție."

Ardoarea tinereții temperată de vârstă și îmbogățită cu experiența fac din el un pedagog desăvârșit. Bunătatea lui, răbdarea, iubirea lui evanghelică pentru săraci îl îndreaptă spre cei mai lipsiți când este vorba, cum iarăși ne spune biograful lui, **"să-i învețe pe cei mici A, B, C-ul, pe ceilalți să scrie și să citească, și pe toți primele lecții despre doctrina creștină. Aerul cu care își îndeplinea acest oficiu făcea să se simtă îndeajuns cum prindea gust să o facă."**

La sfârșitul dimineții, după obiceiul școlilor creștine, se alătură Fraților care îi conduceau pe copii la liturghie în biserica parohială, la capătul străzii Saint Laurent:

"După ce îi așeza în ordine, urca la altar ca să celebreze liturghia; dar cum? Cu o modestie, cu un spirit interior, cu o evlavie care fixa asupra-i privirile micilor săi discipoli și ale tuturor celor care asistau."

"Preotul cel sfânt"

Fratele Jacques întorcându-se, D-l de la Salle părăsește clasa și își regăsește celula, rugăciunea, proiectele de lucrări, corespondența. Veștile pe care le primește de la Fratele

Timothée, acum director la Avignon, îl asigură că în sud furtunile s-au potolit. De aici Fondatorul deduce cu bucurie că, pentru a nu stârni altele, este mai bine să rămână în umbră.

Dar la Grenoble este mai cunoscut decât crede. Părinții școlarilor, enoriașii de la Saint Laurent, membrii birourilor Școlilor - eclesiastici și laici - apreciază valoarea umană și spirituală a superiorului Fraților. Deschiderea, după un an de la plecarea lui, a unei a doua școli, de data aceasta în parohia Saint Hugues, în inima orașului, nu este oare cea mai bună dovadă?

Cât despre doamnele din "lumea bună", ele au fost puse în alertă de acest "preot sfânt" de către visitandinele de la Sainte Marie d'en-Haut. Această mănăstire care atunci avea doar o sută de ani domină cartierul Saint Laurent. D-l de la Salle celebra acolo, de obicei, liturghia când nu îi ducea pe elevi la biserica parohială:

"Devoțiunea pe care o inspira la sfântul altar atrăgea aproape toate călugărițele la liturghia lui, deși nu celebra liturghia comunității."

Cum să nu folosească Maica Marie Honorade de Belmont, superioară recent aleasă, pentru cel mai mare bine al surorilor ei, competențele teologice și mistice ale unui celebrant pe care îl admirau!... Pe bună dreptate, deducem aceasta din regretele exprimate de aceste bune fiice ale Sfântului Francisc de Sales atunci când Fondatorul va părăsi orașul.

Între timp episcopul de Grenoble publică în dieceza lui - "foarte catolică", precum afirmă canonicul Blain - bula Unigenitus a papei Clement al XI-lea care condamnă jansenismul. Ea este însoțită de o învățătură Pastorală a Clerului.

D-l de la Salle, foarte discret în materie de controverse, își părăsește rezerva pentru că este vorba de un eveniment care divizează Biserica din Franța. Mai întâi Fraților săi, iar apoi celor din Grenoble care i-o cer, le citește și le comentează bula și învățătura pastorală cu siguranța teologului, cu claritatea pedagogului, cu credința și iubirea creștinului.

Din nou pe grătar...

Ne amintim că D-l de la Salle simțise primele dureri de reumatism la Paris în 1694. Marșurile îndelungate pe orice vreme, căldurile și frigurile inevitabile în adăposturi la întâmplare, mediocritatea încălzirii în cele mai multe din locuințe și în final o dificilă adaptare la climatul aspru al Alpilor, îi trezesc la sfârșitul iernii 1713-1714 vechile dureri. Dur cu sine însuși, la început nu a lăsat să se vadă nimic. Dar vine ziua când este imposibil să se scoale din pat. Febra crește, suferința este de nesuportat, viața însăși este în pericol...

Frați și prieteni vin în grabă și-l îngrijesc cu un devotament desăvârșit. Se încearcă remedii care nu schimbă cu nimic răul. Domnul de la Salle va muri sau va rămâne paralizat pentru tot restul zilelor? Măhnirea și oboseala Fraților îl fac să se decidă să recurgă la teribilul tratament care îl ușurase acum 20 de ani!...

"Slujitorul lui Dumnezeu își găsi vindecarea și de data aceasta, ca și prima dată, în acest supliciu. În puțin timp se văzu ușurat și puțin câte puțin își recăpătă puterile."

Îndată ce poate să meargă, cere să fie dus la micuța capelă de la ospiciul din Chartreux, la câțiva pași de școală. Acolo celebrează liturghia a cărei lipsă în timpul bolii l-a făcut să sufere mult.

AURORA DUPĂ NOAPTE

O micuță colină din Dauphiné

După această puternică zguduire, D-l de la Salle are nevoie de odihnă. Prietenul lui Jean d'Yse de Saléon, canonic de la St. André din Grenoble, îl duce la Parménie, la 25 km de oraș. Pe această colină care domină de la cei 738 de metri câmpiile râurilor Isère și Bièvre, o săteancă sfântă - Sora Louise - a restaurat o veche mănăstire. A făcut din ea un centru spiritual pe care îl frecventează cu plăcere bărbați și femei în căutarea lui Dumnezeu sau, și mai simplu, în căutare de liniște și pace.

Cât timp va petrece D-l de la Salle la Parménie, în mijlocul pădurilor și a pajiștilor care reînverzesc mereu? Fiu al ținutului Champagne, de ce va rămâne insensibil la această primăvară ce-i amintește - mai dureros, e adevărat - primăvara din ținutul său natal, când sub privirile sale de copil viile bunicului Moet de Brouillet dădeau muguri?...

Tonificat de aerul pe care îl respiră, liniștit de calmul care îl înconjoară, îi este mai ușor aici decât în strada St. Laurent să "repare ce a pierdut", cum zice el, adică să reflecteze și să se roage după recenta boală și în nesiguranța care persistă în el cu privire la viitorul său...

Și iată încă o dată cum Domnul a pus în drumul lui pe cineva care îl luminează și îl împinge înainte... Totuși nu dându-i directive sau ordine formale ca Barré și Roland odinioară... Numai într-un schimb fratern.

Sora Louise s-a îndoit și ea odinioară de vocația ei. Criticată de unii, neînțeleasă de alții, conștientă ea însăși de lipsa ei de cultură, a trecut printr-o criză asemănătoare cu cea care îl torturează pe D-l de la Salle. Acum împăcată, îi împărtășește interlocutorului amintirile ei.

La rândul său, D-l de la Salle îi vorbește Sorei Louise despre ezitățile sale. Trebuie să reia conducerea Fraților de vreme ce pretutindeni pe unde trece suscită neînțelegeri distrugătoare? De ce să nu rămână la Parménie ca să asigure direcția spirituală a celor care fac reculegere?

Emoționant dialog al cărui concluzie fremătând de rugăciune se deschide într-o acceptare plină de încredere din partea celor doi interlocutori, a voinței lui Dumnezeu!

Ieri la Paris

Totuși D-l de la Salle este departe de a bănuși că un Frate tocmai a părăsit Parisul aducând mesajul care îl va obliga la o decizie... Înainte de a-i cunoaște conținutul și pentru a-l înțelege mai bine, să aruncăm o privire rapidă la **"ce se petrece în Franța în timpul absenței D-lui de la Salle."**

Această absență se prelungea fără ca Fratele Barthélemy, director al novicilor, să fi primit de la Fondator vreo delegație oarecare care să-i dea putere. Cei mai mulți dintre Frați îi arătau încredere și recurgeau la el în dificultățile pe care le aveau așa cum o făceau cu D-l de la Salle. Dar au fost câțiva care îi refuzau această încredere. Alții, profitând de situația ambiguă au părăsit comunitatea...

Crezând că face bine, Fratele Barthélemy îi rugă pe episcopii care aveau Frați în dieceza lor să le acorde superiori eclesiastici **"care să vrea să-și ia sarcina de a-i ajuta cu sfaturile lor"**.

Demers periculos pe care cei mai mulți dintre Frați îl dezaprobară. Vedeau în el, nu fără motiv, amenințarea unei fărâmițări a Institutului în comunități independente. Din fericire superiorii numiți de către episcopi și-au făcut o datorie din a-i menține pe Frați în fidelitate față de regulile lor, într-o mare unire între ei și o totală indiferență față de Fratele Barthélemy.

Această formă de conducere pe care nu o prevăzuse, **"D-I de la Salle o aprobă foarte mult și mărturisi după aceea că Institutul său le datora mult acestor domni."**

Se pare că el a văzut în întorsătura pe care au luat-o lucrurile un motiv în plus ca de acum încolo să stea deoparte...

Ucenicii lui judecau lucrurile altfel. Numai el singur primise de la Dumnezeu harul de Fondator. Numai el singur putea să-i conducă în numele lui Dumnezeu. Și pentru că se încăpățâna să stea deoparte principalii Frați din Paris, din Versailles și din Saint Denis îi trimiseră **"o depeșă iubitor imperativă implorându-l să reia conducerea Institutului și poruncindu-i chiar în numele votului de asociere pe care îl pronunțase odinioară și prin care promisese ascultare față de corpul Societății."** ("Annoncer l'Evangile aux pauvres" pp. 448-449).

... la Grenoble - astăzi în Dauphiné.

Cum a primit el această misiune? Informat desigur de Fondator sau de cel care a adus scrisoarea, canonicul Blain scrie:

"Neputându-se îndoi câtuși de puțin de adevărul acestei scrisori, el va rămâne uluit când o va citi: nesigur dacă trebuia ori să blameze îndrăzneala celor care o scriseseră, ori să laude zelul care o inspirase."

D-I de la Salle recunoaște cu ușurință semnăturile discipolilor săi. Mai ales regăsește în textul pe care ei i-l trimit elementele care, pentru dânsul, fac din acest text un semn al lui Dumnezeu. Tocmai acel semn pe care îl spera pentru a-și cunoaște drumul.

"Domnule și Preaiubitul Nostru Părinte, noi, principalii Frați ai Școlilor Creștine, având în vedere cea mai mare slavă a lui Dumnezeu, cel mai mare bine al Bisericii și al Societății noastre, recunoaștem că este de o extremă importanță ca dumneavoastră să reluați sarcina și conducerea generală a sfintei opere a lui Dumnezeu care este și a dumneavoastră. (...) De aceea, Domnule, vă rugăm cu toată umilința, și vă poruncim în numele și din partea corpului Societății căreia i-ați promis ascultare, să luați neîntârziat sarcina conducerii generale a Societății noastre (...)"

Semnatarii scrisorii îl privesc ca făuritorul de neînlocuit al "sfintei opere a lui Dumnezeu" pe care o exercită Societatea Fraților "pentru cea mai mare slavă a lui Dumnezeu, cel mai mare bine al Bisericii". Ei îi amintesc "în numele și din partea corpului Societății" votul de asociere pe care l-a pronunțat odinioară cu ei.

El poate să constate că departe de a se stinge Institutul pe care l-a fondat este viu datorită coeziunii membrilor săi!

Nimic din acțiunea și din învățătura lui nu a fost în zadar. Expresiile folosite în scrisoare sunt ecoul cuvintelor lui așa cum se pot ele citi în textele formulei Voturilor sau ale meditațiilor sale încă netipărite: "Cea mai mare slavă a lui Dumnezeu" ... "opera lui

Dumnezeu care este și a dumneavoastră" ... "folosul Bisericii" ... "Dumnezeu v-a dat harurile și talentele necesare" ...

Altădată primii săi discipoli făcând referire la lecțiile lui de abandon în voia Providenței, îl puseseră în imposibilitatea de a se sustrage de la jertfa întregii sale ființe pentru a-i sluji pe săraci. Astăzi tot discipolii lui sunt aceia care cu propriile lui cuvinte destramă noaptea care îl învăluie. Prin ei, Dumnezeu îi vorbește din nou și el nu mai ezită:

"Vreau să-i ascult pe Frați, ei îmi poruncesc să mă întorc la Paris", le declară el cu fermitate celor care ar vrea să-l rețină.

Va pleca numai după 6 iunie, dată la care îl primește în Institutul Fraților pe Claude François du Lac de Montisambert. Acest fost ofițer și temerar de 23 de ani rănit la Malplaquet în 1709 își caută drumul, acum când a părăsit slujirea regelui pentru slujirea lui Dumnezeu. Îl vom regăsi în curând director al Noviciatului din Rouen cu numele de Fratele Irineu...

Se pare că D-l de la Salle îl înlocuise la Parménie în timpul lunii mai pe responsabilul cu reculegerile... După ce și-a luat rămas bun la Grenoble de la prieteni și mai cu seamă de la Frații de la Saint-Laurent, își petrece ajunul plecării în rugăciune pentru a-i încredința lui Dumnezeu și a-și pune călătoria sub protecția lui.

Drumul școlărilor?...

O întrebare fără răspuns: de ce D-l de la Salle plecat din Grenoble la începutul lui iunie nu ajunge la Paris decât la 10 august?... Trei certitudini cu privire la această călătorie: un pelerinaj la Lyon, patru zile la Dijon în comunitatea Fraților, o ședere la Reims unde prezența lui este semnalată chiar în iunie.

Străbate pe jos, ori călare lungile etape ale întoarcerii? Nimic nu ne împiedică să credem că mai folosește încă prețiosul cadou al d-rei de Lescure.

Prima etapă pe care o parcurge este mai scurtă: o sută de kilometri. De la Grenoble prin Voreppe, Rive, Bourgoin, Bron, îl duce la Lyon. Poate că locuiește la fostul lui condiscipol de la Saint Sulpice, abatele François Rigoley al cărui tată a contribuit la instalarea Fraților la Dijon în 1705. Șederea lui în orașul mătăsărilor se poate explica prin faptul că învățământul pentru săraci este organizat acolo de multă vreme și că după moartea abatelui Charles Démiat, la 23 octombrie 1689, unii lionezi s-au gândit să facă apel la discipolii D-lui de la Salle.

Dar motivul esențial este un pelerinaj. D-l de la Salle nutrește o profundă prietenie față de Sf. Francisc de Sales căruia pare că îi cunoaște viața și gândirea. A venit ca să venereze inima sfântului expusă la Visitation de Bellecour unde a încetat să bată la 28 decembrie 1622. Pelerinul nostru rămâne multă vreme în rugăciune în fața prețioasei relicve. Aceste fraze din meditația pentru sărbătoarea episcopului savoyard nu sunt oare un ecou al acestei contemplații?

"Această blândețe, această iubire pentru aproapele au făcut ca Sf. Francisc de Sales să întoarcă atâtea suflete la Dumnezeu. (...)

Aveți voi aceste sentimente de caritate și de iubire pentru sărmanii copii pe care trebuie să-i creșteți, și profitați voi de afecțiunea pe care ei o au pentru voi, ca să-i duceți la Dumnezeu? Dacă aveți față de ei fermitatea unui tată, ca să-i scoateți și să-i

îndepărtați de dezordine, trebuie și să aveți pentru ei iubirea unei mame, pentru a-i primi și a le face tot binele care depinde de voi.”

De la Lyon la Dijon prin Mâcon, Tournus, Châlon-sur-Saône, Beaune și Nuits-Saint-Georges, 190 km... Drumul din Vins, în această epocă a anului, este deosebit de frumos. Pariez că originarul din Reims, care de pe cal domină viile de o parte și de alta cât vezi cu ochii, este cuprins de încântare! O tradiție a celor din Dijon vrea ca D-l de la Salle să fi făcut ore de clasă în acest oraș.

Părăsind "Drumul de Bourgogne", schimbă direcția spre Reims prin Langres, Chaumont, St-Dizier, Vitry-le-François și apoi Châlon-sur-Marne: 270 km.

Inutil să ne punem întrebări despre timpul petrecut în orașul său natal. Atâtea motive puteau să-l incite să revadă orașul Reims părăsit cu 36 de ani în urmă!... De atunci a revenit aici pentru diverse motive. Nu se va mai întoarce decât în 1717, - și pentru ultima dată - cu doi ani înainte de a muri.

Ultimă etapă: Reims - Paris prin Soissons, Villers-Cotterets, Nanteuil și Dammartin. 134 km pe care D-l de la Salle i-a parcurs de multe ori din toamna lui 1670! Avea atunci 19 ani și avea să intre la Seminarul de la Saint Sulpice.

Au trecut 44 de ani. A împlinit de trei luni 63 de ani când se îndreaptă spre strada Barouillère, bate la ușa comunității și adresându-se Fraților, le spune: **"Iată că am sosit, ce doriți de la mine?"**

A CINCIA ETAPĂ (1714-1719)

SPRE MAREA ÎNTÂLNIRE

*Am înțeles, Doamne, că viața nu este decât așteptare,
Așteptare a Luminii.*

*Că viața nu este decât înălțare,
Înălțare spre Iubire .*

Am așteptat: iată ceasul întâlnirii.

*Am urcat căzând:
iată că suflă vântul de pe înălțime.*

Mai cheamă-mă, Doamne."

Joseph FOLLET "Le Soleil du Soir"

La 5 decembrie 1716, D-1 de la Salle îi scrie fratelui Gabriel Drolin la Roma, pentru ultima dată, se pare. Data acestei scrisori este importantă. S-au scurs 27 de luni de la întoarcerea la Paris a Fondatorului... Mai are de trăit 28 de luni... Detaliile pe care le dă corespondentului despre el însuși și despre Frații furnizează cronicarului o schemă ușoară ca să treacă în revistă ultima etapă a vieții lui:

"Preaiubitul meu Frate, dacă nu ți-am scris de atâta timp a fost fără voia mea. Ți-am scris de mai multe ori fără să am vreun răspuns de la dumneata, cred că aceasta din cauză că s-au interceptat scrisorile mele, așa după cum știu că au fost interceptate cele de la dumneata către mine.

Am avut multe afaceri supărătoare din acest timp încoace și sunt în prezent într-o casă dintr-un cartier din Rouen, numit Saint Yon, unde este Noviciatul.

Te asigur că am multă iubire și afecțiune pentru dumneata și mă rog pentru dumneata de multe ori. (...) De aproape zece luni am fost infirm în această casă, în care sunt de aproape un an. Afacerile Mons. arhiepiscop de Paris cauzează tulburări printre episcopi. Nu știu ce se gândește la Roma. (...)

Frații se pregătesc pentru a face o adunare de la Înălțare până la Rusalii pentru a reglementa multe lucruri referitoare la regulile și conducerea Institutului.

Te rog, dă-mi consimțământul dumitale pentru tot ce se va hotărî în această adunare de către principalii Frați ai Societății.

Cred că dumneata continui mereu școlile. Fă-mi cunoscut, te rog, ca să știu câți școlari ai. (...)

Iubitul meu Frate, sunt cu totul al dumitale, în Domnul Nostru Isus Cristos,

De la Salle

"Afacerile supărătoare" - ale sale și ale arhiepiscopului de Paris - care îl tracasează, infirmitățile care îl torturează și îl slăbesc vor continua după 1716...

"Adunarea principalilor Frați" îl va elibera în 1717 de responsabilitățile lui de Superior: va fi pentru el un motiv de mare bucurie. O călătorie în Nordul Franței, o lungă ședere la seminarul parizian de la Saint Nicolas du Chardonnet, contactul obișnuit cu Frații, cu novicii și cu elevii de la St. Yon îi vor aduce D-lui de la Salle mângâierea rugăciunii și a relațiilor umane. Una o va compensa pe alta, așteptând "Întâlnirea" cu Domnul, la 7 aprilie 1719...

"...MULTE AFACERI SUPĂRĂTOARE..."

Încă un eclesiastic indiscret!...

Reîntors la Paris ca să asculte de Frați, D-l de la Salle nu rămâne mai puțin convins că a venit momentul pentru ei ca să-și dea un superior ales de ei și dintre ei.

Ca să-i atragă la această schimbare, se mulțumește să-și îndeplinească îndatoririle pe care i le permite preoția lui:

"Le făcea Sfânta Liturghie, îi spovedea și le făcea duminica și în zilele de sărbătoare o exortatie spirituală de o jumătate de oră. În tot restul timpului, stătea retras în camera lui, și se ocupa cu rugăciunea, cu citirea Sfintei Scripturi și a cărților de pietate, cu alcătuirea unor lucrări spirituale pentru folosul alor săi."

Discipolii lui îi reproșară această discreție. L-au chemat ca să preia din nou în mâinile sale conducerea Institutului și nu ca să fie preotul lor și nimic mai mult!

Din contra, în clerul din Paris cineva nu este de acord! D-l de la Chétardie a murit cu câteva săptămâni înainte de întoarcerea D-lui de la Salle și se pare că cei mai mulți dintre dușmanii Fondatorului au uitat certurile trecute. Au de susținut altele!...

Un preot totuși - îl vom numi Domnul X... pentru că nici măcar nu-i știm numele - a devenit bănuitor de această întoarcere. Se miră că îl vede pe D-l de la Salle spovedindu-i pe Frați. I-o reproșează; dar se miră și mai mult când i se arată amplele puteri primite de la arhiepiscopul din Paris în 1688, "fără obligație de a cere să fie reînnoite".

Voind cu orice preț ca D-l de la Salle să părăsească din nou capitala, Domnul X... îl pune să dea un memoriu în 5 puncte:

- Care vor fi mai târziu Superiorii Comunității Fraților?
- Care vor fi voturile acesteia?
- Cui se vor adresa, când vor voi să deschidă noi școli?
- Din câți va fi constituită comunitatea?
- Care vor fi regulile Societății?

După atâta timp, aceasta ni se pare lipsit de orice importanță. În epoca respectivă - și ținând cont de autoritatea pe care D-l X... pare că o exercită asupra Fraților - acest memoriu este pentru D-l de la Salle o adevărată bătaie de cap. După ce a reflectat și s-a rugat răspunde cu simplitate, în afară de prima întrebare, singura într-adevăr încurcată... Știe bine că pentru a-l mulțumi pe acest preot ar trebui să spună că după Fondator el, D-l X... va deveni superior...

Neobținând răspunsul pe care îl dorea, D-l X... se supără și refuză să le plătească Fraților salariul lor de institutori al cărui depozitar este.

Prinși între prudența superiorului și animozitatea furnizorului de fonduri, Frații găsesc o formulă care, fără a-l compromite pe primul, îl satisface pe al doilea...

După acest incident, D-l de la Salle este mai hotărât ca oricând să renunțe la Superiorat și, imediat, să exercite cât mai puțin posibil funcțiile acestuia.

"Afacerile Mons. arhiepiscop de Paris".

Ne amintim că în 1702, înșelat de cei din jurul său, cardinalul de Noailles numise un superior, altul decât D-l de la Salle, în fruntea Institutului. Răzgândindu-se - dar nevoind să-și piardă prestigiul - arhiepiscopul închisese ochii față de atitudinea negativă a Fraților cu privire la delegatul său.

În fond, îl stima și îl aprecia pe D-l de la Salle.

Totuși, la întoarcerea sa din Provența, acesta nu s-a dus ca să-l vadă, așa cum s-ar fi putut aștepta din partea unui preot atât de plin de respect față de superiorii săi.

Aceasta pentru că "afacerile Mons. arhiepiscop de Paris" luaseră o întorsătură neliniștitoare... Era în plină criză religioasă și, ținând piept regelui și papei, Mons. cardinal de Noailles refuza bula pontificală care condamna jansenismul. În curând va "face apel" la un viitor conciliu cu patru dintre colegii săi episcopi. Excomunicat de către Clement al XI-lea, nu se va retracta decât în 1728, cu un an înainte de a muri. Niște parizieni propun pentru mormântul lui acest epitaf ironic:

**"Louis de Bine de Rău aici va zăcea
Ce cu devoțiune "apel făcea"
Cu da, cu nu se-ntortochea
Capu-și pierdea și se ducea."**

sau:

**"Louis de Bine de Rău aici depus fu
Care cucernic "apel făcu"
În da și nu s-a încurcat confuz
Capul și-a pierdut
Și-apoi s-a dus."**

Până atunci, și mai ales după moartea lui Ludovic al XIV-lea în 1715, fluctuațiile arhiepiscopului de Paris între puterea regală și puterea ecleziastică au contribuit la diviziunea clerului francez în două partide: imensa majoritate a celor care sunt fideli autorității papei și o minoritate în revoltă împotriva acesteia.

D-l de la Salle nu putea admite această atitudine, el care la Grenoble prezentase și explicase bula "Unigenitus"... Îi înțelegem suferința la vederea "tulburării" pe care o aruncă în Biserica Franței luările de poziție ale Mons. de Noailles.

Dar iată că această "tulburare" se răsfânce asupra lui. Fratele lui, Jean-Baptiste-Louis, numit mai obișnuit "Jean-Louis", este pe lista celor care "fac apel" la Conciliu. Se creează o confuzie și parohul decan de Calais face să circule zvonul că superiorul Fraților a luat partea Mons. de Noailles. La 28 ianuarie 1719, D-l de la Salle îi scrie Fratelui director din Calais pentru a protesta:

"Nu cred că am dat Părintelui Decan de Calais motiv să spună că mă număr printre cei care fac apel, preaiubitul meu Frate. Nu m-am gândit niciodată să fac apel și nici să îmbrățișez doctrina celor care fac apel la viitorul conciliu."

Am prea mult respect pentru Sfântul nostru Părinte Papa și prea multă supunere pentru deciziile Sfântului Scaun pentru a nu consimți la acestea.

Face mai curând apel la autoritatea Sf. Ieronim și conchide printr-un cuvânt cunoscut al Sf. Augustin:

"Pr. Decan ori altcineva nu trebuie să fie surprins dacă (...) după o decizie atât de autentică a Bisericii, spun împreună cu sfântul Augustin că este încheiată cauza. Iată care este sentimentul și dispoziția mea care nu a fost de loc alta și pe care nu o voi schimba niciodată."

Între timp, fixat de acum la Rouen unde i-a urmat pe novici în toamna lui 1715, D-l de la Salle lucrează la întărirea discipolilor săi într-o credință solidă. Mângâierea lui va fi ca să-i vadă, cu vreuna sau două excepții, împărtășindu-i convingerile. Unii chiar, în dieceze cangrenate de erezie, vor suferi fără să cedeze, după exemplul părintelui lor.

Anunțându-i Fratelui Gabriel Drolin moartea D-lui de la Salle, Fratele Barthelémy va adăuga la scrisoarea sa din 13 aprilie 1719, în post-scriptum, acest extras din testamentul lui:

"Încredințez în primul rând sufletul meu lui Dumnezeu și apoi pe toți Frații Societății Școlilor Creștine cu care el m-a unit și le recomand în toate lucrurile să aibă totdeauna o întregă supunere față de Biserică și mai ales în aceste timpuri supărătoare și pentru a da dovezi despre aceasta să nu se dezbine cu nimic de Biserica Romei, amintindu-și mereu că am trimis doi Frați la Roma pentru a cere lui Dumnezeu harul ca Societatea lor să-i fie totdeauna supusă."

O familie dezbinată

Dacă d-l de la Salle găsește în familia lui religioasă fidelitatea față de Biserica romană pe care o trăiește el însuși, nu este tot așa în familia lui naturală. Printre "afacerile supărătoare" care întristează ultima etapă a existenței sale, revolta afișată de unul din frații săi și de trei dintre nepoți împotriva autorității Suveranului Pontif este fără îndoială cea mai dureroasă.

Tocmai s-a făcut aluzie la Jean-Louis de la Salle, finul lui, canonic al Catedralei din Reims. Acest preot savant, pios, caritabil, refuză să se supună poruncilor episcopului său, fidel Romei. El participă activ la rezistența clerului din Reims și va fi excomunicat ca și cei mai mulți dintre preoții acestei dieceze...

Fratele și nașul lui n-a neglijat să-l convingă. Până în ziua când, văzându-și eforturile inutile, întrerupe orice legătură. De acum relațiile între cei doi frați nu vor mai avea alt obiect decât de a pune în regulă niște afaceri administrative referitoare fie la școlile din Reims de care Jean-Louis se ocupă cu grijă, fie la copiii lui Jean-Rémy de la Salle. Totuși nu bănuim oare un regret în acest început al scrisorii scrise la 3 ianuarie 1719 de către fratele mai mic celui mai mare?

"Deși se pare că sunteți ferm decis la o totală uitare a acestui ținut și că ați voit să rupeți orice relație cu noi de un an sau chiar de mai mulți ani (...) nu mă cred absolvit de datoria mea și am încă o dată onoarea să vă scriu nu numai pentru a vă saluta cu respect la începutul acestui an și a vă dori un an cu adevărat fericit atâta cât îl putem

avea în această lume, dar în mod special pentru a vă aminti încă o dată câteva lucruri importante."

Să nu ne mirăm prea mult de lipsa de căldură a acestui text... În secolul XVIII, suntem departe de a se da, fie chiar și între membrii unei familii, dovezile de afecțiune care ne sunt obișnuite. Ținând cont de împrejurări, uscăciunea aparentă a scrisorii lasă să se întrezărească o reală suferință...

Jean-Louis păstrează pentru nașul lui "atașamentul și respectul" pe care i-l datorează. Prins între afecțiunea de frate și fidelitatea lui sinceră față de doctrinele condamnate de fratele mai mare, nu știe cum să-l facă pe acesta să iasă din tăcerea lui...

Intransigența lui Jean-Baptiste ne pune o problemă. Așa după cum scrie Fr. Léon Aroz în prezentarea acestei scrisori:

"A întrerupe dialogul între doi frați preoți este o decizie prea gravă pentru ca Jean-Baptiste să nu o fi cântărit în mod matur. Să-i respectăm hotărârea, chiar dacă nu o înțelegem decât pe jumătate."

Și să fim siguri că aceasta l-a făcut să sufere crunt!...

Dar fratele lui nu este singurul membru din familie care s-a declarat printre cei care "fac apel la viitorul conciliu" și care s-au pus în stare de revoltă împotriva Bisericii! Trei din nepoții lui l-au imitat pe unchiul lor Jean-Louis: Jean-François Maillefer, membru eminent al clerului din Reims, fratele lui François Hélye și vărul lor Jean-Baptiste-Louis de la Salle, ultimii doi benedictini din mănăstirea de la St. Rémy. Primii doi sunt fiii lui Marie, iar al treilea al lui Pierre de la Salle.

Alături de Jean-Baptiste în partidul "constituanților", adică a celor care acceptă judecata papei, se numără fără îndoială fratele lui Jean-Jacques, canonic regulat la Ste. Geneviève. Mai întâi profesor la Blois exercitând totodată un minister pastoral, el este din 1714 la Chauny, la 35 km de Laon, paroh al bisericii St. Martin.

Cât despre celălalt nepot al lui benedictin, Simon-Louis Maillefer, în 1717 el este superior și administrator la St. Nicolas de Ribbemont. Nici un document nu permite să fie situat într-o tabără sau alta...

Un cămin devastat

Fără îndoială că cititorul își amintește căsătoria la Epernay, la 5 mai 1711, a lui Jean-Rémy de la Salle cu Madeleine Bertin du Rocheret, și ce neliniști planau asupra viitorului acestui nou cămin...

Primii șase ani au fost destul de liniștiți. S-au născut rând pe rând Adam, Françoise-Henriette, Nicolas-Louis și Madeleine care va muri micuță. Dar deja în 1715, o "nervozitate devenită demență" îl determină pe Jean-Rémy să demisioneze din importanta funcție de "Procuror al Regelui la Administrația Monetară din Reims".

După doi ani starea lui este atât de gravă încât este lovit de incapacitate civilă și internat la Charenton, lângă Paris. Jean-Baptiste este în acel moment la Seminarul St. Nicolas du Chardonnet. Fără îndoială că l-a vizitat pe sărmanul bolnav... L-a recunoscut Jean-Rémy? Fratele mai mare își reamintește cu tristețe inconștientă copilașului la moartea părinților lui...,

iubirea bunicii Perette Lespagnol și a lui Marie, sora mai mare..., colegiul de la Senlis la 11 ani, unde prezența lui Jean-Jacques îndulcește singurătatea frățiorului..., angajarea la regimentul din Navarre la 21 de ani..., întoarcerea la Reims a subofițerului, care schimbă uniforma militară cu cea de magistrat..., primele simptome de boală inexorabilă..., căsătoria în ciuda avertizărilor!...

Existența lui Jean-Rémy a fost marcată de o anumită instabilitate contrară existenței celor două surori și a celor patru frați ai lui. Însă, devenind magistrat, el și-a exercitat îndatoririle funcției sale "cu competență și onorabilitate". Până în ziua când s-au constatat la el niște "semne sensibile de extravaganță și furie". Mai discreți, noi am vorbi astăzi de "tulburări mintale"...

În secolul XVIII societatea era dură cu acest gen de bolnavi. Iar anturajul suferea consecințele. Soția lui Jean-Rémy și copiii au trăit ani dureroși. Nu numai că, departe de Reims, capul familiei era internat în condiții materiale și morale foarte grele, dar de aici a urmat sechestrarea tuturor "sporurilor, profiturilor, veniturilor, plăților, drepturilor, proprietăților și dependențelor de bunuri și de moșteniri care aparțineau lui Jean-Rémy de la Salle." Nefericitul bolnav mintal este tratat ca un criminal!... De altfel, casa în care este "internat" seamănă mai mult cu o închisoare decât cu un spital!...

Jean-Baptiste, Jean-Louis, Pierre de la Salle și Jean Maillefer se angajează să plătească pensiunea fratelui lor și să se îngrijească de subzistența copiilor. Mai generos decât ceilalți și în ciuda resurselor sale mici, fratele mai mare constituie, în 1718, o rentă care se va adăuga la ceea ce varsă deja **"copiilor născuți sau care se vor naște ai D-lui Jean-Rémy de la Salle, fratele meu, din compasiunea pe care o nutresc pentru starea de mizerie la care sunt reduși."**

Va muri după un an nu fără să fi amintit în testamentul său dispozițiile financiare luate în favoarea fratelui său și a copiilor acestuia. Toți trei vor face cinste - mai mult sau mai puțin - unchilor lor din partea tatălui.

Adam - instabil ca și tatăl său - va intra la dominicani. Françoise-Henriette - după niște ezitări - își va consacra viața învățământului la călugărițele ursuline. Nicolas-Louis, căsătorit, va avea 5 copii dintre care nici unul nu va lăsa urmași...

Jean-Rémy va supraviețui fratelui său mai mare 13 ani: va muri în mai 1732 "părăsit de toți și de toți ignorat, fără domiciliu știut, fără ca aparent să-și fi recăpătat cunoștința "se citește în Registrul Administrației din Reims..."

Soția lui îl va urma în veșnicie după 26 de ani, înconjurată de afecțiunea plină de atenție a fiului ei Nicolas-Louis.

Un cumnat regretat

La 7 decembrie 1718, moare în vârstă de 64 de ani Jean Maillefer, soțul Mariei de la Salle, sora lui Jean-Baptiste.

Relațiile dintre cei doi cumnați n-au fost totdeauna cordiale... "Extravaganțele Canonului de la Salle care își pusese în cap să găzduiască la el sărmani institutori, îi păruseră acestui tânăr bun burghez care era Jean Maillefer cu totul deplasate... Îl făcuse chiar pe Pierre de la Salle, pe atunci în vârstă de 15 ani, să-l părăsească pe fratele său mai mare ca să trăiască în căminul lui.

Anii au trecut... Jean - sincer și generos - a știut să recunoască eroismul lui Jean-Baptiste și utilitatea operei pe care o fonda. Prietenia și încrederea își reluară drepturile. În două împrejurări, D-l de la Salle l-a împuternicit pe Jean Maillefer pentru a-i apăra interesele...

Văduv de 7 ani, paralizat, îngrijit de fiica lui cea mai tânără Pétronille, simpaticul Jean Maillefer, la care se îmbină în mod plăcut bunul simț al Crisalidei și ambiția naivă a domnului Jourdain, colegul lui în importanță afectată, trebuie să fi fost pentru familia De La Salle un adevărat frate în dureroasa "afacere Jean-Rémy".

"FRAȚII SE PREGĂTESC PNTRU A FACE O ADUNARE..."

D-l de la Salle insistă tot mai mult pe lângă Frați ca să-și aleagă dintre ei un Superior General care să-i succedă. Le vorbește adesea despre aceasta. Le repetă că simte cum îmbătrânește și că este important ca schimbarea să se opereze înainte de moartea lui.

În ciuda afecțiunii pentru "preaiubitul lor părinte", cum îl numesc ei, Frații înțeleg motivele lui și, puțin câte puțin, i se alătură.

O călătorie triumfală

Până atunci, Fratele Barthélemy îi sugerează D-lui de la Salle să viziteze casele din Calais, Boulogne și Saint-Omer. Ideea este direct de la el? Nu cumva i-a fost inspirată de două personaje care au muncit mult la instalarea Fraților în nordul Franței?...

D-l Gense, din Calais și D-l de la Cocherie, din Boulogne sunt laici a căror viață este cu generozitate consacrată slujirii Bisericii. Fiecare la locul lui, înțelegând importanța educației creștine a copiilor săraci, și-a pus întreg devotamentul la dispoziția Fondatorului Fraților. S-a născut o prietenie între el și acești domni care vor veni să-l vadă la Rouen unde acesta le va împărtăși greutățile și ezitățile lui de la începuturi cu o simplitate adevărat fraternă.

Pentru moment, după ce a ezitat mult, D-l de la Salle își ia din nou toiagul și desaga. Cu toate acestea totul ne face să credem că această ultimă și lungă călătorie a făcut-o cu poștalionul. Infirmitățile lui nu-i mai permit interminabilele drumuri pe jos ori călare...

Pretutindeni pe unde trece, întâlnește oameni - guvernatori de provincie, episcopi, parohi, burghezi și popor de rând - care îl primesc cu recunoștință. În această regiune discipolii lui sunt stimați și nu se cruță nimic pentru a-i face cunoscut acest lucru.

Doar o notă falsă în acest concert neobișnuit! La Boulogne, de 15 august, D-l de la Salle, răspunzând invitației parohului decan, celebrează liturghia în cinstea Adormirii Maicii Domnului. În predica sa, Pr. Decan nu face nici o aluzie la sărbătoarea zilei... După liturghie, D-l de la Salle, profund rănit în pietatea lui mariană, se plânge predicatorului în așa mod **"încât parohul, descumpănit, promite să predice despre Adormirea Preasfintei Fecioare. (...) El își ținu cuvântul (...), spre marea uimire a auditoriului său, care nu era obișnuit să-l audă vorbind atât de bine despre Preasfânta Fecioară; căci era unul din acei critici (...) care, dintr-o falsă imitare a apostolilor, își fac o glorie din a nu-l predica decât pe Isus Cristos, ca și cum cinstirea care i se aduce Mariei nu s-ar răsfrânge asupra Fiului."**

Incidentul trebuia notat. El denunță o rezervă față de cultul marian pe care D-l de la Salle nu o împărtășea. Și subliniază elocvența lui în slujirea doctrinei autentice a Bisericii.

Înainte pentru adunarea generală!

Reîntors la Saint-Yon, D-l de la Salle este hotărât să ducă la bun sfârșit cât mai curând planul de alegere care se maturizează din 1686. Îi adună pe Frații Barthélemy, director al Noviciatului, François, director al Pensiunii libere, Ambroise, director al Pensiunii Obligatorii, Dosithée, director al Școlilor din Rouen, Charles și Etienne, profesori la Saint Yon.

Le expune încă o dată motivele care îl determină să se despovăreze de Superiorat și îi invită să ia dispozițiile care se impun. De data aceasta cauza este câștigată. Rămâne să se determine modalitățile unei convocări a Fraților în Adunare Generală. Imposibil să-i adune pe toți. Așa că se hotărăsc să-l trimită în toate casele pe Fratele Barthélemy care va încerca să obțină o adeziune scrisă de la fiecare frate la ceea ce va fi hotărât de către Frații directori adunați la St. Yon.

Nici vorbă, pentru moment, de alegere prin trimitere de reprezentanți la un Capitul General așa cum se petrece astăzi. Spiritele nu sunt maturizate pentru aceasta. Grija de a permite fiecăruia să spună ce simte el unui Frate "blând, prudent și stimat de toți" este deja o înaintare spre libertatea de exprimare care va caracteriza adunările generale viitoare. D-l de la Salle este foarte atent la aceasta.

Ca să spunem că Fratele Barthélemy pleca având în inimă bucurie ar fi desigur exagerat!... Bărbat ce întreținea ușor relații, dar cu o sănătate șubredă, nu se gândea fără teamă la un atât de lung periplu. 22 de case de vizitat de la Nord la Sud și de la Est la Vest!...Era în octombrie. Imposibil să termine o astfel de călătorie înainte de sosirea iernii...

Călare pentru a ajunge mai repede, începe prin a vizita casele din Sud. Mai cu seamă nu trebuie ca primele zăpezi să-l surprindă în Alpi pe acest plâpând cambresian!...

Reîntors la Rouen pentru câteva zile de odihnă pleacă din nou către Est și Nord.

O cădere de pe cal care ar fi putut fi gravă..., o întâlnire cu hoți care niciodată nu au putut pune mâna pe el... sunt singurele incidente dezagreabile ale unei călătorii care se termină la începutul anului 1717. Pretutindeni Fratele Barthélemy **"fu primit cu mari manifestări de bucurie și de respect (...) Avu grijă ca în fiecare casă să-i facă pe Frați să semneze consimțământul lor pentru alegerea unui Frate Superior, și promisiunea de a ratifica tot ceea ce va fi făcut în adunarea care urma."**

Ne amintim că acesta este lucrul pe care D-l de la Salle îl cerea Fratelui Gabriel Drolin în scrisoarea sa din 5 decembrie 1716.

De la Rusalii la Sfânta Treime

Toți Frații directori sunt convocați la Saint Yon pentru 16 mai 1717, ziua de Rusalii.

D-l de la Salle deschide prima ședință printr-un călduros discurs. Îndeamnă la rugăciune pentru ca alegerea Superiorului General să fie călăuzită de Duhul Sfânt. Portretul pe care îl trasează pentru acest superior este exigent:

"Dați-vă votul celui care este cel mai sfânt, ori care vrea să devină sfânt, care să poată fi modelul vostru, și pe care să-l puteți imita în toate; celui care va fi cel mai plin de umilință pe primul loc, care va avea o inimă de părinte pentru voi, și care va face vrednică de iubire autoritatea sa față de voi.

Se retrage apoi pentru a nu stingheri dezbaterile și, nu încapă îndoială, pentru a-i însoți cu rugăciunea lui.

Fratele Barthélemy este ales președinte al Adunării iar după două zile, Superior General în ciuda protestelor lui. D-l de la Salle, avertizat, nu dă dovadă de nici o uimire. Se mulțumește să remarce: **"De multă vreme îndeplinește funcțiile."**

Constatare care nu este lipsită de umor pe buzele acestui Fondator care, de cinci ani, a lăsat practic conducerea Societății celui ales în această zi. Care este și alesul inimii sale, nimeni nu se îndoiește!

Într-adevăr, dacă vârsta și originea socială îl separă net pe Joseph Truffet de Jean-Baptiste de la Salle, trăsături comune îi apropie: serioase studii literare și filozofice, pronunțat gust pentru rugăciune, o statornicie a sufletului și o generozitate în orice încercare... Chiar de la primul contact, în urmă cu șaisprezece ori șaptesprezece ani, D-l de la Salle pare că a presimțit rolul pe care ar putea să-l joace în comunitatea lui acest tânăr suferind. Dându-i odată cu haina Fraților Școlilor Creștine numele de Barthélemy - apostolul jupuit de viu - Fondatorul îl identificase cu ceea ce trebuia să fie: omul situațiilor dificile...

Fratele Barthélemy va supraviețui doar un an după D-l de la Salle. Va muri în iunie 1720, la 42 de ani. Ne-ar place să-l numim "un Superior General de tranziție". Chiar așa!...

Pentru prezent, Adunarea desemnează la cererea lui doi "Asistenți" pentru a-l ajuta: Frații Jean și Joseph care rămân directori, respectiv la Paris și la Reims.

Apoi își continuă lucrările. Ele constau în esență într-o revizuire a Regulilor de viață în uz în Societate. Observațiile și remarcile adunate sunt puse în mâinile Fondatorului căruia i se cere să le pună în ordine cum trebuie.

"El a promis că va lucra la acestea, într-adevăr, cu multă atenție, s-a străduit să o facă."

În duminica Sfintei Treimi, toți Frații prezenți își reînnoiesc voturile **"în mâinile noului lor Superior"** înainte de a se duce din nou la casele lor.

Un nou ghid - unul dintre ei - orientează de acum mersul Fraților Școlilor Creștine. D-l de la Salle poate să dispară: discipolii săi respectând voința lui tenace, nu mai depind acum decât de ei înșiși.

E rândul lor să păstreze drumul pe care el l-a trasat pentru ei!...

"AVEȚI SUPERIORII VOȘTRI..."

"Te rog pentru Dumnezeu, dragul meu Frate, ca pe viitor să nu vă mai gândiți să vă adresați mie în nici un mod. Aveți superiorii voștri cărora trebuie să le comunicați problemele voastre spirituale și lumești. Nu mai vreau de acum încolo să mă gândesc

decât să mă pregătesc pentru moarte care trebuie să mă despartă în curând de toate creaturile..."

În această scrisoare - una din ultimele pe care le-a scris - D-l de la Salle exprimă regula esențială a comportării lui de când nu mai este superior al Institutului. În realitate întreaga istorie a vieții sale îl arată plin de grijă de a-i face pe discipolii lui adulți și independenți de el... el fiind îndreptat către Dumnezeu, căutându-l pe Dumnezeu în rugăciune.

Îndelungatele luni de exil, mai mult sau mai puțin de bună voie în Sudul Franței, l-au întărit în acest dublu obiectiv pe care întoarcerea lui la Paris pentru a-i asculta pe Frați nu l-a schimbat.

Reîntors printre discipolii lui, D-l de la Salle nu numai că nu face nimic pentru a le impune autoritatea sa, dar face totul pentru a-i detașa de el. Se va fi notat că triumfală lui călătorie în Nord a fost "propusă" de Fratele Barthélemy pe când încă nu era Superior General, ci numai Director al Noviciatului...

Acum când Adunarea Generală a dat câștig de cauză dorințelor lui, Fondatorul se dă la o parte. Nu cu egoismul unui tată indiferent, ci cu detașarea unui sfânt pentru care umilința este mediul de viață "natural".

Ispita unei dulci "odihne"

La începutul lui octombrie 1717, D-l de la Salle este convocat la Paris pentru a primi o dispoziție testamentară importantă. Cuprins de o târzie remușcare Louis Rogier - acest "prieten" care îl părăsise în "afacerea Clément" - a hotărât, la moartea lui, să-i restituie ce i-a furat "Superiorului Fraților Școlilor Creștine".

Acest titlu, D-l de la Salle îl respinge cu încăpățănare: nu mai este Superior al Fraților Școlilor Creștine. Refuză să semneze actul de descărcare care îl desemnează în acest fel. Nu va semna decât după trei luni când notarul va fi suprimat acest calificativ...

Sosind la Paris a tras nu la Frați - umilință?... prudență?... - ci la Seminarul St. Nicolas du Chardonnet. Va rămâne la Seminar cinci luni. Regăsește aici, după ce au trecut 45 de ani, climatul de liniște, de muncă intelectuală, de rugăciune, atât de apreciat odinioară la Seminarul de la Saint Sulpice.

Încă o dată D-l de la Salle pare convins că Dumnezeu îl cheamă să trăiască - în interesul însuși al Fraților - în afara Institutului pe care l-a fondat. Nu că vrea să rupă legăturile afective care îl unesc cu ei... dar în fine, nu mai este superiorul lor!

Despovărat de responsabilitățile administrative poate de acum încolo să se dăruiască rugăciunii în toată libertatea. Ceea ce nu a putut face nici la Sainte Baume, nici la Parménie, nici la Grande Chartreuse, socotește că va realiza la Saint Nicolas du Chardonnet:

"Ieșit fericit din toate grijile străine mântuirii mele și degajat de toate distracțiile care întrerup legătura cu Dumnezeu, de ce să mă duc să tulbur dulcea odihnă de care mă bucur, ca să reiau preocupările? Așa încât după ce am reflectat despre toate, sunt ispășit să-mi sfârșesc zilele unde mă aflu."

Acest răspuns al Fondatorului la solicitările discipolilor lui nu îi convinge pe aceștia. Ca și în 1714, ei îi amintesc votul său de ascultare și durerea pe care le-o cauzează refuzând să revină ca să trăiască cu ei. Preoții de la Saint Nicolas - în ciuda dorinței lor de a-l păstra în compania lor - se alătură Fraților pentru a-l convinge.

O dată în plus, D-l de la Salle se smulge dintr-o situație care îi părea providențială și consimte să se întoarcă la St-Yon.

Înainte de a pleca, le face Fraților de la Paris **"vizita pe care ei o așteptau de la dânsul cu o sfântă pasiune. Bucuria lor fu mare; dar fu scurtă căci nu li se arată decât în trecere..."**

Trebuie întreaga autoritate a Fratelui Barthélemy ca să consimtă să le dea binecuvântarea lui de Părinte: ultima pe care o primesc de la el...

Iar la 6 ori 7 martie 1718, D-l de la Salle ia drumul spre Rouen pentru ultima dată. Fratele Superior rămâne la Paris pentru a semna actul de cumpărare a casei din St-Yon. Deci Fondatorul își face ultima călătorie, fără îndoială, singur. În poștalionul care hurducă, pe acest drum de atâtea ori parcurs pe jos, fostul călător pe jos presimte oare că peste 13 luni la vremea asta, Domnul său va veni să-l ia pentru "dulcea odihnă" - de data aceasta definitivă - la care aspiră?...

Arta de a fi bunic

La St. Yon D-l de la Salle găsește vreo 80 de persoane repartizate în comunități distincte: Frații dedicați administrației și întreținerii proprietății, cei care au sarcina Pensiei Libere și a Pensiei Obligatorii, Novicii și directorul lor, copiii și tinerii din ambele pensii.

Toți îl primesc cu bucurie, hotărâți să-i facă viața plăcută dar și să recurgă la experiența și la rugăciunea lui. Prea modesta lui cameră de jos, în vecinătatea grajdului, devine repede un loc de întâlniri, ca să nu zicem pelerinaje.

Cât despre el, fără a neglija pe nimeni, este clar că Noviciatul solicită ce e mai bun în ființa lui. Acest Noviciat trece printr-o criză care trezește neliniștea Fondatorului. Abia sosit la Rouen îi trimite Fratelui Barthélemy un bilet uimitor: Acest "bunic" atât de retras de obicei își apără viitorul familiei cu vehemență. Judecați!

"Îți scriu, preaiubitul meu Frate, fiind foarte mirat că văd Noviciatul vostru în starea în care se află: 2 sau 3 novici care nu sunt formați pentru nimic și care nu observă regulile mai bine decât dacă abia ar fi intrat în casă.

Noul maestru de novici nefiind el însuși format pentru munca lui, aproape neștiind nici ce trebuie să facă el nici ce trebuie să facă novicii, spune că nu are de loc regulă după cum nici novicii.

Nu știu să fi văzut, cel puțin de mulți ani încoace, un astfel de noviciat în comunitate și în situația de față te gândești să întemeiezi case noi! (...)

Gândește-te, te rog, să remediezi toate acestea cât mai curând, căci știi că întărirea Institutului depinde de novicii bine formați și care observă bine regulile. (...)

Te așteptăm neîntârziat, căci această casă are nevoie de prezența dumitale".

O astfel de dojană merită câteva explicații. Mai întâi trebuie să ne amintim ce importanță a dat totdeauna D-l de la Salle formării persoanelor care se dedicau Institutului. Pentru el - o exprimă clar în bilet - noviciatul este piatra unghiulară a edificiului pe care îl construiește.

Pe de altă parte se înțelege că după încercările prin care a trecut Institutul mai ales din 1705 încoace, recrutarea de novici și formarea lor au fost dificile.

În sfârșit, Fratele Barthélemy, ales Superior General de 9 luni, este absent deseori. Noul maestru de novici - Fratele Iréné - n-a făcut nici el decât câteva săptămâni de noviciat la Grenoble, unde ne amintim că Fondatorul i-a dat haina Fraților în 1714... De foarte puțin timp la St. Yon și oricâtă bunăvoință ar avea, este depășit de noua lui sarcină...

Trebuie să credem că D-l de la Salle nu s-a mulțumit să-l scuture pe Fratele Superior, ci a luat în mâinile sale formarea novicilor și a directorului lor. În curând totul se va pune iarăși în ordine. Cei trei novici vor deveni excelenți religioși. Unul dintre ei, Fratele Sixte - va muri în 1788, ultimul supraviețuitor al Fraților care îl cunoscuseră pe D-l de la Salle. Alți tineri vor prelua ștafeta, permițând fundații noi.

Cât despre cei din Pensiuni - cei din pensiunea Liberă și cei din Pensiunea Obligatorie - ei văd adesea printre ei un om foarte bătrân discret, surâzător, atent la grijile lor, la muncile lor, la jocurile lor...

Ni s-ar părea uimitor că acest sărac între săraci își petrece ultimele luni ale vieții în singura din cele 23 de case ale Institutului consacrată educației unor tineri burghezi... Ultimă mărturie, nepremeditată, a preocupării constante a D-lui de la Salle insuflată discipolilor săi: Frații Școlilor Creștine nu rămân surzi la nici un apel al tineretului, totuși cu condiția ca săracii să fie primii sluiți!

De altfel făcându-se sărac printre săraci și pentru a-i sluji mai bine, D-l de la Salle a rămas totdeauna fidel față de sine însuși. Ceea ce, în educația lui burgheză, avea o valoare universală, nu numai că a păstrat cu prețuire, ci a făcut să intre în planul său de educare a copiilor din popor, așa cum o dovedește planul lucrărilor sale care a avut cel mai mare succes: Regulile Buneicuvințe și Comportării creștine civilizate."

Fiind născut dintr-un mare burghez și o doamnă din nobilimea din Champagne, D-l de la Salle era în largul său cu cei mari din lume - seniori și doamne nobile, cardinali și episcopi - precum și cu oamenii din popor...această trăsătură a fizionomiei lui merita subliniată!

"... case noi de instituit"

La ce face aluzie D-l de la Salle în biletul către Fratele Barthélemy când vorbește despre "case noi de întemeiat"?

La 28 februarie 1718, Fratele Superior îi scrie Fratelui Drolin pentru a-l pune la curent cu ceea ce s-a petrecut în timpul Adunării Generale din 1717. Un paragraf trebuia să-l fi surprins pe cel izolat care așteaptă un tovarăș de 16 ani:

"...am multe motive să cred că vom avea în curând o casă în Canada, și sperăm că va fi cu o putere de la prinț care a avut bunăvoința să acorde trei mii de livre rentă anuală pentru subzistența institutorilor și a noilor maestri, pe care se pretinde să-i trimitem și pe care îi cerem pentru a putea forma Frați atât în Franța cât și în Canada, fapt care va putea să contribuie mult la stabilirea noastră solidă în Franța, presupunând că acest lucru reușește."

Sub pana Fratelui Superior se simte fremătând bucuria de a întrevădea pentru tânărul Institut al cărui responsabilitate tocmai o luase, o deschidere spre universal!

Deja, după cum ne amintim, Fratele Nicolas Vuyart văzuse încredințându-i-se formarea pedagogică a unui tânăr canadian, Antoine Forget. În prezent acolo sunt așteptați Frați. Domnul Jean-François Charron de la Barre, francez care trăia în Canada, a solicitat Institutul. El va lua cu sine persoanele desemnate de îndată ce afacerea se va pune la punct.

Fratele Barthélemy, Fratele Joseph, venit expres la St. Yon, și D-l de la Salle studiază cu atenție proiectul care le este încredințat. Ei se pronunță cu generozitate pentru realizarea proiectului:

"Cei care fuseseră aleși pentru această misiune, erau patru persoane distinse ca merit și virtute, căci nu trebuie alți lucrători pentru irochezi și sălbatici."

Se pregătește îmbarcarea.

Cu două zile înainte de a părăsi orașul Rouen pentru a se întoarce la Reims, Fratele Joseph vine să-și ia rămas bun de la D-l de la Salle în prezența Fratelui Superior. Nu mică fu uimirea celor doi religioși auzindu-l pe Fondatorul lor că le spune:

"Ah! Doamne! ce vă veți face? Veți întreprinde un lucru care vă va arunca într-o infinitate de încurcături și care va avea urmări supărătoare."

Fratele Superior obiectează că nu pot da înapoi întrucât totul este încheiat, hotărât. D-l de la Salle se mulțumește să repete:

"Ce vă veți face?"

Angoasa întrebării îi impresionează pe cei doi frați. Îl cunosc prea bine pe părintele lor ca să nu ghicească din cuvintele lui o premoniție întrevăzută în rugăciune...

Cu regret contractul este rupt.

Se va afla foarte repede că D-l Charron de la Barre nu făcuse cunoscute toate aspectele proiectului său... el voia să-i despartă pe cei patru Religioși și să-i disperseze în parohii de țară. Ar fi însemnat să se ucidă în fașă o fundație a cărei soliditate ține înainte de toate prin asocierea membrilor ei în comunități totodată religioase și educative.

Astfel a fost amânat primul proiect "misionar" al Fraților Școlilor Creștine. De atunci, ei și-au recuperat cu prisosință !...

Preot în slujba fraților săi

În ciuda voinței sale de rezervă, de două ori, după cum am văzut, D-l de la Salle a intervenit în conducerea Institutului. Prima dată era vorba de viitor: a salva noviciatul. A doua oară, de un principiu esențial: a apăra cu orice preț viața comunității.

Acesta nu este modul său obișnuit de a-și sluji Frații de când nu mai este superior. Însărcinat de Adunarea din 1717 să pună la punct cartea Regulilor, el se dăruiește cu o grabă plină de zel pentru această lucrare. Acordă multă importanță unității modului de viață în Societate. Se bucură văzând că încă de la începutul anului 1718, fiecare casă va putea primi -

autenticată prin semnătura Fratelui Superior - un volum al "Regulilor comune ale Fraților Școlilor Creștine".

Și dacă din întâmplare un frate ezita cât privește cutare sau cutare exigență, nu avea decât să vină la St. Yon. El ar fi văzut cum observă Fondatorul însuși fiecare punct al regulamentului pe care l-a redactat la cererea discipolilor săi și după ce a discutat cu ei.

Om al regulei, D-l de la Salle este și mai mult om al rugăciunii. El merge în prezența lui Dumnezeu încă din copilărie...

Ca să-i ajute pe discipolii lui să-l urmeze pe această cale deseori grea, le-a dat o metodă de rugăciune adaptată la preocupările lor, la felul lor de viață, la "ministerul" lor. A scris meditații care pot sluji de cadru pentru rugăciunea lor personală: sunt "Meditațiile pentru duminici și sărbători".

Mai cu seamă **"meditații pentru timpul Reculegerii în folosul tuturor persoanelor care se ocupă cu educația tineretului, și în deosebi pentru Reculegerea pe care o fac Frații Școlilor Creștine în timpul vacanței."**

Acum, departe de preocupările imediate de conducere, cu retragerea pe care i-o permite vârsta, D-l de la Salle scrie o mică lucrare pe care o intitulează cu modestie "Explicația metodei de meditație."

Aici face să pătrundă îndelungata sa experiență a sufletelor care i s-au încredințat de când este preot... Le citește pagini din aceasta novicilor de la St. Yon, mereu fidel unei pedagogii realiste: reacțiile lor îi sunt utile, ca odinioară cele ale Fraților când redacta "Conduita Școlilor Creștine" și, acum la urmă, "Regulile comune".

Trebuie oare să adăugăm că a-l vedea pe părintele lor în rugăciune era pentru acești tineri cea mai bună exemplificare a cărțuliei lui?

Liturghia zilnică celebrată cu aceeași fervoare ca și în ziua îndepărtată a hirotonirii sale preoțești, predica de duminică și din numeroasele sărbători de poruncă, povezile ... iată tot atâtea servicii aduse Fraților de la St-Yon cu o totală disponibilitate de către D-l de la Salle.

Ca și altă dată la Vaugirard și la "Grand' Maison", comunitatea Fraților se lărgeste... Metodele lor de educație contribuie la aceasta. Și mai mult atrage laici din Rouen în casa de la St. Yon senina lor fervoare. Printre ei, D-l de Pontcarré, Președintele Parlamentului din Normandia este dintre cei mai zeloși...

Multă vreme după moartea D-lui de la Salle discipolii săi, marcați de învățatura și exemplul său, vor menține prezente, în vechiul conac-mănăstire, spiritul lui de rugăciune și primirea călduroasă.

"ORA ÎNTÂLNIRII"

"O ! Câtă bucurie va avea un Frate al Școlilor Creștine, când va vedea un mare număr dintre elevii lui în posesia fericirii veșnice, pentru care îi sunt îndatorați, prin harul lui Isus Cristos! Ce corespundere va fi atunci între bucuria maestrului și cea a discipolilor! Ce unire deosebită va fi în Dumnezeu dintre unii cu ceilalți !"

Aceste fraze exclamative - rare sub pana lui - D-l de la Salle le scrie în ultima din "Meditațiile pentru timpul de Reculegere".

"Simțindu-și moartea aproape", ca și plugarul fabulistului, pare că trăiește deja această "întâlnire" care a fost scopul tuturor demersurilor sale. "În Dumnezeu" se pregătește să regăsească atâtea rude, discipoli, tineri, prieteni, dușmani iertați, pe lângă care a trecut pe lungă cale a cărei ultimă etapă o sfârșește în aceste prime luni ale anului 1719!...

"I-am cerut lui Dumnezeu să mă facă să mor."

"Fiind pe patul de moarte după ce a făcut spovada, s-a auzit cum îi spunea duhovnicului său: Părinte, sunt atât de laș, încât i-am cerut lui Dumnezeu să mă facă să mor."

Această confidență face ecou la o alta care spune mult despre suferințele D-lui de la Salle din ultimele luni ale vieții:

"Într-o zi, după ce s-a plimbat, și a vorbit cu un Frate fără a-și pierde nimic din veselia și liniștea obișnuită, Fratele infirmier abordându-l ca să-l întrebe cum se simțea, răspunse: Am o durere de cap atât de puternică încât mi se pare că îmi plesnește. Dar ceea ce mă face mai mult să sufăr este că nu pot să mă ocup nici cu cititul, nici cu scrisul, nici cu nimic, Dumnezeu fie binecuvântat."

Această durere de cap fusese provocată de stângăcia cu totul involuntară a unui frate. D-l de la Salle, după cum obișnuia, făcuse o vizită celor aflați în casa Pensiuine Obligatorie pentru a le vorbi. Fratele care îl însoțea, văzând că nu folosea scaunul care i se pregătise îl trase fără ca el să observe... când D-l de la Salle vru să se așeze, căzu pe spate **"și se lovi atât de tare la cap încât l-au ridicat mai mult mort decât viu."**

Această cădere ale cărei consecințe dureroase le-a suferit nu era numai rezultatul unei stângăcii... Reumatismul de care D-l de la Salle suferea de multă vreme își reluase perfidele atacuri, paralizând parțial articulațiile. Orice mișcare îi devenise dificilă...

Apoi, pe bătrân l-a torturat astmul. Un junghi îi accentuă și mai tare slăbiciunea și, în curând, medicul nu mai speră să-l vindece.

Din Egipt în Pământul Făgăduit...

Postul mare începea la 22 februarie. După obiceiul lui, D-l de la Salle ținea să observe toate rigorile acestuia - posturi și abstinence, privegheri, rugăciuni suplimentare - cu toate că puterile îi scădeau sub loviturile bolii. A fost nevoie de autoritatea confesorului său pentru ca să accepte dispensele necesare. Prea târziu!...

"Oricât de puternice erau durerile care nu-l slăbeau, încă nu întrerupsese deloc obiceiul pe care îl avea de a face liturghia zilnic. Dar puterile îl lăsară atât de brusc, încât fu obligat să se pună la pat. Pe măsură ce simțea că slăbește, manifestările lui de bucurie sporeau. Pacea și liniștea sufletului său îi străluciau pe față: Sper, spunea el, că voi fi în curând eliberat din robia Egiptului, ca să fiu introdus în adevăratul pământ făgăduit."

Pentru acest om plin de zel în citirea Bibliei, Cuvântul lui Dumnezeu este referința constantă. Scrierile sale spirituale sunt întreșute cu acest cuvânt... El este "prima și principala regulă" a vieții lui. D-l de la Salle, după sugestiva expresie a unui exeget modern, locuiește în Biblie".

Nimic de mirare atunci că privește ultimul său Post mare ca pe un Exod din Egipt spre Pământul Făgăduit! Nu a trăit el oare de la întâlnirea cu Adrien Nyel în 1679, un mers de 40 de ani - ca și evreii - cu un mic popor adesea foarte încăpățânat, cu exigențe imposibil de săturat?...

Peregrinarea dură se va încheia acolo unde începea cea a israeliților. Pentru el cina pascală este pregătită în Casa lui Dumnezeu.

Ultima liturghie

Și iată că, fără îndoială ca să-l ajute să aibă răbdare, unul din chipurile cele mai simpatice din Biblie vine să-i surâdă în mijlocul Postului Mare.

D-l de la Salle a avut totdeauna o filială afecțiune pentru Sf. Iosif. L-a dat ca patron Institutului său datorită rolului jucat de Sfântul Patriarh pentru Copilul Isus. În meditația pe care a compus-o pentru ziua acestuia, el scrie:

"Trebuie să aveți o atât de mare atenție și afecțiune pentru a le păstra ori a le procura nevinovăția copiilor pe care aveți a-i conduce (...) cum avea Sfântul Iosif pentru tot ce putea să contribuie la binele Copilului Isus; întrucât aveți în grijă acești copii din partea lui Dumnezeu, așa cum Sfântul Iosif îl avea în grijă pe Mântuitorul lumii."

Pentru D-l de la Salle a-l cinsti pe Sfântul Iosif înseamnă a face cinste ministerului educatorului creștin: "Oricine primește un copilăș ca acesta din cauza numelui meu, pe mine mă primește." (*Matei 18,5*)

Aproape de 9 martie - în acel an, duminică, la jumătatea Postului Mare - Fondatorul dorea mult să celebreze liturghia în cinstea Sfântului Iosif. Totuși se mulțimea să o dorească, fiind prea bolnav ca să aibă puterea, prea plin de umilință ca să ceară o minune!

În ziua de 18, către orele 10 seara, durerile îi scăzură; simte că își recapătă puterile. Temându-se să nu fie victima unei iluzii, nu spune nimănui. Totuși, a doua zi dimineață se scoală fără greutate și se găsește din nou în situația unui "bărbat puternic și robust."

Celebrează liturghia cu fervoarea lui obișnuită, le dă discipolilor săi uimiți și încântați, sfaturile pe care i le cer... Apoi cade din nou "în starea lui de la început".

"Atunci Frații cunoscură spre regretul lor că sănătatea nu-i fusese redată, ci numai împrumutată pentru a celebra Sfânta Liturghie în cinstea Sfântului Iosif, și a satisface devoțiunea pe care o avea pentru acest mare sfânt."

Începând de la acest radios 19 martie, starea D-lui de la Salle nu face decât să se înrăutățească. Medicul declară că boala este mortală. Prescrie leacuri pentru a ușura durerile. În fața insuccesului lor Fondatorul "îi rugă pe Frați să nu se mai pună la cheltuială, și să-și economisească banii dați pentru leacuri. El adăugă că ora lui se apropia, și că nu mai trebuia să recurgă decât la suveranul Medic, care singur putea să vindece și să ușureze durerea."

Pr. Dujarrier-Bresnard, paroh la Saint Sever, parohie în care era situată casa St.Yon, vine la el în vizită. Văzându-l atât de bolnav și totodată atât de calm este surprins...

- **Știți că veți muri, și că apoi va trebui să vă înfățișați înaintea lui Dumnezeu,** îi spune el.
- **Știu, răspunde d-l de la Salle, și sunt cu totul supus poruncilor sale. Soarta mea este în mâinile sale. Facă-se voia sa!...**

Se crease o neînțelegere odinioară între parohul de la St. Sever și Superiorul Fraților care nu consimțise la tot ce le cerea Pr. Dujarrier- Bresnard. Acesta nu a voit să-l părăsească pe bolnav fără să fi pus în ordine această chestiune "cu pace și caritate". D-l de la Salle fu tare consolată pentru aceasta și, de atunci, nu se mai gândi decât să se pregătească de moarte.

Ultima Săptămână Sfântă

Aceasta începe la 2 aprilie. Retrăind cu Liturgia Patima lui Cristos, Frații îl însoțesc pe D-l de la Salle în ultimele ore ale vieții sale muritoare.

Cere să primească Viaticul și sacramentul Ungerii bolnavilor. Se ezită. Este el pe moarte? În secolul XVIII nu se duce împărtășania la domiciliu decât dacă pacientul, după cum se spune, "este gata să-și dea sufletul"!... Cât despre sacramentul Ungerii bolnavilor, nu degeaba este numit "Ungerea din urmă"...

D-l de la Salle insistă: știe la ce să se aștepte! I se împlinește dorința. Este anunțat că i se va aduce împărtășania în Miercurea Sfântă, la 5 aprilie.

"Acest răgaz favoriză marea dorință pe care o avea să se pregătească bine. Toată noaptea fu folosită pentru această pregătire. De îndată ce se luminează de zi, dădu ordin să se pregătească tot ce trebuie pentru a-l primi pe Domnul său cum se cuvine."

Cât despre el, nu numai că cere să fie îmbrăcat cu alba și stola - pentru a aminti preoția lui - dar îl așteaptă pe "Domnul său" așezat pe un scaun.

După obiceiul locului, o adevărată procesiune de preoți și clerici îl însoțește cu lumânări pe parohul de la Saint Sever care aduce împărtășania. La primele sunete ale clopoțelului care îl anunță, D-l de la Salle se pune în genunchi și va rămâne în această postură de adorație în timpul întregii ceremonii; ceea ce negreșit uimește pe cei din jur care reacționează în diferite feluri.

"Câțiva chiar nu s-au putut stăpâni să-și arate uimirea pentru că se împărtășea cu Viatic un om care părea că se simte bine."

În Joia Sfântă primește Ungerea bolnavilor

"cu cea mai mare prezență de spirit, răspunzând el însuși la toate rugăciunile."

Cere să fie lăsat singur. Acest om al rugăciunii are nevoie - înainte ca puterile să-l părăsească de tot - de o îndelungată rugăciune în tăcere în pragul veșniciei lui. Aceasta durează șapte ore.

După care este cu totul dispus să-i primească pe cei care vor să vorbească cu el.

"Îi mulțumi pe toți și le descoperi chiar câtorva dintre ei ce era mai bine tănuit în sufletele lor; lucru care îi miră foarte mult."

Ne închipuim că Frații sunt cei mai zeloși ca să stea în preajma Fondatorului lor! După sfaturile individuale, vin recomandările generale: fidelitate față de Biserică; iubire pentru Împărtășanie și rugăciune; mare devoțiune pentru Domnul Nostru, pentru Preasfânta Fecioară și Sfântul Iosif: zel și dezinteres în serviciul lor; "unire intimă" între ei; ascultare față de superiori.

Glasul îi slăbea, Fr. Barthélemy insistă să-și binecuvânteze fiii: pe cei care sunt prezenți în cameră și pe cei care sunt absenți, reținuți departe prin îndatorirea stării lor sau prin distanță. După un moment de ezitare **"ridică ochii și mâinile spre cer și spuse: Domnul să vă binecuvânteze pe toți."**

Către sfârșitul zilei ținu niște "discursuri fără coerență". Se spun rugăciunile pentru muribunzi. Își revine pentru a-și pune în gardă discipolii contra ispitei de a se alătura "oamenilor din lume" și de a fi prin aceasta infideli vocației lor.

O sudoare rece îl cuprinde și îi întrerupe vorba.

Către miezul nopții **"intră într-o grea agonie..."**

Când se termină în Grădina Măslinilor agonია Stăpânului, începe aceea a servitorului:

"Isus este în agonie până la sfârșitul lumii..." scrisese Pascal în "Le Mystère de Jésus"...

"Astăzi vei fi cu mine..."

Vinerea Sfântă a început de două ore când D-l de la Salle își revine. Cineva îi propune rugăciunea către Sfânta Fecioară pe care o recită în fiecare seară cu comunitatea:

**"Marie, Maica harului,
Dulce Maică a Milostivirii,
Apără-ne de dușman
Și primește-ne în ceasul morții noastre."**

Fr. Barthélemy, mereu la căpătâiul lui, îl întreabă dacă primește cu bucurie suferințele pe care le îndură. Lărgind la toate evenimentele existenței lui acceptarea,

"Da, răspunse el, ador în toate lucrurile ceea ce face Dumnezeu în privința mea."

Acestea sunt ultimele cuvinte ale D-lui de la Salle.

La ora trei dimineața intră din nou în agonie. Se agită mult, dar chipul lui, spun martorii, păstrează o înfățișare liniștită și calmă."

Ce se petrece după o oră? Îl văd cum face un efort ca pentru a se ridica și a merge înaintea cuiva; împreunează mâinile, ridică ochii spre cer... apoi cade iar fără viață pe perne.

Este ora 4 dimineața, la 7 aprilie 1719. D-l de la Salle are 68 de ani.

Din îndepărtata-i copilărie s-a dăruit slujirii lui Isus Cristos. Acceptând - sunt de atunci 40 de ani - să-și consacre viața copiilor celor mai săraci, tot lui Isus i-a dat ceea ce avea mai bun în el. Acești copii săraci care sunt, așa cum a scris el, **"chipurile vii ale lui Isus Cristos, divinul nostru Stăpân."**

Nu-i așa că, în zorii acestei Vineri Sfinte, el nu a mai recunoscut chipul lui Isus Cristos ci pe însuși Isus Cristos? Preotul plin de umilință care s-a privit totdeauna ca "un sărman și mizerabil păcătos" a luat cu bucurie pentru el promisiunea făcută de Isus tâlharului cel bun: "Astăzi vei fi cu mine în Paradis." (*Luca 23, 43*).

"Întregul Rouen îl regretă..."

"... și îl privește ca pe un sfânt și a fost foarte mult vizitat vinerea și sâmbăta până când a fost înhumat."

Așa se exprimă Fr. Barthélemy anunțându-i Fratelui Gabriel Drolin decesul Fondatorului.

Trupul îi este înhumat în Biserica Saint Sever. Parohul a compus el însuși epitaful care amintește titlurile defunctului: Preot - Doctor în teologie - Canonic al bisericii metropolitane din Reims - Întemeietor al Fraților Școlilor Creștine.

Care sunt sentimentele acestor Frați când află decesul "Preaiubitului lor Părinte"? Unuia dintre ei, care i-a împărtășit marea lui tristețe și s-a declarat nemângâiat, Fratele Superior General îi răspunde cu seninătate:

"Dacă ai vărsat lacrimi aflând de moartea preaiubitului nostru Părinte, nu a fost fără un mare motiv, nu cred că cineva dintre Frații noștri a putut să-și stăpânească lacrimile, lucrul acesta fiind atât de natural. Dar după ce luăm în considerație tot binele, dragul meu Frate, trebuie să mărturisim că așa a fost voința sfântă a lui Dumnezeu, care dăruindu-ni-l atâta timp cât i-a plăcut, ni l-a luat ca să-l răsplătească pentru lucrările și pentru viața lui sfântă. (...)

"Deci nu te mai întrista fără rost; căci acela pe care îl plângi ca mort este viu (...); fii în pace, păstrează-te în unirea intimă pe care ne-a recomandat-o el (...); nu întrista pe Duhul Domnului Nostru care este în dumneata, prin tristețea dumitale fără măsură cu privire la preaiubitul nostru Părinte; eu nu știu cum sunt, sunt trist și bucuros în același timp (...). Fii deci mai vesel; căci tristețea nu vine din mișcarea Duhului sfânt, este periculoasă, și are urmări supărătoare..."

Acest text este demn de primul succes al D-lui de la Salle! Parcă ar fi ieșit de sub pana lui: același mod de exprimare pentru a spune aceeași fidelitate față de "sfânta voință a lui Dumnezeu" puternic înrădăcinată în Cuvântul său.

O lecție de speranță mai curând decât un elogiu funebru, ce poate fi mai bun pentru angajarea tânărului Institut - o sută de frați, 23 de case - într-o nouă etapă a istoriei sale?...

SCRISOARE DESCHISĂ DOMNULUI DE LA SALLE

Iubite Părinte,

După câte știu, nimeni nu a avut vreodată ideea de a cere pentru dumneavoastră de la Autoritățile romane titlul și sarcina de Patron al Ecologiștilor", în ciuda chipului dumneavoastră "puțin bronzat din îndelungatele călătorii"... Este adevărat că secolul lui Ludovic al XIV-lea, care a fost și al dumneavoastră, nu cunoștea acest lucru și nici numele... Și, de puțin timp, Francisc de Assisi asigură cu umor această responsabilitate.

Cât despre a vă face "Patron al Drumeților" - ceea ce v-ar conveni de minune - inutil să ne gândim la acesta. Înaintea dumneavoastră, Dominic, Ignațiu de Loyola, Pierre Favre, Tereza de Avila, Vincențiu - ca să nu-i înșirăm decât pe unii din sfinții drumeți cei mai apropiați de dumneavoastră în timp - au dobândit în această privință titluri de noblețe incontestabile.

Pius al XII-lea v-a instituit solemn în 1950 "Protector al TUTUROR Educatorilor". Aceasta vă este de ajuns și vă înțeleg. Această corporație este numeroasă prin lume. Sarcina ei este delicată. Tinerii cer atenții continue și perfect adaptate la epoca în care trăiesc precum și la mediul în care vor intra, când vor fi adulți. Fără a uita că trebuie să luăm în considerație - ține de vârsta lor - fidelitățile și adevărurile lor succesive, și chiar simultane... Pentru a răspunde la misiunea lui, educatorul este, deci, prin definiție omul "dinamicii provizoriului", după fericita formulă a fratelui Roger SHUTZ care v-ar fi plăcut, sunt sigur.

Căci dumneavoastră înșivă aceasta ați trăit, nu?... Mai cu seamă, din acel 24 iunie 1682 când, părăsindu-vă căminul familial și tot ce reprezenta el ca emoționante amintiri, v-ați alăturat primilor institutori într-o modestă casă din fața mănăstirii Sainte Claire. Nu vă părăseați orașul natal, este adevărat! Dar cu toate acestea...

În acea zi începea pentru dumneavoastră, tânăr canonic bogat în bani și în cultură, o aventură despre care - ați spus-o după 40 de ani, Părinte!... - dacă ați fi știut unde avea să vă ducă, nu v-ați fi "atins de ea nici cu vârful degetelor"...

Cei câțiva pași care v-au condus din strada Sainte Marguerite în strada Neuve s-au înmulțit pe măsură ce se fondau școli. Introducându-i după dumneavoastră pe câțiva în această carte, rămân nesățul și sunt convins că îl las astfel și pe cititorul care v-a urmărit împreună cu mine... Dar puteam să spun totul? Ar fi mai multe volume.

Totuși, povestind viața dumneavoastră, citându-vă scrierile pentru a vă face să fiți înțeles mai bine, mi se pare că nu mi-am pierdut timpul. Și că nu m-am înșelat prezentându-vă mersul pe drumurile Franței ca un răspuns la chemarea adresată de Dumnezeu oricărui credincios ca și altădată Părintelui lor Abraham: "Umblă în prezența mea și fii desăvârșit!" (Geneza 17,1).

Știați bine, Părinte, că a merge în prezența lui Dumnezeu nu este totdeauna ușor, nici material, nici spiritual. Pentru a vă asigura că nu veți da greș - sau cât mai puțin posibil! - foloseați mijloace care ne miră, pe noi, copii agitați ai unui veac plin de nebunie.

În ale dumneavoastră "Reguli pe care mi le-am impus" scrieți:

"1. Nu voi ieși fără vreo necesitate și fără a-mi acorda timp un sfert de oră pentru a examina în fața lui Dumnezeu dacă nevoia este reală sau imaginară. Dacă lucrul acela este

grabnic, îmi voi acorda timp cel puțin cât un *Miserere* pentru aceasta și pentru a-mi pune în spirit vreun sentiment bun."

Și mai departe:

"1. Când va trebui să merg la țară, voi face o zi de reculegere pentru a mă dispune la aceasta, și voi încerca să mă pun în stare de a face, măcar când voi fi pe drum, trei ore de rugăciune pe zi."

În sfârșit:

"17. Trebuie de asemenea să nu petrec nici o singură zi, în afară de atunci când voi fi la țară, fără a vizita Preasfântul Sacrament; și încă pentru atunci, dacă pot să trec pe lângă Biserica vreunui sat, mă voi pune în genunchi pentru a adora Preasfântul Sacrament; și o voi face de atâtea ori de câte ori mi se va prezenta ocazia.

Știați bine, Părinte, că astfel de practici nu aveau să fie totdeauna posibil de îndeplinit. "Voi încerca"... "dacă pot", scrieți dumneavoastră cu prudență. De exemplu, când v-ați întors "în catastrofă" de la Garde-Chatel la Laon, după moartea fratelui Nicolas Bourlette, bănuiesc că adorațiile dumneavoastră în fața bisericilor satelor prin care treceți au fost scurte... În acest caz deosebit, îmi închipui că ați pus în aplicare o altă regulă a dumneavoastră:

"14. Bună regulă este să nu ne chinuim atâta pentru a ști ce trebuie să facem, ci să facem în mod perfect ceea ce știm".

Această regulă de bun simț ar fi incompletă dacă, mai sus, nu ați fi anunțat odată cu aceasta culoarea care dezvăluie însăși sensul și secretul unității vieții dumneavoastră:

"3. Bună regulă de conduită este să nu facem deosebire între problemele proprii ale stării noastre și problema mântuirii și a perfecțiunii noastre, și să ne asigurăm că nu vom înfăptui niciodată mai bine mântuirea noastră și că nu vom dobândi niciodată mai multă perfecțiune decât făcându-ne datoriile stării noastre, cu condiția să le împlinim ÎN VEDEREA ORDINII LUI DUMNEZEU. Trebuie să căutăm să avem totdeauna acest lucru în vedere.

Iertați-mă, Părinte, că mi-am permis să subliniez ceea ce mi se pare că exprimă esențialul atitudinii dumneavoastră de credincios: a face totul în vederea ordinii lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă "a merge în prezența lui Dumnezeu", dacă v-am înțeles...

Mulți credincioși astăzi, simt ca și dumneavoastră nevoia de a "merge în prezența lui Dumnezeu" pentru a da un sens vieții lor... Dacă cele câteva pagini pe care vi le-am consacrat filial ar putea să-i ajute să descopere prin faptele, atitudinile, scrierile dumneavoastră, ceva din înțelepciunea dumneavoastră biblică, din spiritul dumneavoastră de credință, din rugăciunea dumneavoastră contemplativă în slujba misiunii dumneavoastră, împreună cu dumneavoastră, Părinte, aș fi recunoscător Domnului Nostru,

Fratele Charles LAPIERRE

Notre Dame de Myans (Savoia)

13 mai 1982

IZVOARE

N.B. Numele de autori sunt clasate în ordine alfabetică.
Inițialele "C.L." înseamnă "Cahiers lasalliens".

SCRIERI ALE DOMNULUI DE LA SALLE:

- Conduite des Ecoles Chrétiennes.....C.L.24
- Les Lettres de M. de la Salle.....Procure des Frères, Paris, 1954
- Méditations pour le dimanches et fêtes et pour le temps de la Retraite
Procure des Frères , Paris, 1922
- Règles de la Bienséance et de la Civilité chrétienne
C.L. 19
- Règle des Frères des Ecoles Chrétiennes....C.L. 25

BIOGRAFII ALE DOMNULUI DE LA SALLE

- Fratele BERNARD (1721).....C.L. 4
- Canonicul Jean-Baptiste BLAIN (1733).....C.L. 7,8
- Dom Elie MAILLEFER (1723 și 1740).....C.L. 6

DOCUMENTE DESPRE DOMNUL DE LA SALLE, FAMILIA SA, ANTURAJUL SĂU:

Fratele Léon-Marie Aroz